

Novomeška Krka dobila nagrado AVNOJ

Med 17 dobitniki najvišjega priznanja

Med 9 posamezniki in 8 delovnimi organizacijami iz vse države, ki jih je odbor za nagrado AVNOJ izbral za letošnje dobitnike te najvišje državne nagrade, je novomeška tovarna zdravil Krka. V obrazložitvi je med drugim rečeno:

„Krka so ustanovili leta 1954. Takrat je imela samo 9 delavcev, danes po 26 letih uspešnega dela pa sodi med največje farmacevtske tovarne v državi. V njej je zaposlenih več kot 3.000 delavcev.

Z lastnim razvojno-raziskovalnim programom si je zagotovila vrsto tehnoloških rešitev, ki so ji omogočile postavitev obratov za bazično farmacevtske in organskokemične proizvode. Večina Krkine predelovalne proizvodnje temelji na domačih surovinskih virih, z izvozom svojih surovin pa si v precejšnji meri zagotavlja racionalen uvoz tistih surovin, ki jih sama ne izdeluje. Večina proizvodnih postopkov, ki so jih razvili v Krkinem inštitutu, je patentiranih v državi in v svetu. Priznanih imajo 197 patentov.

Na področju bazične proizvodnje je največji uspeh kolektiva v tem, da je z lastnimi kadri in lastno tehnologijo organiziral tako zapleteno proizvodnjo, kakršna je na primer izdelava antibiotikov, vitaminov in encimov pa tudi drugih sintetičnih farmacevtskih surovin.

Poleg novomeške Krke, ki je ena od dveh dobitnikov letošnje nagrade AVNOJ v Sloveniji, je tako priznanje v naši republiki dobil še akademik prof. dr. Ivan Vidav za svoje delo na področju matematičnih ved.

JANA URAN PRAVOBRANILKA

Na zadnji seji zborov občinske skupščine Kočevje 26. novembra so sprejeli sklep, da z 31. decembrom letos razrešijo dolžnosti družbenega pravobranilca samoupravljanja občin Kočevje in Ribnica Janeza Picka. Na njegovo mesto so imenovali Jano Uran.

Ceniti lastno ustvarjalnost

Na četrti podelitvi nagrad in diplom za inovacijsko dejavnost je novomeška raziskovalna skupnost nagradila 27 posameznikov in delovno organizacijo Krka

Svečane podelitve letošnjih nagrad in priznanj občinske raziskovalne skupnosti v Novem mestu se je 27. novembra v prostorih Muzeja NOB poleg nagrajencev udeležilo še veliko predstavnikov združenega dela in družbenopolitičnega življenja. Med gosti je bil tudi Franci Šali, izvršni sekretar CK ZKS.

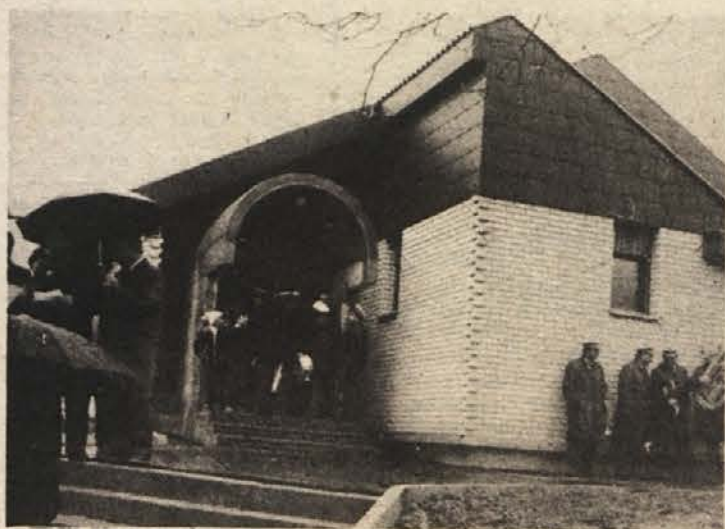
V svečanem nagovoru je prof. dr. Miha Japelj, predsednik občinske raziskovalne skupnosti, poudaril pomen raziskovalne in inovacijske dejavnosti za nadaljnji razvoj, ob tem pa dejal, da bo v prihodnje potrebnih več inovacij, zlasti na kmetijskem in družboslovnem področju, od koder doslej ni bilo nagrajencev. Ostali govorniki, med katerimi je bil tudi Franci Šali, so izrecno naglašali, da je nujno v sedanjem družbenopolitičnem in razvojnem trenutku dati lastni ustvarjalnosti večjo ceno, pri tem pa pohvaliti prizadevanja, ki so zlasti v novomeški občini

med najvidnejšimi ne le v Sloveniji, marveč tudi v državi. Letos so nagrade prejeli: Svet sklada Krkinih nagrad, med posamezniki pa: Franc Nose, Jože Šiško, Janko Bradica, Peter Košak, Janko Medved, Slavko Drab iz tovarne IMV. Iz tovarne Krka so bili nagrajeni: Alenka Jakovljevič, Peter Lenardič, Jože Gubina, Janez Majzelj, Dubravka Bulič in Vesna Flego. Iz Iskre Šentjerneje: Rezka Šušteršič, Milena Bizjak, Jelko Kuzmin in Alojz Retelj.

Iz Novolesa: Jože Simonič, Ivan Peperko, Alojz Knafelj, iz Iskre Ela: Slavko Luzar. Posamezni nagrajenci so še: Jože Teršar iz Novega mesta, Slobodan Bejo iz Novega mesta, Stojan Jakovljevič z Dvora, Robert

ZA PRAZNIK „DUMA“

Na proslavi, posvečeni dnevu republike, ki je bila 26. novembra v Kočevju, je o pomenu praznika in nalogah v sedanjem obdobju govoril predsednik občinske skupščine Jože Novak. Predsednik Novak je podelil v imenu predsedstva SFRJ Francu Ožboltu red republike s srebrnim vencem. V kulturnem delu svečanosti so nastopile recitatorke kočevske gimnazije z Zupančičevo „Duma“ in moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja.

PRAZNIČNO V PIŠECAH – Posnetek je s sobotne slovesnosti pred novim domom krajevne skupnosti, zgrajenem po načrtih inž. arh. Franca Filipčiča. V kulturnem programu se je domačin šolarjem in moškemu pevskemu oktetu pridružil igralec Miha Baloh, k veselemu vzdušju pa je pripomogla kapelska godba. Goste so pišečke gospodinje prijetno presenetile z razstavo domačih jedi v osnovni šoli. (Foto: Jožica Teppey)

Z velikimi koraki med razvite

Več kot tretjina prebivalcev metliške občine je zaposlenih – Ob prazniku plakete Častno občanstvo Ivanu Mačku–Matiji, Jožetu Borštnarju in Francu Kočevjarju

Ob prazniku občine Metlika, 26. novembra, ki ga vsako leto metliški občani združijo s praznovanjem dneva republike, so se razne prireditve vrstile že od sredine novembra. Tako je bilo več športnih in kulturnih prireditev, ob tej priložnosti pa so obeležili tudi več delovnih zmag.

Na slavnostni seji delegatov občinske skupščine in vodstev družbenopolitičnih organizacij na dan praznika v metliškem domu Edvarda Kardelja je govoril predsednik občinske skupščine Franc Vrvišar, ki je med drugim dejal: „Iz nekdanje revne in agrarne občine smo ustvarili industrijsko dokaj razvito. Zgradili smo tovarne, katerih imena in izdelki niso znani samo doma, ampak tudi v svetu. Več kot 3.500 ljudi je zaposlenih, kar je glede na nekaj manj kot 8.000 prebivalcev dokaj ugodno. Hkrati smo se trudili tudi za izboljšanje življenjskih razmer v kmetijstvu; tako smo uspeli obnoviti vinogradništvo, imamo sodobno Vinsko klet z lastno predelavo.

Med drugim smo v letošnjem letu zaključili in začeli nekaj del in investicij, ki bodo pripomogle k še boljšemu življenju občanov. Posodo-

bili smo 9,4 km cest, skupaj z občino Ozalj pričeli graditi most čez Kolpo pri Krasincu, zgradili

ČASTNI OBČANI – Predsednik občine Franc Vrvišar izročila listino Ivanu Mačku–Matiji.

Stramič iz Novomontaže, Jovo Grobovšek z Zavoda za družbeno planiranje ter Jože Zupančič iz Cestnega podjetja Novo mesto. R. B.

DOMOVINA JE PRAZNIK SLAVILA – Praznik socialistične Jugoslavije so delovni ljudje širom po domovini proslavili v vrsto delovnih zmag. V primerjavi s prejšnjimi leti je bilo letos posvečene prazniku več pozornosti tudi v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Ob pripravljanih kulturnih programov so največ sodelovala kulturna društva in osnovnošolci. Tako je izvenela tudi proslava v četrtek popoldan v krajevni skupnosti Prečna. Pred polno dvorano so republiki v čast zaplesali, zapeli in zaigrali pionirji „XILSNOUB“ iz Bršljina, mladinci in vojaki. (Foto: J. Pavlin)

V Brežicah nova polnilnica

Delavci Slovina so avtomatsko vinsko polnilnico prevzeli v upravljanje 28. novembra – za 30-letnico DO – Na slovesnosti je govoril Franc Setinc

V Slovinovi kleti v Šentlenartu v Brežicah se je v petek popoldne zbralo nekaj sto zaposlenih iz tozda Vinarstvo ter kooperantov in TOK Vinogradništvo, da bi na jubilejnim zboru proslavili 30-letnico delovne organizacije Slovin Brežice – Bizeljsko.

S srečanjem so počastili tudi praznik republike in se s priznanji oddolžili jubilejom. Ob tej priložnosti so prevzeli v upravljanje novo avtomatsko vinsko polnilnico in tri rezervoarje. S to investicijo zaključujejo izgradnjo objektov v Šentlenartu. Uresničili so naložbe, sprejete za srednjeročno obdobje 1976 – 1980. Manjka jim sicer še predelovalna linija za belo grozdje, s

katero bodo morali nekoliko počakati. Vrednost polnilnice je 330 tisočakov, skupna investicija pa je veljala 480 tisoč dinarjev. Obe investiciji zagotavljata hitrejšo polnjenje ter sprostitev tehnološke kleti za jesenski prevzem pridelka.

Med govorniki so se zvrstili direktor DO Ivan Živič, direktor tozda Vinarstvo inž. Bežjak ter generalni direktor SOZD Slovin inž. Rado Dvoršak. Povabilu na slovesnost se je odzval tudi sekretar predsedstva CK ZKS Franc Setinc, ki je pozval delavce in kooperante, naj poživijo delo samoupravnih organov, kajti le resnično samoupravljanje lahko zagotovi, da se napake iz nedavne preteklosti ne bodo mogle ponoviti. Kolektivu, ki je v bistvu zdrav, je izrazil polno zaupanje.

Iz podatkov, ki so jih našli Slovinovi predstavniki, lahko povzamemo, da je najhujša kriza za DO v Brežicah mimo, ne le tista, ki jo je povzročila nedavna afera znotraj kolektiva, ampak tudi tista, ki je nastala zaradi oteženega odkupa spričo rekordnega lanskega pridelka. Inž.

Dvoršak je omenil, da si tolikšne investicijske zagnanosti niti v Brežicah niti v drugih DO ne bodo mogli več privoščiti.

MED ZRIVAMI NA KORZIKI

V najhujši katastrofi v zgodovini jugoslovanskega potniškega letalstva, v kateri je v torek, 1. decembra, super DC-9 Inex Adrie tresčil v goro San Pietro na Korziki in v kateri je umrlo vseh 180 potnikov in članov posadke, so našli smrt tudi naslednji izletniki z nasega območja. Amalija Fabiani in Elizabeta Koprivnik iz Sevnice, Andrej Gazvoda iz Kočevja, Metod in Slavica Flajs ter Matevž in Silva Podobnik iz Ribnice (imena so vzeta iz nedokončanega seznama prijavljenih potnikov).

Za praznik so v Kočevju odprli čistilno napravo

Nič več smrdeča Rinža? Uvesti bo treba dodatno predčiščenje

Osrednjo čistilno napravo za mesto Kočevje so odprli v sredo, 25. novembra. Otvoritev so organizirale KS Kočevje–mesto, SIS za komunalno in cestno dejavnost ter Komunalna Kočevje. Na otvoritvi so jo prvič dali v pogon, z rednim delom pa bo začela te dni, ko bodo opravili vse preizkuse.

Čistilno napravo so gradili že od leta 1974, se pravi kar 7 let. Njena gradnja je veljala blizu 28 milijonov dinarjev. Zgrajena je v treh fazah: predčiščenje za 50.000 enot, čistilni blok za 20.000 enot (dograditi je treba še en čistilni blok za 30.000 enot) in gnilišče s plinohramom za 50.000 enot. Tako zmogljivost bo zadoščala tudi še za bližnjo prihodnost. Za dobro de-

● Razen osrednje čistilne naprave imajo v kočevski občini že dve na Kolpi, ki delujeta (Osilnica in obrat Itava v Pirčah), tretjo, za območje Vas–Fare, pa gradijo. Kolpa je namreč ena redkih čistih slovenskih rek in potrebni so veliki napor, da bi čisto tudi ohranili.

lovanje osrednje čistilne naprave pa bo potrebno v posameznih delovnih organizacijah, ki so velike onesnaževalke, urediti še nekatere postopke grobega predčiščenja.

Predsednik občinskega izvršnega sveta Alojz Petek je v govoru ob otvoritvi dejal, da je čistilna naprava velika pridobitev ne le za mesto Kočevje, ampak za vse vasi južno od Kočevja, ki so imele doslej zaradi smrdeče Rinže močno onesnažen zrak in vodo. Nova čistilna naprava bo izrednega pomena za čistost Rinže in Kolpe.

Na svečanosti so podelili priznanja za izredne zasluge pri izgradnji čistilnih naprav: zlati grb mesta Kočevje je dobila Območna vodna skupnost Ljubljana–Sava, plaketo mesta Kočevje pa Igor Kos, glavni in odgovorni projektant.

Ob koncu tedna se bo nadaljevalo suho in razmeroma hladno vreme z jutranjo megljo po kotlinah.

O strateških načrtih z zmernim optimizmom

Dolenjska razprava o osnutku resolucije družbenega plana SFRJ

27. novembra je medobčinska gospodarska zbornica za Dolenjsko v sodelovanju z Društvom ekonomistov pripravila za dolenjske vodilne delavce in odgovorne kadre s področja planiranja razpravo o osnutku resolucije o politiki uresničevanja družbenega plana Jugoslavije v prihodnjem letu. O bistvenih točkah resolucije je udeležencem govoril Jurij Levičnik, član predsedstva Gospodarske zbornice Jugoslavije.

Razprava se je, razumljivo, vrtila predvsem okrog izvoza oz. trgovinskih odnosov s tujino, ki jim je v resoluciji namenjena velika pozornost. Očitno ne kar tako, saj je ena bistvenih naših nalog v prihodnjem letu zmanjšati velik plačilnobilančni primanjkljaj v trgovinskih odnosih s tujino. Temu bomo morali podrediti večino prizadevanj. Izvoz naj bi realno povečali za 8,5 odstotka, na konvertibilno tržišče pa kar za 12 odstotkov, vse seveda ob zmanjšanem uvozu. Repromaterial iz uvoza bo nujno uporabiti za povečanje proizvodnje predvsem za izvoz, razen prioritarnih nalog (energetika, proizvodnja hrane, itd.). Z večjimi izvoznimi stimulacijami naj bi povečali predvsem izvoz končnih izdelkov, zaključitvenih poslov in dolgoročnih sporazumov. Obstaja celo predlog, naj bi velikim izvoznikom (ki niso hkrati tudi veliki uvozniki) odpisali večino prispevkov iz dohodka. Nasploh pa je predvideno omejevanje splošne in skupne porabe ter zmanjšanje investicij, zaradi česar bodo morale gradbene delovne organizacije iskati delo v večji meri v tujini, za kar naj bi bile prav tako posebej stimulirane. Varčevanje z energijo se ne bo dalo izogniti, saj že sedaj z izredno težavo zagotavljamo devize za nakup nafte. Kot temeljne naloge ostajajo tudi boljše gospodarjenje, boljše izkoriščanje kapacitet, povečanje proizvodnje itd. Plane in naloge naj bi uskladjali do konca leta, najkasneje do srede januarja pa sprejeli ukrepe za nemoteno proizvodnjo.

Vprašanje je namreč, ali nam bo v letu 1982 uspelo zagotoviti (marsikje vlada mnenje, da so cilji preveč optimistični) rast industrijske proizvodnje za 3,5 odstotka, kmetijske za 4 odstotke in družbenega proizvoda za 2,5 odstotka, če nam ne bo uspelo odpraviti težav v preskrbi s surovinami in repromaterialom, s kakršnimi se srečujemo sedaj.

Z. LINDIČ-DRAGAS

Že nad deset tisoč občanov

Toliko so jih na Dolenjskem doslej evidentirali za možne kandidate za delegatske volitve — Opora so dozrajšnje izkušnje — Manj članov občinskih konferenc ZK

Podatki o dozrajšnji fazi evidentiranja možnih kandidatov za delegatske volitve, ki bodo marca 1982, govori, da so se tega odgovornega posla v štirih dolenjskih občinah lotili z vso resnostjo. Doslej so evidentirali že nad 10.000 občanov, med njimi ustrezno število žensk, mladih in komunistov, upoštevano je tudi sorazmerje med poklicno in izobrazbeno sestavo. Nesporno je, da bo med evidentiranimi moč izbrati pravnike kandidate za delegatska mesta v zborih občinskih skupščin in sisov.

Taka podoba predvolilne dejavnosti se je kazala na novinarski konferenci, ki jo je prejšnji teden pripravil medobčinski svet SZDL za Dolenjsko. Predstavniki občinskih konferenc Socialistične zveze so podrobno razčlenili potek evidentiranja v

Na novinarski konferenci je Boris Gabrič, predsednik medobčinskega sveta ZK za Dolenjsko, podal poročilo, kako tečejo priprave na volilno-programse seje osnovnih organizacij in občinskih konferenc ZK. Poudariti velja, da bo število članov občinskih konferenc poleg manjše, štejele bodo le do 30 članov in tako kot najvišji partijski organ v občini postale operativnejše.

posameznih občinah. Skladno z ustavnimi določili, sploh pa demokratično teče evidentiranje možnih kandidatov, nikakršna tabu tema pa tudi ni izbira kandidatov za vodilne funkcije, pri zadnjem velja ugotovitev, da so ponekod predvideli malce preveč možnih kandidatov in bo izbor najbrž otežkočen. Primerilo se je tudi, da v nekaterih okoljih evidentiranja niso opravili s primerno zavzetostjo, izluščiti pa bi bilo treba odgovornost tistih, ki so prihajali na

dan z očitki, češ da je bil (zlasti pri kandidatih za vodilne funkcije) odločilni dejavnik to, ali je kdo komunist ali ne. Podatki govorijo o nasprotnem.

Da bi bilo delegatsko odločanje v bodoče še boljše, so se pri evidentiranju (npr. v Črnomlju) opirali na izkušnje, ki jih daje dozrajšnje delo delegacij.

D. RUSTJA

BEOGRAJSKA BANKA V RIBNICI?

Beograjska banka je zaprosila, če bi lahko v Ribnici odprla svojo podružnico, podobno, kot je to storila že v nekaterih slovenskih mestih. Izvršni svet — ki se je prej posvetoval z domačimi OZD — se je s predlogom banke strinjala. Beograjčani so že nameravali kupiti prostore, kjer je bilo včasih gostišče „Pirkerjev hram“, vendar jih je prehitela Ljubljanska banka, ki ima v Ribnici izpostavo, in je že najela te prostore za 10 let. Toda gotovo se bo v Ribnici našel prostor tudi za Beograjčane, saj bo z otvoritvijo novega zdravstvenega doma sproščen precej prostorov in v enem izmed njih (morda v sedanjih lekarni) bi lahko odprla svojo poslovalnico tudi Beograjska banka.

KOČEVJE: VEČ ZA OBVEŠČANJE

Na zadnji seji predsedstva občinske konference SZDL Kočevje so med drugim razpravljali tudi o predlogu za povečanje sofinanciranja Dolenjskega lista. Ugotovili so, da bodo v prihodnjem letu lahko zvišali sofinanciranje iz občinskega proračuna v takšnem odstotku, za kakšnega se bo ta proračun lahko zvišal. Preostali manjkajoči znesek bodo skušali zagotoviti tako, da bodo k sofinanciranju povabili SIS in krajevne skupnosti.

ZBOR KRAJANOV

Krajevna konferenca SZDL Drska vabi svoje krajanje na redno letno programsko-volilno konferenco, ki bo 10. decembra ob 18. uri v dvorani Dolenjskega zdravstvenega centra (III. nadstropje). Ker so na dnevnem redu pomembni krajevni problemi, prosijo za polnoštevilno udeležbo.

TREGRAD DOGRADIL POSTAJO MILICE — V okviru praznovanja dneva republike so v Trebnjem predali namenu novo postajo milice. Kot je rekel predsednik trebnjske občinske skupščine Tone Žibert, bo novi objekt, s katerim se bodo precej izboljšale delovne razmere delavcev milice v Trebnjem, služil tudi potrebam družbene samozaščite. (Foto: J. Simčič)

Stvarno v leto preizkušeni

Trebnje: visoka rast dohodka v veliki meri posledica rasti cen — Monopolni položaj domačih dobaviteljev — Delno izpolnjene izvozne naloge — Manjše zaposlovanje

Trebnjsko gospodarstvo je v preteklih mesecih letošnjega leta celo presežilo plane za rast dohodka. Vendar pa ni mogoče reči, da je stanje rožnato, saj je tako visoka rast dohodka v veliki meri posledica rasti cen. Tudi drugi kazalci gospodarjenja niso spodbudni, saj niso bile izpolnjene naloge na področju izvoza, produktivnost ni naraščala v skladu z načrti.

Na seji zboru združenega dela in krajevnih skupnosti niso podrobneje razčlenjevali, zakaj je do tega prišlo. Že iz analize o uresničevanju letošnje resolucije je namreč videti, da fizični obseg proizvodnje v veliki meri ni rasel zaradi težav pri nabavi materiala. Medtem ko material iz

uvoza ni prihajal zaradi pomanjkanja deviz, so se domači dobavitelji pogosto zapirali v lokalne okvire, nekateri pa so izkoriščali svoj monopolni položaj in navijali

KRVODAJALCI V SEVNICI

Ekipa Zavoda za transfuzijo krvi iz Ljubljane je bila prijetno presenečena ob zadnji krvodajalski akciji 25. novembra v Sevnici. Kar na šestih posteljah za odvzem krvi so se vrstili novi in novi darovalci krvi. Do večera je bilo vseh v tej letošnji drugi akciji 403. Lepo so se odrezale osnovne organizacije RK z Bučke, iz Krmelja in Loke, odkoder so pripeljali krvodajalce z avtobusi. Vinko Leskošek iz Zabukovja je sam organiziral za cel avtobus krvodajalcev.

USPOSABLJANJE ČLANOV DELAVSKE KONTROLE

V Krmelju je bil zaključen seminar za člane organov delavske kontrole 25. novembra, dan poprej pa v Sevnici. Prihajali so dosedajšnji in komaj evidentirani delavci za delo v teh organih. Predaval jim je Franc Ernest, dipl. pravnik iz Lisce. O delu in nalogah so zastavili več vprašanj. Sindikati v sevniki občini nameravajo s takim delom nadaljevati spomladi. Takrat bodo povabili člane disciplinskih komisij.

V odkritosti velik napredek

Komunisti iz IMV so na skupni konferenci ocenili uresničevanje sanacijskega programa — Tokrat je bila kritika veliko bolj obrnjena navznoter kot navzven

26. novembra so komunisti iz IMV na skupni konferenci obravnavali uresničevanje sanacijskega programa. V razpravi sta tvorno sodelovala tudi Franci Šali, izvršni sekretar CK ZKS in Ludvik Golob, podpredsednik skupščine SRS.

Na skupnem sestanku so bili tokrat komunisti iz IMV tretjič in očitno je, da se razmere tudi v delovanju ZK popravljajo. V kolektivu je 460 komunistov, žal pa so ti vse do zdaj imeli pred seboj lanski akcijski program, ki pa sploh ni več aktualen, ponekod celo v nasprotju s smericami in delom, ki ga opravljajo danes. Da ni prej prišlo do novega sklica konference, je bil v razpravi očitno vodstvu organizacije. Predlagali so, naj bodo poslej konference komunistov pogostejše in problemso naravnane. Menili so, da bi bilo najprej obravnavati poslovanje IMV

v tujini, češ da je to delavcem eno najbolj odtujenih področij.

Stevilni razpravljalci so govorili o konkretnih težavah, ki se kažejo v posameznih tozdih in delovnih okoljih pri uresničevanju sanacije, in pri tem odkrito navajali vrsto slabosti, ki bi jih bilo možno brez večjih težav odpraviti. Sploh je bila tokrat kritika izrazito obrnjena navznoter in mnogo manj v razmere navzven.

Med slabosti in delu ZK so šteli zlasti to, da je v vrstah komunistov še različni pogledi tako na realno oceno stanja v tovarni, kot na vzroke izgube in odgovornost zanjo ter

na sanacijo in njen uspeh. Iz več razprav je bilo zaznati, da se v razvojni dejavnosti in sodelovanju s kooperanti in dobavitelji začelja novo obdobje in da poslušnost med delavstvom zamenjuje odgovornost.

Navzlic temu da so brez oledšav govorili o izredno težkem položaju, v katerem se IMV nahaja zaradi izgub, in da so napovedovali še več sušnih let, dokler bo trajala sanacija, pa v vrstah komunistov ni bilo malodušja. Nasprotno: čutili je bilo pripravljenost za kakršno koli akcijo, da bi se razmere čimprej uredile.

R. BACER

Kdo je kriv za devizno stisko?

Iz tehtne razprave o republiški in občinski resoluciji v Krškem — Dva hleva s 400 stojišči za govedo — „Metalna“ prodaja v Sloveniji le en žerjav!

Ob razpravi o osnutku republiške in občinske resolucije za leto 1982 so delegati zboru združenega dela krške občinske skupščine in drugi 24. novembra dali več tehničnih pripomb.

Mirko Avsenak je povedal, da je občinski komite za družbene dejavnosti pohvalil predvideno zadržano rast cen (za 15 odstotkov), čeprav so hkrati malce podvomili o uresničljivosti tako zmerne rasti. V občinski resoluciji je premalo pojasnjena organiziranost Solskega centra in to, da gospodarstvo na usmerjeno izobraževanje ni bilo dovolj pripravljeno. Nespodbudno je, da občinska raziskovalna skupnost ni omenjena ob dejstvu, da je v letošnjih mesecih namesto nekaj sto komaj peščica inovacij.

Silvo Gorenc je dejal, da ni dovolj, če je resolucija lepo napisana,

ne vsebuje pa ukrepov, ki naj prispevajo k uresničevanju načrtovanih ciljev. Delovni kolektivi morajo na začetku leta vedeti, kakšni bodo pogoji gospodarjenja v letu 1982. „V tovarni „Djuro Salaj“ se vsak dan ubadamo s problemom, ali bomo dobili devize za krogljčne ležaje in podobne „malenkosti“, čeprav to ni so malenkosti za redno obratovanje. Pokazati je treba, kdo so prebili devizno kvoto in so krivi za naš devizni bankrot.“ je poudaril Gorenc in povedal, da v krški občini plačujejo strahovito ceno, ker so se naši trgi zapirali v republiške, regijske in celo občinske meje.

Spodbudno za kmetijstvo in sploh večjo pridelavo hrane doma je, da bodo v krški občini v prvi polovici prihodnjega leta le pričeli gradnjo farne bekono, saj je Agro-kombinat uspelo s pomočjo sozda Mercator zagotoviti 15 odstotkov lastnih sredstev. „Postali bomo še večji izvoznik sadja in vina, preuredili pa bomo tudi dva hleva za govedo v Zadovinku s 400 stojišči.“ je dejal Albin Potisk. Franc Gračar iz senovske Metalne pa je pripomnil, da so pogoji kreditiranja serijske opreme v drugih republikah boljše kot v Sloveniji. Tudi zato so v naši republiki letos prodali en sam žerjav.

P. PERC

NOVI PROSTORI SKLADIŠČA — V počastitev Dneva republike in ob 10-letnici obstoja TOZD Skladišča v Novem mestu so 26. novembra ob Ljubljanski cesti slovesno odprli novo skladišče „B“. Novozgrajeni skladišni objekt ima skoraj 4000 m² pokritega prostora in 7000 m² asfaltiranih zunanjih površin. Naložba bo več kot podvojila kapacitete. Na sliki: trak na vhodu v novo skladišče je prerezal najstarejši član kolektiva Stane Pevec. (Foto: J. Pavlin)

● Ob 20-letnici Kmetijske zadruge Trebnje so na slavnostni seji združenega sveta podelili priznanja najbolj prizadevnim zadrudnikom. V zadrudni enoti Trebnje so priznanja prejeli Franc Jevnikar, Anton Kukenberger in Danijel Potokar. V zadrudnih enotah Mokronog, Mirna in Sela Šumberk so prejeli priznanja Marija Berce, Polde Višček in Jože Perko. V zadrudni enoti Veliki Gaber sta prejela priznanje Anton Sever in Alojz Koporc, v dobriški enoti Franc Hočevar in Janez Škrjanc, v trebeljanski Anton Grabnar in Anton Žagar, v zadrudni enoti Velika Loka pa sta priznanje prejela Alojz Mežan in Slavko Zorc.

venje. Vendar pa v trebanjski kmetijski zadruzi ne nameravajo ostati pri doseženih rezultatih. V tem srednjeročnem obdobju bodo povečali proizvodnjo mleka na 7,3 milijona litrov, prirejo govejeva mesa bodo letno povečevali za 3,5 odstotka, krompirja pa naj bi leta 1985 pridelali že 8.000 ton.

J. S.

cene preko vsake mere. Zaradi tega je prišlo do neljubih posledic, kot so manjša produktivnost in le z 80 do 90 odstotki izpolnjene naloge na področju izvoza. Vse druge naloge so bile vsaj deloma izpolnjene, saj so v trebanjski občini stiskali z denarjem za skupno porabo in naložbe, prav tako pa so se držali dogovorov o manjšem zaposlovanju.

Ko so delegati razpravljali o osnutku resolucije o izvajanju družbenega plana trebanjske občine v prihodnjem letu, so posebej poudarili, da bi morali biti plani realni, prav tako pa bi morali biti plani delovnih organizacij in občine usklajeni. V resoluciji pa bi morale biti naloge bolj konkretno opredeljene in določeni njihovi nosilci. Naslednje leto bo namreč ne samo za trebanjsko, ampak tudi za slovensko gospodarstvo leto preizkušeni.

Na seji trebanjske občinske skupščine so delegati razpravljali še o predlogu družbenega dogovora o varstvu spomenikov NOB, poročilo o združevanju vzgojno-varstvenih organizacij in o stanju vzgoje in izobraževanja v trebanjski občini.

J. SIMČIČ

ZRVS: Titov trg

23. novembra je bila v novomeškem Domu JLA programsko-volilna konferenca ZRVS občine Novo mesto. Člani so pretehtali preteklo obdobje in sprejeli delovni plan za prihodnje leto.

Ugotovljeno je bilo, da se mnogo njihovih članov izmika vojaškemu izpolnjevanju. Za take primerne bodo pri občinski konferenci sestavili častno razodidšče, ki bo primeren ukrepalo. Občinska zveza se bo v bodoče prizadevala ustanoviti več aktivov ZRVS v krajevnih skupnostih. Enote se ne bodo usposabljele samo za oborožen boj proti vsakršnemu sovražniku, temveč morajo najti svoje mesto tudi v organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnosti in drugje. Novosti, ki smo jo v našem listu že zvesti in jo ponovno poudarjamo, bo v mnogodnem pripomogla k podružbljanju te organizacije. V svoje vrste bi v ZRVS radi sprejeli tudi člane, ki nimajo čina in ne glede na spol. Izkušnje kažejo, da nekateri zelo uspešno vodijo odbore SLO. Na konferenci so se pogovorili o izvedbi volitev v krajevnih organizacijah in za vodstvo občinske konference. Vsak izvoljeni naj bi ne bil obremenjen še z drugimi funkcijami, saj delo v ZRVS zahteva celega človeka.

Pomemben sklep so sprejeli na koncu: OK ZRVS bo OK SZDL predlagala, naj se novomeški Glavni trg preimenuje v Titov trg.

J. P.

CETRT STOLETJA BETI — Največja delovna organizacija v metliški občini, Beti, je v okviru praznovanj občinskega praznika proslavila svojo 25-letnico. Ker je Beti pretežno ženski kolektiv, je bilo tudi med jubilarci, ki so jim izročili nagrade in priznanja, največ žensk.

PESEM O NAŠI ZASTAVI — „Naša zastava je modra tako, kot je modro morje in modro nebo.“ To je prvi verz pesmi o naši zastavi, ki so jo povedali učenci OŠ Grm na proslavi za dan republike. Poleg recitacijske skupine je nastopil še odlični pevski zbor te šole.

ŠE PRAVI ČAS — Člani TVD Partizan iz Krškega so pripravili delovno akcijo na smučarski skakalnici v Rorah. Uredili so iztek skakalnice, s katerim so imeli težave. Delovne akcije se je udeležilo 20 članov smučarske sekcije TVD Partizan. (Franc Bračun, foto: IGM SAVA)

KLJUČI — SIMBOL ODGOVORNOSTI — Z izročitvijo ključev nove vinske polnilnice in kleti na jubilejnih zboru delavcev in kooperantov DO Slovin Brežice — Bizeljsko so delavci sprejeli v upravljanje investicijo, ki jim omogoča boljše in hitrejše delo. (Foto: Jožica Teppey)

Zdravila zoper potrošniško mrzlico

Oskrba z živili se je v Črnomlju v zadnjem času izboljšala, tako da imajo sedaj osnovnih živil za 10 do 20 dni. Ker pa je to še vedno premalo, saj se je v zadnjem času večkrat dogajalo, da je potrošniška mrzlica tako rekoč v hipu spraznila police v trgovinah, se v Črnomlju pripravljajo na gradnjo skladišča, ki naj bi omogočilo, da bi imeli za tri mesece rezerv osnovnih živil.

Poleg tega so iz proračuna namenili denar za privez telet in si s tem zagotovili pomembno rezervno meso. Izvršni svet si prizadeva, da bi v okviru kmetijske proizvodnje vzpostavili prave dohodkovne odnose, za združevanje dela in sredstev in da bi v kmetijstvu imeli dovolj sposobnih strokovnjakov, saj le tako lahko računajo na močno in uspešno pridelovanje doinače hrane.

Pri oskrbi z materiali in surovinami se uporabniki pritožujejo, da so izpostavljeni raznim izsiljevanjem v obliki tako imenovanih samoupravnih sporazumov. Izvršni svet je že večkrat skušal, da bi javno povedali imena teh izsiljevalcev, vendar se prizadeti izgovarjajo, da potem še tistega, kolikor dobijo sedaj, ne bodo imeli.

Slabe napovedi za prihodnje leto

Gospodarstveniki Dolenjske menijo, da je v osnutku republiške resolucije za leto 1982 še vse preveč neznanck, da bi lahko resno planirali in sklepali pogodbe

Izvršni odbor Medobčinske gospodarske zbornice za Dolenjsko je 24. novembra v navzočnosti predstavnikov izvršnih svetov dolenjskih občin strnil pripombe gospodarstva k osnutku republiške resolucije za prihodnje leto in hkrati ocenil, kakšen vpliv bo imela resolucija na razmere v regiji.

Iz vseh občin v regiji so prišle enotne pripombe, da v osnutku resolucije kar mrgoli neznanck, ki onemogočajo združenemu delu planiranja. To pa je naloga, ki bi morala biti že zdaj točno znana, kajti pogodbe s kupci se za prihodnje leto sklepajo že letos. Prav tako menijo na Dolenjskem, da resolucija ne deluje dovolj mobilizacijsko, saj je v njej zaslediti celo priokus stagnacije. Gospodarstvo se je odločilo energično vztrajati pri zahtevi, naj bodo vnaprej sistemske rešitve, kakršne že bodo, v veljavi najmanj leto dni, ker ni mogoče poslovati po dosednji praksi, ko se je zlasti na področju blagovne menjave s tujino nekajkrat v letu režim menjal.

V regiji je čutili zaskrbljenost glede hudih omejitev uvoza in investiranja, kajti nekaj let industrija ni obnavljala strojnega parka. Prav tako se že kažejo resne težave zaradi pomanjkanja surovin.

Zelo kritično so ocenili tudi med-republiška dogovarjanja po panogah, kjer je veliko sestankov, pa skoro nič uspehov, „reproverige“ pa se trgajo še naprej. Da je bilo doslej

premalo uspešnih dolgoročnih razmišljanj in naložb, priča podatek, da večina industrije, ki je imela v preteklosti prednost, danes posluje z izgubo, tisti del industrije, ki pa je bil podcenjevan, dobro posluje. V regiji nameravajo zbrati mlajši intelektualni kader v organizirano delo za dolgoročno planiranje na raznih področjih, pri čemer nedavno oživljeno Društvo ekonomistov že daje spodbudne obete.

R. BAČER

Dolenjske izgube

Skupaj 839 milijonov dinarjev izgub — Levji delež IMV

Metliška občina je v dolenjski regiji edina, ki ob tridesetletju ni imela nobene delovne organizacije v izgubi, prvenstvo pa pripada Novomeščanom, ki so predvsem zaradi IMV v primanjkljaju za 766 milijonov dinarjev.

Medtem ko je v novomeški občini na listi izgubarjev 9 delovnih organizacij in 7 od teh je tozdog IMV, ostala dva sta Komunala in zadružni tozdi Hmeljnik, je v občini Trebnje izguba ugotovljena v 3 kolektivih, znaša pa 42,2 milijona dinarjev. Industrija gradbene keramike Trebnje ima 8,9 milijona izgube, Tovarna opreme IMV pa 35,8 milijona, ob teh dveh pa je Počitniški dom Rog v Strunjanu s 535 tisočaki primanjkljaja komaj omembe vredne.

Tri delovne organizacije z izgubo ima tudi črnomeljka občina, in sicer: IMV — tozdog tovarna opreme 22,8 milijona dinarjev, Industrija gradbenega materiala Kanizarica 4 milijone in Komunala, ki je imela za 35.000 din izgub.

V štirih občinah je bilo sicer zaposlenih 32.834 ljudi, ki so ustva-

rili za 27 odst. večji dohodek kot v enakem obdobju lani, akumulacija je v poprečju za 81 odst. večja in prihodki, ustvarjeni na tujih tržiščih, so v primeri z lani večji za 39 odstotkov.

R. B.

Stiska z energijo

Upočasnimu tek električnih števecv — Teško pričakovana energija iz JE Krško

Prvih deset mesecev je bila letos oskrba z električno energijo v Sloveniji brez motenj. Z nastopom mrzlega vremena se je poraba elektrike povečala, s tem pa tudi skrb za nemoteno oskrbo. In slovensko ter jugoslovansko elektrogospodarstvo zdaj stoji pred težko nalogo, kako zaradi pomanjkanja deviz (kar povzroča motnje pri nabavi mazuta), nizke ravnih vode v zbiralnikih in premajhnih zalog premoga na Kosovu zagotoviti dovolj elektrike za vse porabnike.

V stiski se je znašla tudi Slovenija, kjer je poraba v preteklem mesecu porasla za 11 odstotkov, hidroelektrarne pa so v tem obdobju delale le s 85-odstotno zmogljivostjo. Porabo lahko pokrivamo, ker s polno zmogljivostjo delajo vse termoelektrarne, za katere smo zagotovili dovolj premoga, ki pa je pogosto slabe kvalitete, kar povzroča motnje v proizvodnji. Vendar tudi lastna proizvodnja v takem obsegu ne bi zadostovala, če bi nekaj električne energije ne dobivali iz Bosne, vsak dan pa s uvozili iz Italije in Avstrije še 700 tisoč kilovatih ur električne energije.

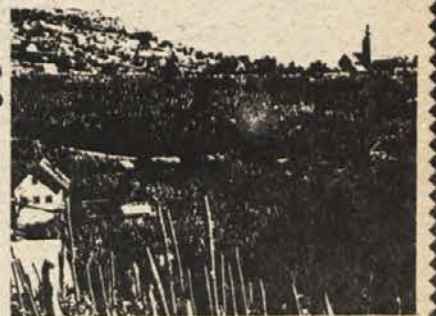
Zaradi takega stanja je tudi v Sloveniji nujno omejevati porabo. Za zdaj ni dovoljeno razsvetljevanje neonskih napisov, javna razsvetljava deluje le s polovično močjo, prepovedano je tudi dopolnilno ogrevanje javnih in delovnih prostorov. S temi ukrepi in pa z varčevanjem vsakega posameznika bi se morala poraba električne energije v Sloveniji zmanjšati za najmanj deset odstotkov.

Nemotena oskrba z elektriko je v Sloveniji v precejšnji meri odvisna tudi od jedrske elektrarne v Krškem, kjer so nedavno končali prvi servis po poskusnem obratovanju. Vendar pa slovensko elektrogospodarstvo še nekaj časa ne bo moglo računati na centralo v Krškem, ker bo poskusno obratovanje trajalo toliko časa, dokler ne bodo do kraja preizkušeni vsi sistemi.

J. S.

EN HRIBČEK BOM KUPIL...

Ureja: Tit Doberšek

Pretakanje vina

je eno najvažnejših kletarskih opravil, katerega že najstarejši pisni kletarski knjigi posvečajo veliko pozornost in pomen v nadaljnjem šolanju vina. Anton Kosi v knjigi „Umni kletar“ (Celovec 1901) začne poglavje o pretakanju vina s sledečimi verzji:

„Če hočeš dobro vino piti, Večkrat ga moraš pretočiti, O pravem času in pravilno, Da imenitno bo in slino.“

V napisanih verzih je mnogo resnice, ki velja še danes. Bohuslav Skalicky v knjigi „Kletarstvo“ (Ljubljana 1924) piše, da je pretakanje vina eno najvažnejših kletarskih opravil.

Droži

Vino pretakamo zato, da ga ločimo od usedline, ki se strjuje po vrenju mošta na dno sode. Tež usedlini pravimo v kletarstvu „droži“. Glavna sestavina drožev so odmirajoče in odmrle vinske kvasnice, ki so pomagale povreti sladkov v alkohol. Te kvasnice so za časa vrenja imele dovolj hranice v sladkorju. Po vrenju mošta kvasnice te hrane nimajo več, zato začnejo uporabljati rezervno hrano, ki jo jemljejo iz lastnih beljakovin. Pri tem izločajo smrdljive snovi, ki kvarno vplivajo na okus in vonj vina, obenem pa so te izločne snovi tudi hrana za bakterije, ki povzročajo boleznine vina. Ker kvasnice v drožeh niso vse mrtve, se v ugodnih pogojih ponovno dvignejo in povzročajo naknadno motnost vina. Del prostih beljakovin se spoji s taninom in se sesede na dno sode. Tudi ta usedlina se na pomlad rada dvigne v vino, vino je ponovno motno in nagnjeno k počrnenju. Poleg kvasnic, usedlin beljakovin in tanina je v drožeh še mnogo drugih usedlin iz materiala, ki je prišel iz vinograda z grozdem in moštom v vino. Med temi je mnogo ostankov škropiv, gnoja in zemlje. Zato se ne smemo čuditi, da ima večina nepretočene vina okus in vonj po drožeh. Mnoga rdeča vina imajo tudi vonj in okus po gnilem grozdu, ker se nam ob trgatvi ni posrečilo popolnoma ločiti gnilo grozde (jagode) od zdravega, in tako je del gnilega grozda prišel v kipele kadi, posledica pa je vonj po gnilobi. Zato je

va mnogih boleznine in napak vina, iz vina odstranimo duh in okus po drožeh.

2. S pretakanjem in zračanjem vina ob pretoku poleg duha in okusa po drožeh odstranimo iz vina manjše druge napake vina, kot so okus in vonj po gnilobi in vonj po žveplnem dvokisu. S pretakanjem zdravimo vino, ki se vleče (vlačljivost vina), in vina ki so nagnjena k počrnitvi.

3. S pretakanjem in zračanjem vina ob pretoku dosežemo, da mlado vino prej in bolj zori. Šele po pretoku postane vino stanovitno, trajno čisto, prijetnega okusa in lepe barve.

Kolikokrat in kdaj vino pretakamo?

Odločilno za stalnost vina je prvo pretakanje, to je ločitev vina od največje nevarnosti, od drožev. To delo opravimo zgodaj, takoj, ko se je večina drožev že usedla na dno sode; čeprav je vino še malo kalno, pomeni, da s prvim pretokom vina ni treba čakati tako dolgo, da bi se vino popolnoma očistilo. Prepozno pretočeno vino iz drožev prevzame večkrat okus po drožeh, gnilobi in žveplu. Zato vino prvič pretočimo, ko se je začelo čistiti, to je konec novembra in v decembru. Tudi rdeča vina (cvček) bomo letos pretakali prej, saj imajo letošnja vina manj kisline.

Drugič pretakamo vino v drugi polovici marca, najpozneje v aprilu pred nastopom toplejšega vremena. Po prvem pretakanju se iz vina izloči (posebno če je ob prvem pretoku bilo vino še malo motno) in pade na dno sode še naknadni kalež, sestojec približno iz istih snovi kot droži; prevladujejo pa v tem kaležu beljakovine. Čeprav tega kaleža ni toliko kot drožev ob prvem pretoku, vendar se ob spomladanski toploti razkrajja in kvarja vino. Zato je treba vino pretočiti drugič, še preden nastane v kleti višja toplota. Če se vino po drugem pretoku ne očisti, je treba vino očistiti s filtrom ali z enim izmed čistil.

Staro vino pretakamo tretjič v decembru, v naslednjem letu pa le enkrat, največ dvakrat letno.

(Opomba: Zaradi pomanjkanja prostora bom o načinu pretakanja vina, žveplanju vina ob pretoku in še o zdravljenju vina z okusom po žveplu pisal drugič).

DT

Kmetijski nasveti

Že lok lahko prepreči smrt

Milo proseč je bil ženski glas na junijskem IX. rednem občnem zboru Zadrudne zveze Slovenije, ki je rotil zbrani auditorij, naj vendarle kaj ukrene. Pod traktorji umirajo kmetovalci v najboljših letih, zapuščajo vdove in nepreskrbljene otroke. Za kmeta ni invalidskega zavarovanja, ni družinske pokojnine, kar poznamo pri delavcu. Delavčeva družina je v primeru nesreče vsaj za silo preskrbljena, kmetova ni.

Zares krut in zaenkrat skoraj neustavljiv je krvni davek, ki ga pobira traktor. Kakih 60 ljudi je že pokopal samo v letošnjem letu. V traktorskih nesrečah smo si prislužili žalostni sloves rekorderja. Tisoč slovenskih traktorjev terja po eno smrtno žrtev na leto, enako število avstrijskih ali švicarskih „se zadovolji“ s trikrat manjšim številom žrtev. Avstrija in Švica nista njeni gorati od Slovenije.

Koliko opominov je bilo že izrečenih in zapisanih, koliko žrtev pokopanih, vendar — ob drugih pomanjkljivostih — še vedno nimamo zakona, ki bi dosledno zahteval varnostno opremo pri traktorju. V drugih evropskih državah so varnostne kabine obvezne, pri nas kmetovalci vozijo večinoma brez njih. Imamo traktorjev, da bi preorali Balkanski polotok, če bi delali zahtevanih 1.500 in ne le 200 ali 300 ur na leto, „zmanjka“ pa nam za njihovo dobro opremo. Okoli 450.000 traktorjev je v rokah jugoslovanskih kmetovalcev ta čas. Koliko nevarnosti preži po nepotrebnem vsak dan na ljudi, obnašamo pa se, kot da to nikogar posebno ne prizadene. Slišati je, da bomo v začetku prihodnjega leta končno menda le dobili zakon o obvezni traktorski opremi...

Na srečo ne držijo vsi rok križem. Na letošnjem kmetijskem sejmu v Gornji Radgoni so prikazali strokovno preizkušeni kovinski varnostni lok, izum Antona Zupanca iz Latkove vasi pri Preboldu, ki preprečuje prevračanje traktorja ter tako obvaruje življenje. Novost je vredno priporočiti.

Inž. M. L.

Več krompirja, vendar manj mleka in govedi

... PA LJUDJE SE ČUTILI NE BODO, DA SE JE ŽIVLJENJE PODRAŽILO!

Osamljeni v skrbi za okolje

Delavljni le posamezniki v odboru sevnškega turističnega društva

Kljub nezavidljivim razmeram je odbor sevnškega turističnega društva — pravzaprav je edino na območju občine — na čelu s predsednikom inž. Stanetom Kočevarjem sklenil delovati naprej. Bilo pa je nadvse mučno na seji odbora 23. novembra. Na sklic so prišli vsi štirje. Da odborniki izgubljajo voljo, je očitno, čeprav je pred časom, ko je sklicala razširjen sestanek sevnška organizacija SZDL, bilo videti, da je vse urejeno. Hudo je, tako pripoveduje predsednik, da društvo že dve leti ni prejelo dinarja pomoči. Še za znanke in kakšen lepak ni denarja.

Vseeno so poskušali tudi s širšimi akcijami. Tako so javno in s posebnimi dopisi razglasili tekmovalne za najprej urejeni kraj. Odziv je bil klavrn. Odgovorila je namreč le krajevna skupnost Loka, ki že sicer slavi po urejenosti, in sevnška osnovna šola „Ana Gale“, kjer je tudi lepo. Drugi so se naredili, kot da ni nič.

V Sevnici je že nekaj časa govor o parku 88 dreves. Pri turističnem društvu so se zarotili, da to akcijo vendarle še izpeljejo. Ponujene lokacije so se druga za drugo omajale. Menijo, da bi lahko uspeli, če bi uredili vsaj nekdanji drevoob ob Savi v starem delu mesta. Potrebno bo tudi udrniško delo in pripravljenost, da se nekaj naposled naredi. Upajo, da jimbo priskočil na pomoč ušeniški odbor SZDL starega dela mesta. Z nekaj dobre volje bi lahko uredili tudi poti na grajskem trgu.

V kleščah stroškov

Izdajateljski svet Dolenjskega lista podprl predloge za povečanje družbene pomoči in dvig naročnine

Vse ostrejša razmera današnjega trenutka so tako stisnile časopis Dolenjski list, da letos prvič v svoji zgodovini ni izšel v predvidenem obsegu, ki se giblje okoli 1.500 časopisnih strani na leto. V kleščah hitro rastočih cen časopisnega papirja, tiskarskih stroškov, poštne in grafične priprave bi pri izdajanju časopisa zašli v izgubo, ko bi ne poiskali rezerv v zmanjševanju obsega, vendar pa je to ob nezmanjšanjem deleža oglasov in ekonomske propagande pomenilo dejansko krčenje obsevanja. Rešitev iz podobnega položaja v prihodnjem letu je v dvigu družbene pomoči, ki jo s sofinanciranjem zagotavljajo občine ustanoviteljice, in v sprejemljivem dvigu letne naročnine.

S takim položajem našega tednika sta glavni in odgovorni urednik Marjan Legan in v.d. direktorja tozdr. časopis Dolenjski list Bojan Budja seznanila. MiM

Izdajateljski svet, ki se je sestel 26. novembra v Novem mestu. Člani sveta so podprli predlog o povečanju družbene pomoči na 20-odstotni delež v celotnem prihodku časopisa, strinjali pa so se tudi s 26-odstotnim dvigom letne naročnine, ki bo tako znašala 480 din, kar bo še zmeraj manj od naročnine nekaterih drugih tednikov v Sloveniji. Pri tem so člani sveta opozorili, naj tako obseg kot kvaliteta obveščanja ne nazadujeta, saj je navsezadnje „v slabih časih dobra informacija še bolj potrebna.“ kot je v razpravi omenil M. Jakopec.

Izdajateljski svet je na osnovi analize predsedstva OK SZDL Sevnica, poročila s sestanka aktivnih novinarjev v uredništvu Dolenjskega lista ter pretehtane in dolge razprave kritično ocenil novinarsko delo Alfreda Železnika, urednika sevnške komunske strani. MiM

Kulturno dramljenje je podeželja

Razpravo o kulturi, začeto na seji OK SZDL Metlika, nadaljevati v okviru vseh nosilcev

Zadnja seja občinske konference SZDL v Metliki je bila v celoti posvečena vprašanju kulture v tej belokranjski občini, točneje, uresničevanju kulturne politike. Ena od ugotovitev te seje je, da mora biti skrb za kulturno življenje prav tako v središču politične pozornosti kot politično, samoupravno in drugo dogovarjanje, saj tudi kultura bogati našo socialistično samoupravno družbo. In prav tu lahko in mora Socialistična zveza veliko narediti.

Ker je v metliški občini le Belokranjski muzej profesionalna kulturna ustanova, ima ljubiteljska kulturna dejavnost še poseben pomen. Na

tem področju pa so z redkimi izjemami vsake krajevne skupnosti prave bele lise. Ne samo da ne gojijo nobene kulturne dejavnosti, tudi če pride ta ali ona skupina nastopat v vas, poje, igra, recitira v glavnem pred maloštevilnimi gledalci. Torej je najprej potrebno ta okolja kulturno vzdržati, da bo ljubiteljska dejavnost zaživela tudi zunaj občinskega središča. Prav zato se je metliška Zveza kulturnih organizacij odločila, da bo po vsej več raznih kulturnih prireditvah in nastopov pripravila v krajevnih središčih. Zelijo in upajo, da bodo ti nastopi spodbudili ustanavljanje kulturnih skupin v teh krajih.

Ena od razpravljalcev se je zavzela, da bi želja po kulturni dejavnosti v delovnih organizacijah našla mesto v planih tako kot načrtovanje gospodarskega razvoja. Razpravo, začeto na osnovi obsežnega gradiva, je treba nadaljevati v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in v okviru vseh ostalih nosilcev kulturne dejavnosti v občini. A. B.

Običajno samo o denarju

V novomeški zdravstveni skupnosti bo kljub valorizirane programu manjkalo čez 20 milijonov dinarjev

26. novembra so delegati občinske zdravstvene skupščine v Novem mestu obravnavali 9-mesečno poslovanje in valorizacijski program hkrati pa sprejeli osnutek finalnega plana za prihodnje leto.

Ob tem, ko v zdravstvu novomeške občine še ni krita lanska izguba nekaj nad 8 milijonov dinarjev, sta ob tričetrtletju letos novomeška bolnišnica in zdravstveni dom izkazala novo izgubo. Kljub temu da

je bil na tej seji sprejet program valorizacije, ki bo zdravstveni dejavnosti v občini navrgla dodatnih 32 milijonov dinarjev, pa to ne bo dovolj, da bi ob koncu leta lahko kriili vse planirane izdatke. Predstavniki iz vrst zdravstva so opozorjali na težave, če ne bo možno zagotoviti še nekaj nad 20 milijonov dinarjev, kolikor cenijo končni primanjkljaj.

Predstavniki bolnišnice je poudarili, da so z vrsto varčevalnih ukrepov precej prihranili, da pa so po uradnih ugotovitvah ostale bolnišnice v Sloveniji ob polletju letos doble poprečno 33 odstotkov sredstev več kot lani, v novomeškem primeru pa je šlo samo za 21-odstotno povečanje stroškov.

Medtem ko delegatom iz vrst uporabnikov navadno očitajo molččnost in premajhno aktivnost, je bilo tokrat več razprav. Povsem odkrito so se zanimali za osebne dohodke v zdravstvu in dobili tudi odgovore, razen tega so menili, da bi morali v zdravstveni skupščini razpravljati še o čem drugem kot o denarju. Prav to je zadnja leta stalna tema razprav, ob tem pa je po njihovem mnenju preveliko govora in narejanje v prid manjši čakalni dobi, predolgim malicam in ordinacijah in podobnim malenkostim, zaradi katerih se delovni ljudje največkrat jezijo.

Delegacija Krke je že na začetku seje dala načelno pripombo, da ni pooblaščen glasovati za gradiva, ki bodo delegatom dana šele na seji. Izkazalo se je, da je eno takih gradiv osnutek finančnega plana in določitev prispevne stopnje za leto 1982. Niti številke v gradivu, ki so ga lahko dali delegatom na seji, niso držale, saj so bili izračuni po usmeritvah dan poprej sklicane republiške skupščine narejeni kar sproti. In tudi v sproti izračunanih številkah je še možna sprememba, kajti dogovarjanje glede višine stopenj med občinskimi interesnimi skupnostmi še teče. Če bo obveljalo, kar so delegati sklenili na tej seji, potem bo v letu 1982 prispevna stopnja za zdravstvo za 0,86 višja od letošnje in bo znašala 9,9 odst. R. B.

Ocena mladinskega delovanja

Dokaj kritične ugotovitve na programsko-volilni seji OK ZSMS Črnomelj

Pri ocenjevanju dela v prejšnjem mandatnem obdobju so bili na nedavni programsko-volilni seji občinske konference mladinske organizacije v Črnomlju dokaj kritični. Zlasti delo v področnih konferencah ni bilo tako, kot bi moralo biti, kar je, so poudarili, tudi posledica slabega kadrovanja v mladinskih osnovnih organizacijah.

na 81; zaradi slabe povezave z ustreznimi organi v metliški občini je na akciji prihajalo do težav in zastojev pri delu.

Zadovoljni so z delom na področju SLO in družbene samozasčite, od usposabljanja mladih do praktičnega preverjanja znanj in veščin. Prav tako se lahko z dobrim delom pohvali center za obveščanje in propagando, ki je dokaj redno izdal glasilo Tiri, za katere skušajo čim bolj razširiti krog dopisnikov, saj bodo Tiri le tako postali list večina mladih v občini.

Ena glavnih nalog mladih v tem času pa je vsekakor evidentiranje kandidatov za volitve v prihodnjem letu. Ne bojo pa se zadovoljili le z ugodnim številnim deležem mladih evidentiranih kandidatov, ampak bodo gledali tudi, kakšni so ti kandidati. Skratka: ne gre le za količino, marveč predvsem za kakovost. Le z dobrim delom si lahko mladi priborijo svoje mesto v družbi. S svojo nedejavnostjo so si zaprli že marsikatera vrata, kar pa ni dobro ne za mlade ne za družbo kot celoto, saj so vprašanja mladih tudi vprašanje družbe in obratno. A. B.

Zatreti izsiljevanje

Obisk delovne skupine CK ZKS v črnomaljski občini — V Kanižarici premalo rudarjev

Prejšnji terek je delovna skupina CK ZKS, ki jo je vodil izvršni sekretar predsedstva CK ZKS Boris Bavdek, obiskala črnomaljsko občino in se pogovarjala s komunisti v kanižarskem rudniku, Beltu, Centru srednjih šol in v krajevni skupnosti Dragatuš. Drugi del obiska bo v torek, 8. decembra, ko bodo pogovori tekli v črnomaljskem Gok in semiški Iskri, popoldne pa bo razširjena seja komiteja občinske konference.

V Kanižarici so rudarji člane delovne skupine seznanili s težavami, s katerimi se otepajo tako rekoč že vseskozi po vdoru vode v jama: takrat je precej delavcev zapustilo kolektiv, zaposliti so morali nove, posledica pa je velika fluktuacija. Poleg tega jih pestijo še številni neupravičeni izostanki z dela in visok bolniški stalež, manjka jim kakih 50 jamskih delavcev. Največja težava,

ki pesti kolektiv črnomaljskega Belta, je že kar kronično pomanjkanje reprodukcijskega materiala. Enkrat ni koks, drugič železa, tretjič furanskih smol ali kar vsega hkrati. Dobavitelji na razne načine izsiljujejo višje cene, devizno soudeležbo ali velika vlaganja v njihov razvoj. Za trajnejše rešitev teh vprašanj bi se bilo vsekakor treba dogovarjati v okviru celotne in povezane slovenske motorne industrije, kamor spada tudi Belt.

V črnomaljskem Centru srednjih šol so največ pozornosti posvetili kadrovskim težavam, v Dragatušu pa je beseda med drugim tekla o vplivu kmetov kooperantov v okviru črnomaljske kmetijske zadruge, slabi pospeševalni službi, kar je gotovo ovira za večje in kvalitetnejše pridelovanje hrane v tej izrazito kmetijski krajevni skupnosti. A. BARTEJL

PRVI DAN V ČRNOMALJSKI OBČINI — Prvi dan obiska v črnomaljski občini se je delovna skupina CK ZKS pod vodstvom Borisa Bavdka pogovarjala s komunisti v Kanižarici, Beltu, Centru srednjih šol in v Dragatušu. V torek, 8. decembra, pa bodo obiskali Gok in semiško Iskro.

Tako ni zaživel delo v konferenci mladih delavcev. Kako pomembno bi bilo, da bi ta področna konferenca bolje delovala, pa pove že podatek, da konferenca združuje 2.000 mladih črnomaljskih občinov, organiziranih v 20 osnovnih organizacijah. Bolje ni bilo tudi v konferenci mladih v vzgoji in izobraževanju ter konferenci mladih iz krajevnih skupnosti.

Precej pa je bilo narejenega na področju idejnopolitičnega izobraževanja; tako je 24 mladih obiskovalo mladinsko politično šolo, precej pa se jih je izobraževalo tudi v okviru idejnopolitičnega izobraževanja v okviru Zveze komunistov, sindikata in kluba samoupravljavcev.

Centru za mladinske delovne akcije je uspelo, da so se mladi po daljšem času lotili številnih koristnih del v krajevnih skupnostih, ni pa opravil svoje usklajevalne naloge v okviru republiške MDA Bela krajina.

V Krškem je nabito polna šola

Razredi polni od zore do mraka — Bo do leta 1985 zgrajen nov šolski center?

Število učencev v krškem šolskem centru nezadržno raste. V nekaj letih se je povečalo od 500 na 800 učencev, čez tri do štiri leta pa pričakujejo, da bodo presegli visoko število — 1000 učencev.

Prav zavoljo takega razvoja je potrebno nuditi učencem ustrežnejše pogoje za izobraževanje, kot zdaj dopušča stara šola. Pri več kot 30 učencih v razredih je nedvomno težko vzpostaviti primerno vzdušje v zahtevnem usmerjenem izobraževanju. Učbeniki so sicer letos prišli začuda — pravočasno, a direktor šolskega centra Lojze Štih meni, da je v njih pristop zelo različen, saj se pozna, da so jih sestavljali številni avtorji. Učenci jih zelo težko dojema, v strahotni prostorski stiski pa

se seveda problem le še stopnjuje. Od 15 prostorov so štirje popolnoma neustrezni, ostali pa so vsak dan od zore do mraka (natanko — od 6.40 do 19. ure) nabito polni.

Krščani sodijo, da se bodo gospodarske razmere v dveh ali treh letih vendarle izboljšale, da bodo lahko pričeli z novo gradnjo. Ob teh prizadevanjih ne gre zanemariti podatka, da so v šolski center v sedmih letih vložili okrog 2 stari milijardi, a vendar iz starega ni mogoče narediti

novu, kot je tudi dejstvo, da je že sama sedanja lokacija omejitveni dejavnik. Ob nič kaj rožnatem gnetnem položaju pa je šolski center vseeno zmogel, da je za vzor drugim sodobnejšim šolam pri pedagoških prijemih. So namreč ena zelo redkih šol, pravijo, da so celo edini, ki so uvedli počitniško prakso za učitelje — inženirje, da obdržijo stik s proizvodnim delom. PAVEL PERC

Zidarske žlice na oblačilni šoli

V Sevnici za usmerjeno izobraževanje gradi Beton nove prostore „na ključ“ — Vrednost naložbe ocenjena na 43,8 milijona dinarjev

Ob preobrazbi poklicnih in srednjih šol v usmerjeno izobraževanje je bil utujen program tekstilno-tehnološke smeri v Sevnici. Delo je do nedavnega potekalo v 75 let stari šolski zgradbi, kjer je v zaslonu urejenih podstrešnih prostorih tudi dom za učenke iz bolj oddaljenih krajev.

Dotrajana stavba, ki že dolgo ni bila več kos osnovnošolskemu poku, je še tem manj ustrezala novemu namenu. Takšna šola kljub siceršnjemu razumevanju vseh od republiške izobraževalne in posebne izobraževalne skupnosti v letu 1983 zanesljivo ne bi dobila verifikacije.

V Sevnici so se zato že lep čas zavzemali za gradnjo. Konec oktobra so pri sevniskem šolskem centru podpisali pogodbo z domačim tozdom Gradbeništvu zasavskega Betona. Gradbinci že podirajo prizidek, od ostalega starejšega jedra stavbe do večinoma ostal le obod. Na novo bo prizidanih za okrog

1.500 kvadratnih metrov prostorov, preureditev stare šolske zgradbe bo navrgla nadaljnjih 1.000 kvadratnih metrov. Za investitorja ugodno došlo pogodbe obvezuje gradbenice, da izročijo šolnikom „ključ v roke“ 15. avgusta prihodnjega leta.

In kako je Sevnicanom uspelo začeti zidavo v zato nič kaj hvalnežnem času? Direktor šolskega centra Jelko Štojs omenja v prvi vrsti razumevanje republiških skupnosti: posebne izobraževalne skupnosti za tekstil in republiške izobraževalne skupnosti. Prva daje 8,4 milijona dinarjev, druga pa 14,4 milijona tako imenovanih nepo-

vratnih sredstev. Preostalih 18 milijonov zagotavlja sklad za gradnjo šol sevnške občine. To ne bo le denar, zbran s samopriskevkom, temveč tudi denar združenega dela, ki ga zbirajo za te namene. Ko se bodo zidarji in ostali delavci umaknili, bo šola lahko na novo zadihala. Končno bodo imeli na voljo vse učilnice, kabinete, pritlikline, delavnice za praktično pouk. Urejen bo tudi dom s 50 posteljami.

Če so zidarji pri hiši, v istih prostorih ne more potekati strokovno vzgojno in izobraževalno delo. Znotraj šolskega centra so se dogovorili, da gostujejo z vsemi oddelki v novih prostorih osnovne šole Sava Kladinika. Zato bo to šolsko leto potekal ves pouk popoldne od 13. do 19. ure. ALFRED ŽELEZNIK

»Dolenjski list« v vsako družino

ŠIROKO ZALEDJE SOLE

Sevnška srednja oblačilna šola — v teku je preimenovanje v tekstilno — tehnološko šolo — zajema učenke (prijavljajo se že tudi fantje) s širokega območja: iz vseh treh zasavskih in posavskih občin, občine Sentjur in Šmarja pri Jelšah, Novega mesta in Trebnjega. Vrsta šol je ob letošnjih vpisih tarnala zaradi premajhnega zanimanja učencev. V Sevnici je bil vpis celo 103-odstoten. In kakšne profile daje ta šola? Tako imenovani srednji program usposobi v dveh letih tekstilne konfektorije I, v treh letih pa tekstilne konfektorije II, po skrajšanem programu pa pomočnike teh smeri. Učenci te šole imajo možnost nadaljnega šolanja.

Ugotavljamo le napake, na krivce pa ne pokažemo

Ukrep družbenega varstva za ZKGP sprejet — Občinsko gospodarstvo nazaduje — Izguba zdravstva

Občinska skupščina Kočevje je na seji 26. novembra sprejela sklep o uvedbi družbenega varstva v Združenem KGP Kočevje. V začasni kolegijski organ, ki bo vodil to OZD največ leto dni, so imenovali Vlada Prebiliča (za predsednika), Alojza Petka in Marijo Abramovič.

Zoper sklep je mogoča pritožba v 15 dneh. V razpravi pred sprejetjem sklepa so nekateri delegati med drugim poudarili, da veliko govorimo o odgovornosti, ko pa pride do napak oz. težkega položaja, ne vemo, kdo je za to kriv. Ugotavljamo napake, ne imenujemo pa krivcev zanje.

Med razpravo o gospodarjenju letos in o načrtu za prihodnje leto so ugotovili, da bo stvarni družbeni proizvod letos padel za 7 odst. (v primerjavi s lani), namesto da bi porasel za načrtovane 4 odstotke. Za prihodnje

leto je načrtovana 2-odstotna rast. Kočevska občina bo tako po gospodarskih dosežkih v republiki „na repu“.

Med razpravo o pregledu sredstev SIS za letos so ugotovili, da bodo vse SIS spoštovale dogovorjene okvire, izjema pa bo spet zdravstvo, ki bo imelo precejšnjo izgubo. Imam pač tako zdravstveno varstvo (pri tem je bil omenjen Klinični center), ki ga tako nizek narodni dohodek ni sposoben financirati. Zanimiv je bil predlog, naj bi se od ljubljanskega Kliničnega centra in tudi ljubljanske regionalne zdravstvene skupnosti preusmerili k Novemu mestu, s katerim bomo po posodobitvi ceste imeli tudi ugodne prometne zveze.

Na dnevnem redu je bilo še nekaj zanimivih točk, o tem pa kaj več v prihodnjih številkah. J. PRIMC

Zakon zahteva nov način dela

V Novem mestu je bil medregijski posvet o uresničevanju zakona o svobodni menjavi dela na področju kulturnih dejavnosti – Skladnejši razvoj le deklarirana pravica?

Na četrtkovem posvetu v Novem mestu so se navzoči predstavniki iz dolenske in posavske regije spraševali, kaj bo pravzaprav tisto novo, kar bo spremenilo odnose med republiko in občinskimi kulturnimi skupnostmi in kakšne bodo sploh možnosti slednjih, da bodo lahko bolj kot do zdaj vplivali na skupni kulturni program v okviru Kulturne skupnosti Slovenije.

V razpravi so poudarili, da samoupravni sporazum o ustanovitvi republiške kulturne skupnosti, kot eden temeljnih dokumentov za usklajevanje organiziranosti te skupnosti z določili pred slabim letom sprejetega zakona o svobodni men-

ga, saj je tu poleg vsega še vrsta težav gospodarske narave, ki zadevajo v živo zlasti možnosti kulturnega napredovanja v manj premožnih občinah.

Razpravljalci iz Novega mesta so menili, da jih razreševanje tekoče denarne problematike, na katero zadevajo tako pri uresničevanju letošnjega plana kot pri iskanju poti za zagotavljanje sredstev za prihodnje leto, nekako odvraca od tega, da bi se poglobljali v organiziranost republiške kulturne skupnosti. Dodali pa so, da bo nujno nekatere zadeve urejati na regijski ravni, v okviru tega pa poiskati ustrezen model za financiranje ustanov, ki so po obsegu in vsebini dela medobčinskega pomena (n. pr. študijska knjižnica v Novem mestu).

Na posvetu so ostali razpravljalci opozorili, da bi morali čimprej dobiti tako imenovane normativne standarde in kriterije za posamezne vrste kulturne dejavnosti, saj si je brez teh težko zamisliti uresničevanje načel o skladnejšem razvoju in drugih reči, ki jih uveljavlja zakon o svobodni menjavi dela.

»Dolenjski list«

Uspešen foto lov

V Kočevju na ogled razstava „lovske“ fotografije

Od minulega četrta so v Likovnem salonu v Kočevju na ogled črno-bele fotografije Janeza Černača, Marka Figarja, Janeza Konečnika, Konrada Lampeta, Staneta Lavriča, Stanka Lavriča in Janeza Papeža, članov kočevske sekcije fotokluba Diana iz Ljubljane.

Janez Černač, med kočevskim občinstvom znan tudi kot slikar, je v katalog, izdan ob razstavi, katere pokrovitelj je Zveza lovskih druženj Kočevje, med drugim zapisal: „Fotografije divjadi v naši krajini so ujeti in ohranjeni trenutki življenja v naravi. Razstavljena dela naj zato predvsem spodbudijo razmišljanja o življenju in o našem vsakdanjem odnosu do narave, katere otroci smo in hlapci, le navidezni gospodarji.“

Posebna žirija, ki so jo sestavljali Miško Kranjec (M. F.), Izток Geister in Anton Brancelj, je podelila nagrade za najuspešnejša dela, ki so razstavljena tudi v Kočevju. Zlato plaketo je dodelila Janezu Papežu za „Raco z mladici“, srebrno Janezu Černaču za „Portret teleta“ in bronasto Konradu Lampetu za „Ponirko na gnezdu“. Posebno priznanje (zlato plaketo) je dobil Janez Konečnik za „Jelenji ruk“.

Razstava dokazuje, da je lahko lov uspešen tudi brez smodnika, torej zgolj s fotografskim objektivom, in bo odprta do 13. decembra.

kultura in izobraževanje

Zamisel, ki pa še ni uresničljiva

Stabilizacija je knjigi bolj slabo naklonjena. Zmanjkuje denarja za izdajo in papirja za natis. Kar kljub temu izide, je drago kot žafran. Povprečna cena se približuje tisočaku. Za mnoge kupce je knjiga odločno predraga. Ker pa hočejo bralci na vsak način priti do „obrokov“ svoje duhovne hrane, se zatekajo v javne knjižnice. Često ne dobijo, kar iščejo: tudi knjižničar je denar za nakup novih knjig skopo odmerjen.

Kaj storiti, da bi bile bralne navade vseeno zadovoljene? To je vprašanje, na katero išče odgovor vse več pristojnih na Slovenskem, kjer je ta problematika še posebej pereča. Mnogi vidijo rešitev v ustanavljanju tako imenovanih vzajemnih knjižnic. Knjižni fond za to vrsto knjižnic nabavijo delovni kolektivi na podlagi samoupravnega sporazuma. Knjige potujejo iz podjetja v podjetje, fond se nenehno obnavlja, celotna „precedura“ pa poteka pod strokovnim vodstvom najbližje matične knjižnice.

V Mariboru so z vzajemno knjižnico prvi poskusili. Njihove izkušnje so presenetljivo dobre, uporabne še kje. Omenili so jih tudi na nedavnem novomeškem posvetu. Menili so, da bi bila vzajemna knjižnica v Novem mestu nad vse dobrodošla, da pa za zdaj ne vidijo možnosti, kako jo urediti. Kulturna skupnost, denimo, nima denarja za plačilo strokovnjaka, ki bi delal v taki knjižnici, poleg tega zdaj, ko se delovni kolektivi bojujejo za dohodek, ni najprimernejši čas za poseganje v dodatna sredstva za kulturo.

Dobra zamisel o vzajemni knjižnici bo morala v Novem mestu očitno počakati. Koristno in potrebno pa bi bilo pogledati, kaj je v vrsto knjižnic v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, od katerih mnoge ne delajo. Strokovna pomoč študijske knjižnice Mirana Jarca naj bi bila v prvi vrsti usmerjena v oživljanje opučenih ali zamenjarjenih knjižnic, zlasti knjižnic v delovnih kolektivih. Najbrž je v teh še veliko koristnega beriva za delavce. Slednjim je knjiga še posebno potrebna, kar dokazujejo analize o branju in še vedno nizki izobrazbeni stopnji zaposlenih.

I. ZORAN

Kovačnice humanosti

Delavnice za duševno prizadete v Šmihelu – Petnajst delovnih mest za nezahtevne operacije

V kletnih prostorih Doma starejših občanov v Šmihelu so 26. novembra odprli težko pričakovane delavnice pod posebnimi pogoji za duševno prizadete osebe novomeške občine.

Zelja po ustanovitvi delavnic je stara že nekaj let in se je zanje najbolj ogrevalo Društvo za pomoč duševno prizadetim, ki v novomeški občini šteje več kot 800 članov. Ob veliki pomoči varovancev Doma starejših občanov, ki so v ta namen opravili skoraj 200 prostovoljnih ur, so iz nekdanjih prostorov ropotarnice zrasli prostori za delavnice. V dveh sobah skromne kvadrature je prostora za petnajst varovancev, ki bodo pod strokovnim nadzorstvom izdelovali razna ročna in kooperantska dela, ki jih bodo zagotavljale OZD in zasebni obrtniki. Oba prostora sta zgrajena in opremljena na

osnovi izkušenj v Sloveniji. Mnogo so pri izvedbi z nasveti pomagali delavci Varstveno-delovnega centra za dušeno prizadete občane iz Ljubljane in delavnic pod posebnimi pogoji iz Krškega. Ureditev delavnic v domu je samo začasna, čez dve leti naj bi se namreč preselili v izpraznjene prostore stare Posebne osnovne šole. Ob pridobitvi večjih prostorov pa bodo morali najti prostore tudi za internat, saj je analiza pokazala, da so mnogi delavci oddaljeni od Novega mesta in se vozijo z avtobusi ali pa jih vozijo oskrbniki. Delavnice bodo enota Centra za socialno delo Novo mesto.

Ob slovesni otvoritvi, ki so ji prisostvovali mnogi predstavniki občine in drugi gostje, so prisrčen kulturni program pripravili gojenci osnovne šole s prilagojenim programom iz Šmihela.

J. PAVLIN

Vsak peti izdelek v izvoz

„Ela“ bo letos kljub težavam s surovinami in rezervnimi deli ustvarila s prodajo na tuje petino dohodka

Iskrina temeljna organizacija Tovarna elektrospojnih vezij Ela Novo mesto bo letos prodala na tuja tržišča okrog 20 odstotkov svoje celotne proizvodnje. Nekaj izvoza je neposrednega, nekaj pa posrednega, saj so njihovi izdelki vgrajeni v izdelke bele tehnike Gorenja, v izdelke drugih Iskrinih temeljnih organizacij, v telefonske

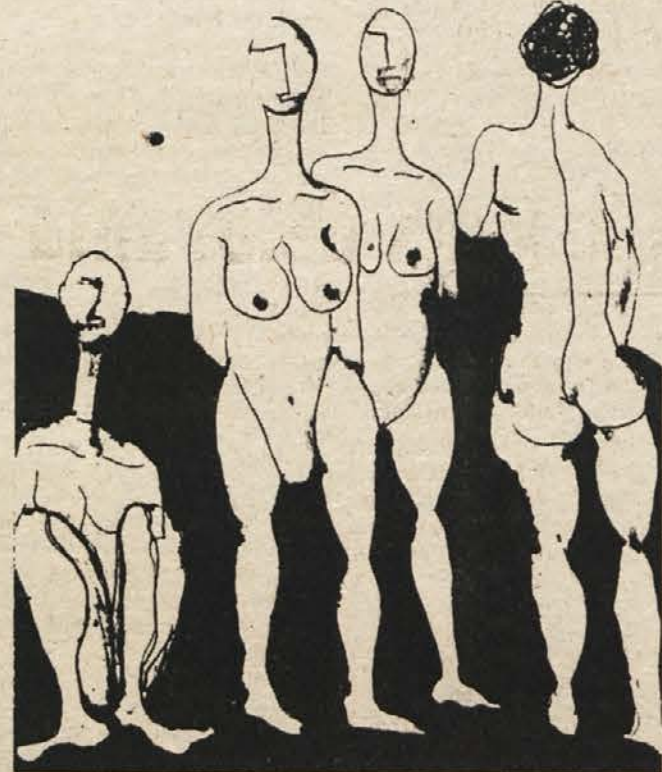
centrale, industrijsko avtomatizacijo, avtomobile itd.

Ela izvažata predvsem na zahodno tržišče (največ v Švico in ZRN), in sicer konektorje in spojne elemente, ki so za zdaj izvozno najbolj zanimivi. Veliko povpraševanje po obeh vrstah izdelkov je tudi v Veliki Britaniji, Franciji, Sovjetski zvezi in na Madžarskem in v Eli računajo na precejšnje povečanje proizvodnje izvoza, posebno po dokončanju načrtovane investicije na Cikavi. Za granjo le-te je že prižgana zelena luč in se bodo dela začela še v letošnjem letu.

Prihodnje leto računajo tudi na večji izvoz elektrospojnih elementov, za katere jim je letos uspelo zagotoviti kvaliteto domačo surovino, kar je bilo še pred kratkim zelo problematično. Možnosti izvoza bo Ela izkoristila tudi v Egiptu, kamor bo prodala za 450 tisoč dolarjev priključnih kablov. Večji devizni prihodek pričakujejo tudi s proizvodnjo vtičnih panelov ter termoin elektronsko regulacijskih spajkal, ki so plod lastnega razvojnega dela in kvaliteto na ravni svetovnih proizvajalcev. Tako naj bi v prihodnjem letu prodali na tuja tržišča za okrog 1,5 milijona dolarjev izdelkov oz. okrog 250 tisoč dolarjev več kot letos.

Seveda pa brez težav ne gre. Največji problemi so okrog zagotavljanja kvalitativnih surovin doma (celo tiste, ki se, morajo kupovati za devize), tako da jih precejšen delež uvažajo, kjer seveda tudi ne gre brez problemov. Ubadajo se tudi z nekaterimi domačimi problemi, ki so bolj ali manj trenutni. Tako so npr. težave s carinskimi dokumenti in trenutno proizvodnja skoraj v celoti stoji, ker nimajo rezervnih delov za stroje, ki plačani čakajo na carini. Zaradi tega imajo precejšen izpad proizvodnje in izvoza. To bodo skušali nadoknaditi do konca leta, vendar je vprašanje, če jim bo uspelo.

Z. L.—D.

Janez Kebe: LETO 2000 II, barvni tuši, 1980 – Slika, ki jo objavljamo, je delo brežiškega veterinarja Janeza Kebeta, člana likovne skupine pri ZKO Brežice. Z njo sodeluje slikar na razstavi v okviru 5. revije likovnih skupin Slovenije, odprte v mariborskem razstavišču Sinagoga in v tamkajšnjem likovnem salonu Rotovž.

Čast rešujejo osnovnošolci

Na srednjih šolah se tekmovanje za bralne značke težko uveljavlja – Darilni knjižni boni spodbujajo

Bralne navade v Sloveniji niso razširjene tako, kakor bi se spodobilo za to gospodarsko in kulturno razvito republiko. Komaj dobrih 10 odstotkov njenih prebivalcev jemlje v roke knjige.

Čast slovenskega bralstva rešujejo osnovnošolci. „V tekmovanje za 29 bralnih značk je po številnih šolah v Sloveniji in zamejstvu vključenih kar 130.000 učencev“, je prejšnji teden na 13. zboru delegatov Zveze bralnih značk Slovenije povedal predsednik njenega sveta prof. Jože Zupan iz osnovne šole v Sentruperu.

Seveda so k takšnemu uspehu in zlasti k popularizaciji umetniške besede svoj delež prispevali mnogi zagnani mentorji, knjižničarji, založniki pa tudi knjigarji in kajpak mladinski pisatelji, ki so obiskovali šole.

V zadnjem času se je knjiga znašla v znanjo ne preveč ugodnih gospodarskih mlinskih. Postala je draga in manj dostopna. Da bi mladina zanj vendarle ne bila prikrajšana, so lani na pobudo Zveze bralnih značk Slovenije poskusili s tako imenovanimi darilnimi knjižnimi boni za najmlajše bralce. Poskus na 36 šolah se je lepo obnesel. Značkarji namreč ob zaključku tekmovanja prejmejo nagradni bon za 500 dinarjev, s katerim lahko kupijo knjige s 15-odstotnim popustom.

Uvajanje tekmovanja za bralne značke na srednjih šolah, predvsem v usmerjenem izobraževanju, ni zadovoljivo. Odrekli so mnogi dejavniki, med temi še posebej območna slaviščična društva. Kaže, da uspeha

ni moč pričakovati brez sodelovanja ZKO in vrste pedagogov na šolah, kjer bralnih značk še ne poznajo.

Ob koncu naj omenimo še dogovor, da bo delo v svetu Zveze bralnih značk Slovenije, ki ga vodi prof. Jože Zupan, razdeljeno na tri delovne skupine. Te bodo skrbele za bralne značke v usmerjenem izobraževanju med zamejci in zdomci ter seveda v osnovnih šolah.

Zdaj je na ogled v Trebnjem

Razstava „Slovenska partizanska saniteta in njeni likovni odmevi“ je odprta v novi šoli – Z njo so primerno počastili letošnji dan republike

Razstava „Slovenska partizanska saniteta in njeni likovni odmevi“, ki je bila ves oktober pa še nekaj dni v novembru na ogled v mali dvorani novega oddelka NOB in ljudske revolucije Dolenjskega muzeja v Novem mestu, je od minulega tedna v avli nove osnovne šole v Trebnjem. V petek, 27. novembra, jo je odprla Marija Vraničar, višja medicinska sestra iz trebanjskega zdravstvenega doma, soprediteljica te kulturne manifestacije.

Kot smo že zapisali po novomeški otvoritvi, predstavlja razstava del bogate likovne upodobitve partizanskih bolnišnic, njihove zunanje in notranje podobe ter življenja in dela v njih. Na njej so portreti partizanskih zdravnikov, ranjenec in druge-

ga bolnišničnega osebja. Večji del teh likovnih zapisov je nastal oktobra 1944, ko sta slikarja Božidar Jakac in France Mihelič obiskala znane partizanske bolnišnice na roškem območju, zabeležila njihovo avtentično podobo in zarisala v svoje skicirke obilico najrazličnejših utripov iz življenja zdravniškega in drugega osebja v bolnišnicah. Raz-

stavi so dodana tudi dela drugih likovnikov, partizanskih slikarjev, ki jih je zamikal motiv ranjenega borca. Bogatijo pa jo tudi drugi ekspoziti, od sanitetne partizanske literature do lepakov in fotografij zdravnikov in medicincev, ki so v boju žrtvovali svoja življenja.

Z razstavo so v Trebnjem lepo počastili letošnji dan republike.

Poldruga stotnica društev

Več kot 5.700 ljudi na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju je vključenih v ljubiteljsko kulturno dejavnost

Po podatkih, ki so jih poslane občinske kulturne skupnosti za plan Kulturne skupnosti Slovenije v obdobju 1981 – 1985, deluje na Dolenjskem, v Beli krajini, Posavju in kočevsko-ribniškem območju, torej v devetih občinah, več kot 140 kulturnih društev z blizu 5.700 aktivnimi člani.

Največ društev premore občina Brežice, in sicer 39, medtem ko ima Novo mesto le dve manj. Črnomljska, krška in sevniška občina imajo po 13 društev, v trebanjski jih je 9,

ribniški 8, kočevski 6 in v metliški občini 4.

Po številu aktivnih članov v kulturnih društvih prednjači novomeška občina z 2.165 člani, za njo je brežiška (1.148), sledijo pa: krška občina s 460, ribniška – 432, kočevska – 415, trebanjska – 395, črnomljska – 376, sevniška – 131 in metliška občina, kjer so našli vsega 91 (najmanj) aktivnih članov.

Današnje stanje se precej razlikuje od navedenega, saj so od leta 1979, ko so kulturne skupnosti poročale v Ljubljano, nastala marsikje nova društva, v zadnjem času tudi na nekaterih osnovnih in srednjih šolah.

Vinko Kastelic

Težko smo sprejeli vest, da je neizprosna smrt iztrgala izmed nas komaj 44-letnega sodelavca Vinka Kastelca z Vrha nad Mokronogom. Pri nas je bil od leta 1961, torej polnih dvajset let. Ves čas je delal kot traktorist na posestvu v Mokronogu. Nenadna smrt ga je doletela skoraj na delu, ki ga je imel tako rad. Kot delavec je bil vesten, priden in prizadeven. Ob vsakem času je bil pripravljen za delo. Bil je skromen, nevsiljiv in vedno nasmejan. Veselil se je slavlja ob dvajsetletnici zadruga, ker je bil to tudi njegov jubilej. V zadrugi je preživel, skupaj z nami, težke in svetle trenutke.

Kolektiv KZ Trebnje

Borci 15. udarne divizije

Vabimo borce Gubčeve, Cankarjeve, 12. in 15. SNOUB, 1. artiljerijske brigade, jurišnega bataljona in borce štabnih enot na tovariško srečanje, ki bo v Ljubljani

V SOBOTO, 12. DECEMBRA, OB 15. URI V DOMU JLA

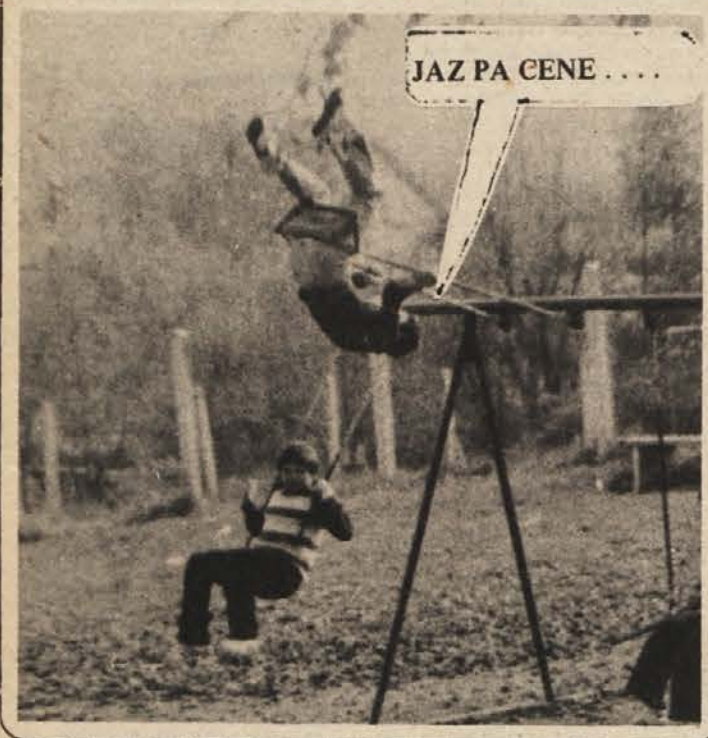
Odbor skupnosti borcev 15. udarne div.

NAGLUŠNA KAMERA

foto slišal:
Milan Markelj

JAZ PA CENE

DOLENJSKI LIST pred 20 leti

Ne pozabimo na človeka!

Človek je naš najdragocenejši kapital — Konji se onesnažujejo pred spomenikom padlih borcev na Dvoru

HITER GOSPODARSKI RAZVOJ povzroča nekatere probleme, katere moramo hitreje reševati, kot smo jih doslej. Včasih nam je v vni za gospodarskim razvojem ostala skrb za delovnega človeka kot drugorazredni problem. Mislim pa, da na človeka ne smemo nikdar pozabiti. Skrbeti moramo za njega, saj je naš najdragocenejši kapital. Z razvojem industrije se selijo v industrijske centre novi delavci, za katere moramo skrbeti, da bi dostojno stanovali. Graditi moramo stanovanja, ustanavljati in graditi nove šole, razvijati zdravstveno šolo, skrbeti za kulturno in prosvetno življenje, skrbeti za zdravo razvedrilo delovnega človeka. Vse to zahteva od nas mnogo materialnih sredstev, ki jih moramo zbirati in vlagati za lepše in kulturnejše življenje delovnega človeka.

TEŽAVE V DELU mladinske organizacije na vasi nastajajo zato, ker so mladinska vodstva kadrovsko šibka, ker je mladina premalo tesno povezana. Študentska mladina ima premalo stikov z domačim področjem in gospodarstvom, v katerem se bodo mladi ljudje po končanem študiju zaposlili, stiki pa so slabi z obeh strani. Razen skrajnosti, ki jih mladim ljudem kaj radi očitamo, so posledica tega, ker smo ideološko vzgojno delo pojmovali vse preozko, zgolj kot študij teorije marksizma in zunanje politike, socialistično ideologijo vse premalo povezovali s prakso.

TEHNIČNA OPREMA šol je skoraj povsod nezadostna, marsikaj pa bi se dalo nadomestiti s trudom, prizadevnostjo in iznajdljivostjo. Delovni kolektivi v gospodarstvu so še posebej letos našli vrsto materialnih rezerv, mnogo takšnih pa je v okolju vsake šole.

KULTURNEGA ČLOVEKA presune odnos nekaterih voznikov z vpregami, ki se pred spomenikom padlih borcev na Dvoru ustavljajo, tam krmijo živino in nastiljajo. Zgodi se celo, da se konji prav tu onesnažijo.

(IZ DOLENJSKEGA LISTA
28. novembra 1961)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjske Novice.

Prava dobrota za kmetijstvo

Tudi zanikerni gospodarji v zadrugo — Kako so osli naredili ljudstvo krepko in zdravo, blagostanje pa veselo — Največja gostilna na svetu v Berlinu

(N a m e n) zadružništva je po našem mnenju tako velikohlepen, da bi bila prava dobrota za kmetijstvo, ako se izvede v polnem obsegu. Tudi zanikerni gospodar, ki se mu doslej ni zdelo vredno pristopiti k dozdaj obstoječim prostovoljnim društvom in gosp. zadrugam, bo prisiljen spoznati in postati član zadruge in naj bi tudi zanaprej ostal brezbrizen, bo moral vsaj prispevati za dobro stvar. Kmetijstvo dobi s tem krepko, strogo organizacijo, s kakeršno se ne bo mogel postaviti noben drugi stan. Da s tem nastanejo novi izdatki? Dosedanje kmet. družbe zahtevajo tudi stroške, ki se sedaj samo preneso na zadrugo. Bodimo brez strahu: saj plačamo to kmetje za se.

(P r e d) kakimi 20 leti je živel v dolini župnik, kateremu je šla beda njegovih župljanov uprav do sredi srca. Izprevidel je, da je vzrok boleznin in bede pretežno delo po vinogradih, ko so se ljudem šibeli koži v kojih so nosili v gorice gnoj, doli pa brente. Da temu odpomore nakupi

župnik 6 oslov, enega obdrži zase, druge pa razdeli med vinogradnike. In glej! Kmalu je imela vsaka hiša svojo tovorno žival, ljudstvo pa je postalo v 20 letih krepko in zdravo in blagostanje je veselo. Ali velja kaj podobnega tudi za marsikak kotichek vinorodne Dolenjske, posebno za bregovito in skalovito Suho krajino.

(N a j v e č j a) gostilna na svetu se nahaja v Berlinu v zoološkem vrtu. Njen lastnik plača najemnine za 15.000 mark. V gostilni je 20.000 komadov kuhinjske posode, 25.000 kozarcev piva, 20.000 nožev in vilic in 18.000 žlic. V kuhinji dela preko 200 oseb, med njimi 36 kuharjev.

(R a v n o k a r) smo dobili telefonično vest, da obišče letos „Miklavz“ v lastni osebi in v spremstvu svojih angeljčkov vse pridne otroke.

(IZ DOLENJSKIH NOVIC
15. novembra 1901)

PO SVETU OKOLI

KORISTNI PLAYBOY — V ječi v Montgomeriju sta dva zapornika pridno lepila stene svojega zapora z nagicami iz mesečnika Playboya. Vzdušje je bilo v jetniški celici tako prijetno, da je tudi čuvaj rad zavil k zapornikoma. Nekega dne pa se je po neprevidnosti naslonil na polepljeni zid in skoraj padel v luknjo, ki se je skrivala za posterji. Tako je naključje izdalo oba ljubitelja Playbojevih nagic. Precej časa sta marljivo praskala luknjo v steno. Najbrž ne z namenom, da bi skočila v mesto po novo izdajo Playboya in se z njo hitro vrnila v jetniški „domek“.

PASJA ŠOLA — V Zahodni Nemčiji je ljubitelj in poznavalec plemenitih psov Johannes Werner iz Wagenfelda odprl univerzo za aristokratske pse, v kateri je doslej vzgojil že preko 10.000 štirinožcev. Kosmatinci, ki končajo nenavadno pasjo univerzo, dobe diplomu, s katero lahko dokazujejo, da so podkovani v pasji izobrazbi in omiki. Vrli ljubitelj in pasji pedagog svoje „gojence“ med drugim poučuje tudi lepega vedenja v restavraciji, zgledega uživanja hrane, obnašanja na ulici ipd. Vsekakor nadvse pomembna šola, kajne?

PRIJAZNI ROPAR — Stockholmske Svenska Handels Banken se je lotil nenavaden tič. Potem ko mu je uspelo iz blagajne na silo dvigniti 84.400 dinarjev vreden plen, se ga je na nenavaden način znebil. Le nekaj deset metrov proč od banke, kjer je naropal denar, je začel med mimoidoče deliti plen. Preden ga je zagrabil milica, je bil dobrosrčnež že brez denarja. Izkazalo se je, da je bil možakar krepko nalit, zato tudi ni znal razložiti, čemu je oropal banko. Sklicevanje na dobro srce mu ne bo pomagalo kaj prida.

VARČNO Z ZEMLJO — Kako je treba delati s plodno zemljo, bi se lahko naučili od Nizozemcev. Ta mali, a podjetni narod ne pušča brezplodne niti tiste pedi zemlje, ki leži med pristajalnimi stezami na letališčih, marveč tudi te pasice zemlje pridno obdelajo.

Četudi so govorili, da človek nikoli ne bo videl atomov, ker so pač premajhni, pa je vrhunskim strokovnjakom uspelo s posebnimi postopki narediti posnetke teh delcev snovi. Levo atomi v kristalu berila, desno atomi urana.

Vesolje spoznavajo v rudnikih

Fiziki so se podali v globoke rudniške rove, da bi tam dobili potrditev za nekatere teoretične predpostavke — Kaj iščejo v 10 milijonih litrih vode?

V opuščnem rudniku soli blizu Clevelanda so uredili nenavaden prostor, ki je še najbolj podoben grobnici. Osmerokotna votlina, preurejena iz 600 metrov globoko ležečega rudniškega okna, je vsa obložena s črnimi izolacijskimi snovmi, tako da zagotavlja popolno temo, brez najmanjšega žarka svetlobe. V grobno temo bo oprezovalo le 2.400 merilnih instrumentov, ki bodo pošiljali podatke v osrednji računalnik, katerega so postavili v poseben bunker prav tako globoko pod zemljo. V opuščnem rudniku bodo imeli zgrajen tudi laboratorij. Ko bodo v črno jamo pustili 10 milijonov litrov kristalno čiste vode, večkrat prefiltrirane, se bo začela ena najbolj zanimivih in nenavadnih znanstvenih pustolovščin.

Znanstveniki bodo budno motrili s pomočjo izredno občutljivih merilnih naprav in računalnika, da bi v popolni temi podzemnega bazena ujeli kratkotrajne in zelo šibke bliske, ki naj bi tu in tam preinili vodo v črni jami. Skrivnostni svetlobni bliski v globinah rudnika naj bi osvetlili tiste temačne kotiche podobne sveta, ki si jih sodobna fizikalna znanost še ne zna zadovoljivo razložiti. V končni posledici naj bi dobili odgovor na vprašanje, ki že tisočletja muči človeka, razrešili naj bi vprašanje rojstva in smrti vesolja, odgovorili na zagonetno skrivnost, ali je snov v svojem jedru večna ali pa minljiva kot človek.

Fiziki bodo v rudniku pravzaprav le strokovno proučevali razpač protonov, ki so po dosedanjih eksperimentih tista zadnja opeka snovi, ki naj bi ne bile več deljive. Seveda pa

teoretična fizika predvideva delce, ki so še manjši, kolikor o njih — kvarkih — sploh še lahko govorimo kot o delcih snovi.

Vsa zgodba se je začela že 1896, ko je francoski fizik Antoine Henri Becquerel odkril radioaktivnost, za katero se je kmalu izkazalo, da temelji na razpadanju atomskih jeder nekaterih nestabilnih elementov, kot sta radij in uran. Odkritje je spodbudilo razmišljanja, da je najbrž tudi navidezno stabilna snov podvržena podobnemu razpadu. Dokaze za to so zdrastveniki začeli zbirati v ogromnih pospeševalnikih, v katerih bombardirajo atomska jedra z delci, nabitimi z visoko energijo. Pod točo teh „bomb“ razpadajo jedra vseh atomov ne samo v poznane nevtrone in protone, marveč v številne druge elementarne subatomske delce, ki so le kratkotrajno obstojni. V nekaj letih so odkrili pravi „zverinjak“ najrazličnejših elementarnih delcev, ki so seveda dobili tudi svoja ustrežna imena. Le protoni so se upirali bombardiranju in so ostali granitne skale v atomski strukturi.

Seveda stvar fizikom ne gre v račun. Teoretiki so namreč izračunali, da bi moral tudi proton imeti svoj življenjski vek, po katerem bi razpadel. Izračuni govore o strahotno dolgi dobi 10 kvintilijonov let (za primerjavo: vesolje je staro „samo“ 15 milijard let).

Fiziki hočejo s poskusi razjasniti sporno vprašanje, ali so njihovi izračuni točni in resnični ali pa je teorija nekaj drugega kot dejanskost. Če je življenjska doba protona res tako izjemno dolga, potem bi bil njegov sponzani razpad tako izjemen pojav, da bi ga bilo praktično nemogo-

če eksperimentalno dokazati. No, na srečo račun dopušča možnost, da je življenjski vek zagonetnega delca tudi krajši, toda zanesljivo ne krajši kot 10 let.

Prav to upanje spremlja raziskovalce, ki se odpravljajo na raziskave v opuščeni rudnik pri Clevelandu. Vedo, da bodo dolgo motrili podzemno črno jezero. Če pa v tem času njihove izredno občutljive naprave ne bodo zabeležile ničesar iskanega, potem „bo to vrhunec naše neumnosti“, kot pravi profesor fizike Peterson, ki se z drugimi ameriški znanstveniki odpravlja v podzemni laboratorij.

In kaj naj bi se dogajalo v rudniku? Teorija govori o tem, da naj bi v takšnem bazenu, ki je dobro zaščiten od vpliva kozmičnih žarkov, prišlo vsaj do dveh razpadov protona. Zabeležiti ta dogodek v 10 milijonih litrih vode ni samo podobno iskanju igle v senu, temveč iskanju igle v pesku vse Sahare. Pojav je za nameček še izjemno kratkotrajn, saj ga lahko merimo le v drobcih sekunde. Vendar početje znanstvenikov ni tako brezupno. Pri razpadu protona pride do takoiimenovanega Čerkovljevega bliska protonske svetlobe. Ker se ta giblje v vodi hitreje kot sončna svetloba, jo bo mogoče s super občutljivimi napravami zaznati.

S podobnimi raziskavami se dandanašnji ukvarja okoli 12 znanstvenih skupin po vsem svetu. V Indiji, na Japonskem, v Sovjetski zvezi in v Evropi so preuredili zapuščene rudnike zlata, premoga ali soli v začasne raziskovalne laboratorije. Nobena od teh skupin nima tako odličnih pogojev, kot jih bo imela ameriška, vendar je možno, da bodo prišli do odkritja tudi druge.

„To bo velik korak naprej, triumf eksperimentalnega genija, z daljnosežnimi posledicami za razumevanje zakonitosti vesolja,“ trdi znani fizik Steven Weinberg.

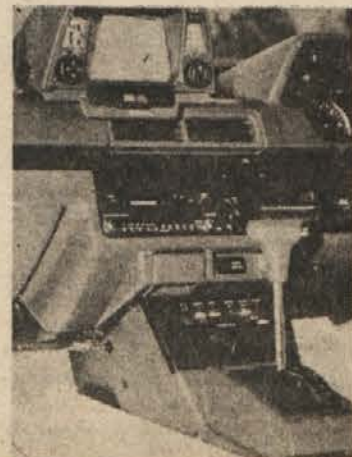
Vse hitreje

Kako se je večalo število ljudi — Usodnih 10.000 let

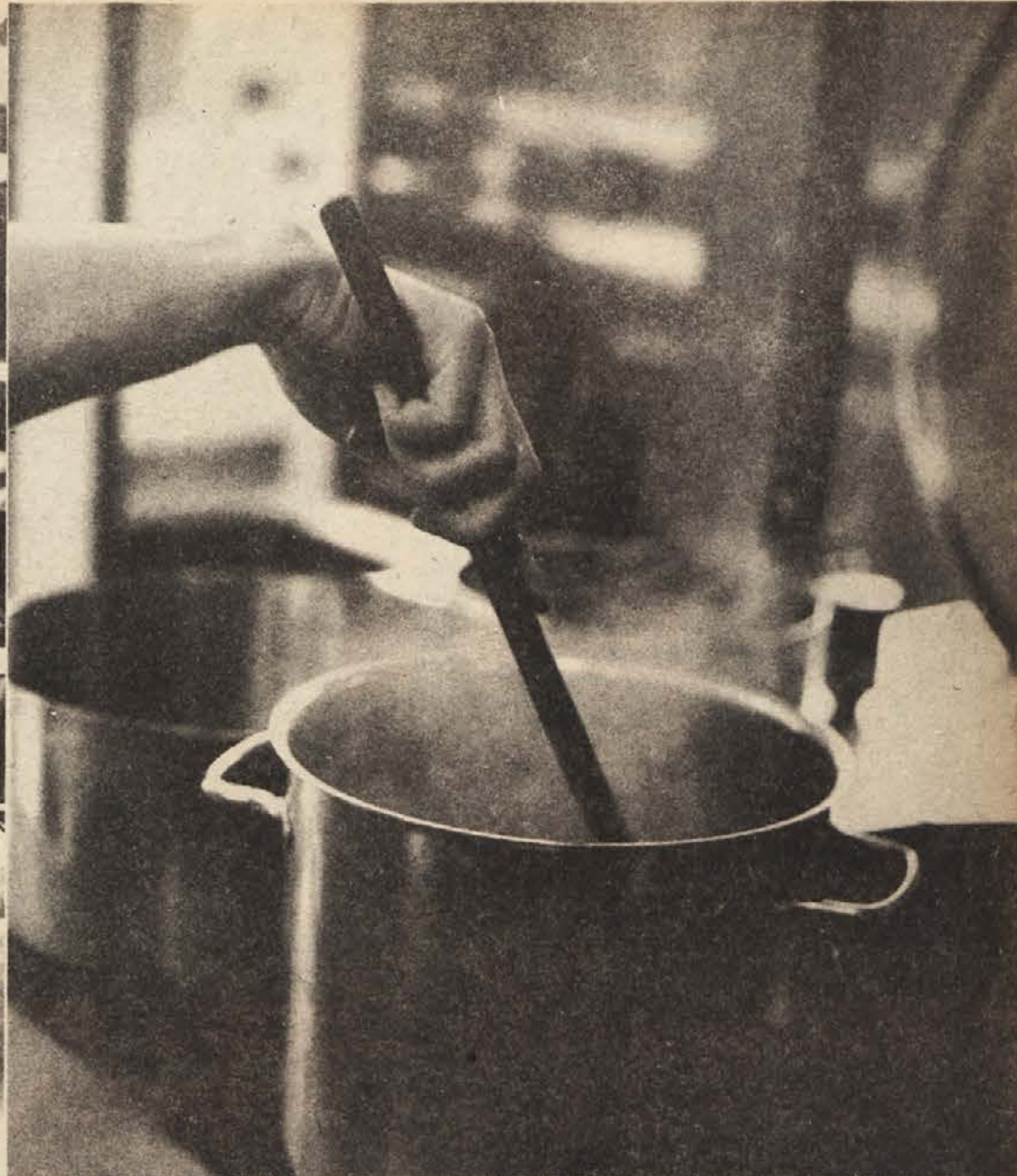
Skoraj polpetja milijarda ljudi, kolikor se jih danes stiska na svetu, se nam zdi nekaj nezasišano velikega, pa vendar predstavlja le 9 odstotkov vsega človeštva v dosednji zgodovini. Do te ugotovitve je prišel ekolog Arthur Westing v svoji študiji o zgodovini razvoja človeka.

Znanstvenik je izračunal, da je v 300.000 letih, kolikor naj bi bilo staro človeštvo, na Zemlji zivel okoli 50 milijard ljudi. Skozi dolgo obdobje 290.000 let se je človeštvo po malem večalo, tako da je bilo potrebno okoli 43.000 let, da se je število ljudi podvojilo.

Razvoj poljedelstva je povzročil hitro rast števila ljudi. Ta temeljiti preokret se je dogodil pred 10.000 leti. Od takrat naprej se človeštvo množi tako silovito, da je dandanes dovolj že 37 let, da se število prebivalcev Zemlje podvoji. In kot kaže, se rast ne bo zaustavila, marveč bo napredovala s še hitrejšim korakom.

Notranost novega japonskega avtomobila v znamenju računalnika.

Je edina rešitev „tovarna malic?“

Čeprav je bil pri razvoju družbene prehrane v Sloveniji zadnja leta dosežen pomemben napredek, je upravičena trditve, da ji glede na velik pomen še vedno marsikje posvečajo premalo pozornosti. Do tega področja se moramo obnašati čim bolj odgovorno in povezano, upoštevajoč potrebe, želje, življenjske in prehranske navade ljudi. Tudi racionalnosti ne gre zanemariti. Stroški za prehrano so namreč tudi v obratih družbene prehrane vse večji, na kar v novomeški občini in vsej dolenjski regiji ne nazadnje vpliva še splošno slaba preskrba s prehrabeniimi artikli. Toda kakšna racionalizacija in zmanjšanje stroškov? Nikakor ne gre za poskus razvrednotenja pomena mnogih sodobnih obratov družbene prehrane, ki so ob povečani skrbi za prehrano delavcev rasli kot gobe po dežju. Ali niso stroški pri taki razdrobljenosti višji? Pametne rešitve in usmeritev za naprej se iz roka, žal, ne da strasti, vendar se s temeljitim delom, proučitvijo stanja, potreb in možnosti da priti do njih.

V gospodarsko razvitejših državah, delno pa tudi že pri nas, se pojavlja vse večja težnja prehranjevanja ljudi zunaj domače kuhinje. Vzrokov za to je več, kot enega pomembnejših pa lahko izločimo delovni čas oz. delovne obveznosti posameznika. Prehrana izven doma je največkrat vezana na delovno mesto prek obrata družbene prehrane pa tudi prek gostinskih obratov. Kljub spreminjanju navad so pri nas mož-

nosti za prehranjevanje delavcev (še bolj pa vse družine) zunaj doma dejansko majhne. Tak način tudi ni najbolj poceni. O polni vrednosti družbene prehrane pa lahko govorimo šele takrat, ko je dostopna vsakemu in to na približno enaki kvalitetni ravni in po približno enakih cenah.

In kaj govore o stanju družbene prehrane pri nas številke? V Sloveniji ima od skoraj 771 tisoč zaposlenih dobre tri četrtine delavcev zagotovljeno prehrano med delom, večinoma topli obrok. Od tega je 90 odstotkov malic (predvsem dopoldanskih), 6 odstotkov kosil in le 2 odstotka večerij. Delovni kolektivi se za ostalo četrtino zaposlenih poslužujejo poenostavljene rešitve z boni za nakup živil v trgovini, z večine zato, ker prehrana ni organizirana, nekaj pa je tudi dietnih bonov. Podatki kažejo, da je topla prehrana med delom bolje organizirana za delavce v gospodarstvu kot pa v negospodarstvu, kjer kar vsak četrti delavec nima zagotovljenega toplega obroka, kar je celo precej slabše kot pred leti. Premalo pozornosti je posvečeno prehrani delavcev, ki delajo popoldne in ponoči, saj imajo večinoma na voljo le hladne obroke ali pa še tega ne. Veliko obratov družbene prehrane v Sloveniji je zastarelih, potrebnih prenove ob ostajanju na sedanjem načinu nujenja malic. Manjka tudi sistemskih rešitev za hitrejši in skladnejši razvoj na tem področju.

O stanju družbene prehrane v štirih dolenjskih občinah govori lanskoletna anketa med-

občinske gospodarske zbornice, ki je zalela 91 temeljnih organizacij. 60 od teh jih ima obrat družbene prehrane, 30 ne. V obstoječih kuhinjah skupaj pripravljajo 19.680 obrokov na dan, od tega je 18.907 malic. Povprečno pride na eno kuhinjo 328 obrokov (največ 1.250, najmanj 35). Razmerje med toplimi in hladnimi obroki je v korist hladnih. Hrano v teh kuhinjah pripravlja 205 delavcev, od katerih je le polovica kvalificiranih. Na eno osebo pride od 92 do 96 obrokov dnevno, kar je v primerjavi z velikimi sodobnimi „ljudskimi kuhinjami“ po svetu izredno nizka storilnost. Stroški seveda niso majhni. Delovne organizacije jih krijejo različno, zato so različne tudi cene obrokov. Marsikje tudi ni na najbolj zavidljivi ravni raznolikost, ustreznost biokemijske sestave in hranilna vrednost obrokov. Sorazmerno nezadovoljivo stanje družbene prehrane na Dolenjskem gre delno pripisati tudi veliki razdrobljenosti na številne večje ali manjše obrate družbene prehrane.

Kako naprej, ob velikem pomenu družbene prehrane, da bi le—to izboljšali, pocenili in povečali možnosti družbeno organiziranega celodnevnega prehranjevanja delavcev in njihove družine?

Možnosti so seveda različne. Najbolj klasična in ena najdražjih oblik, ki pa smo ji mi najbližje, je priprava in izdaja hrane v istem obratu. Druga možnost je priprava hrane v osrednji kuhinji, izdaja pa v razdelilni kuhinji. Čeprav je tu potreben prevoz v primernih posodah, draga pa je tu-

di osnovna investicija, gre za dokaj enostavno in poceni možnost. Naslednja možnost je delna priprava hrane v osrednji, dokončanje in delitev pa v vmesni kuhinji. Izračuni dajejo prednost sistemu osrednje kuhinje. Odločitev o tem, kaj je gospodarsko najbolj upravičeno, pa je seveda mogoča ob presoji potreb in možnosti delovnih organizacij, željene kakovosti in izbire v družbeni prehrani.

Da bi vse to ugotovil za Novo mesto in širšo Dolenjsko, novomeški Šolski center za gostinstvo pripravlja predinvesticijsko študijo razvoja družbene prehrane na Dolenjskem. Prav gostinstvo lahko odigra pomembno vlogo pri ureditvi ekonomskih in dohodkovnih odnosov v družbeni prehrani, pri sklenitvi trdnejše reprodukcijske verige v prehranjevanju. Omenjena študija bo morala biti zares temeljita, pretehtane naj bi bile vse možnosti. Če se dejansko izkaže kot najboljša rešitev „tovarna hrane“ — osrednja kuhinja — in če bodo delovne organizacije pokazale interes za to, naj bi se posamezni obrati družbene prehrane postopno vključili v skupno delovno organizacijo za pripravo hrane. Ker pa je jasno, da najmanj do leta 1985 ne gre računati na tako investicijo v Novem mestu, bi bilo več kot pohvalno tesnejše sodelovanje sedanjih obratov z možnostjo nujenja kadrovske, predvsem pa strokovne pomoči s strani Šolskega centra za gostinstvo. Vse z enim samim ciljem: boljša družbena prehrana za delavca.

ZDENKA LINDIČ—DRAGAŠ

model za babico

Ženske pri šestdesetih in več letih so danes mnogo bolj vitalne in še sredi življenja v družbi, kot je bila generacija v njihovih letih pred njimi. In zato so tudi one še vedno rade lepo, sodobno oblečene. Za vsakdanjo rabo jim bo zelo prav prišel dvodelni komplet iz krila in telovnika, ki ga krasi pletena obroba. Nič posebnega, ampak nadih sodobne mode je v drobnejšem karo vzorcu pa v modnih dodatkih. Ogrlica, torbica čez ramo in urejena pričeska bodo babici dali povsem sodoben videz.

cvetje pozimi

Brez cvetja je še tako lepa soba dolgočasna, kupovati pozimi šopke v cvetličarni pa je za večino predraga stvar. Med zimskim obdobjem si lahko cvetlični vrt v malem naredite sami. V enakih ličnih zabojčkih namestite trajnice, kot so: vresje, roža vodenka in podobno. Ne smete pa zabojčkov postaviti blizu radiatorjev, pa tudi ne v temen kot.

TELEČJE LEDVICE Z ŽGANJEM

Potrebujemo: 500 gramov telečjih ledvic, maslo, sol, 4 žlice kisle smetane, pol žličke gorčice, 1 kozarček vinskega žganja.

Ledvice namočimo v mrzli vodi, ki jo večkrat zamenjamo. Slečemo kožico in ledvice prelijemo z vrelo vodo, odcedimo in narežemo na ne preveč tanke rezine. 4 do 6 minut jih pečemo na maslu, a moramo paziti, da ne otrdijo. Vzamemo jih iz ponve in postavimo na toplo. Sok v ponvi premešamo s smetano ter začini- mo z gorčico in žganjem, po potrebi pa tudi solimo. Ledvičke prelijemo z omako, ponudimo jih lahko z rižem.

KOKOŠ V OMAKI IZ RDEČEGA VINA

Potrebujemo: 1 kokoš, 65 gramov prekajene slanine, 1 kozarec rdečega vina, četrt litra mesne juhe, 2 do 3 majhne čebule, timijan, pol lovorovega lista, 5 gramov jedilnega škroba, sol, poper, limonin sok.

Pr pripravimo kokoš, jo razrežemo na 8 do 10 delov in popečemo z vseh strani na raztopljeni slanini, ki jo prej narežemo na drobne kocke. Zalijemo jo z juho in rdečim vinom, dodamo grobo narezano čebulo, timijan in lovor ter vse skupaj na majhnem ognju počasi dušimo do mehkega. Sok zgostimo z jedilnim škrobom, ki ga zmešamo z mrzlo vodo, ga prekuhamo, začini- mo s soljo, poprom, limoninim sokom in z nekoliko rdečega vina.

KOKOŠ V BELEM VINU

Potrebujemo: 1 kokoš, 65 gramov mastne slanine, jušno zelenjavo, pol litra mesne juhe, osmino litra belega vina, 1 pločevinko šampijonov, 10 gramov jedilnega škroba, sol, poper.

Pr pripravimo kokoš in jo opečemo na drobno narezani raztopljeni slanini. Dodamo jušno zelenjavo, jo zarjavimo, zalijemo z juho in vinom ter kuhamo 70 do 90 minut. Medtem zrežemo šampijone, jih damo v omako in kuhamo 5 minut. Omako zgostimo s škrobom, solimo in popramo.

ZREZKI ROI RENE

Potrebujemo: 4 telečje zrezke, malo mesne juhe, mast za pečenje, 5 gramov jedilnega škroba, 3 žličke cointreauxa, sol, poper.

Zrezke potolčemo, natremo s soljo in poprom, jih na vroči masti po obeh straneh zlato rumeno zapečemo in odstavimo na vročo ploščo. Sok pečenko zalijemo z malo mesne juhe, ga zgostimo s škrobom in začini- mo s cointreauxem. Zrezke prelijemo z omako in okrasimo z limoninimi krhlji.

ŽELE IZ RDEČEGA VINA

Potrebujemo: 1 pločevinko mandarin, rdeče vino, vodo, malo mletega ingverja, sladkor, 6 listov želatine.

Sok mandarin (lahko je tudi iz svežih mandarin) zalijemo z rdečim vinom in vodo, tako da dobimo okrog pol litra tekočine, ki jo začini- mo z ingverjem in zavremo, nato pa še sladkamo. V mrzli vodi namočimo želatino, jo v vročem zavretku raztopimo in zlijemo v visok modelček. Ko se strdi, jo razrežemo na rezine, ki jih še enkrat razpolovimo in obložimo z mandarinami.

VINSKA JABOLKA

Potrebujemo: 4 jabolka, sladkor, dobre 3 dcl. belega vina, 2 žlici rozin.

Jabolka olupimo, jim izrežemo peške in jih napolnimo s poparjenimi rozinami. Nato jih položimo v model in polijemo z belim vinom. Pokrita jabolka počasi dušimo pri slabi vročini. Na koncu jih potresamo s sladkorjem in ponudimo kot sladico ali kot prilogo h gosji pečenci.

Kuha PETER BEVC

alkohol v kuhinji

Vinska kuhinja je stara kot sama kuharska umetnost. Pri uporabi alkoholnih pijač v kuhinji ne gre za to, da bi uživali alkohol preko hrane (pri flambiranju največji del alkohola tako zgori), temveč je važna predvsem aroma, ki naj bi še poudarila svojski okus jedi. Pri uporabi vina in žganih pijač v kuhinji pa je treba poznati nekatere zakonitosti, da okus jedi res izboljšamo. Lahko belo vino uporabljamo za svetle goste juhe, za omake, perutnino in ribje jedi, prilega pa se tudi k mnogim slad- cam. Z rdečim vinom izboljšamo temne goste juhe, omake iz divja- čine, golaž in golaževo juho te omake k ribjim in perutninskim jedem. Sherry izboljša telečji in perutninski ragu in številne sladke jedi. Žganje uporabljamo v manjših količinah za izboljšanje sladic, sadnih solat, sladoleda in peciva, poleg tega pa tudi za flambiranje mesnih, divjačinskih in perutninskih jedi ter sadja.

VOJAŠKI KOTIČEK

ŽAREČA ZVEZDA

Vse se je začelo tistega dne, ko se je v glavah poveljnikov ameriških na novo osnovanih sil za hitre intervencije rodilo spoznanje, da niso (z bojne točke gledišča) preučili vseh aspektov morebitne bliskovite akcije v puščavskih pogojih. Ko se k tem vojaškim razlogom dodajo tudi politični, recimo Sadatova smrt in libijsko -sudanski obmejni prepiri, je bilo opravičil za veliko vojaško vajo več kot dovolj.

Po podatkih, ki so na voljo, so ameriške sile za hitro intervencijo (RDF) sestavljene iz teh divizij: zračno-desantne, zračno-jurišne in mehanizirane pehotne divizije. Tu so še ena mehanizirana pehotna brigada in trije bataljoni „rangerjev“. Število ljudi v teh enotah znaša okoli 50.000. Poleg tega so v RDF vključene tri brigade mornariške pehote z letalstvom in močnimi zalednimi enotami. Če vse skupaj seštejemo, gre za hitro in zelo premočno armado 100.000 ljudi.

Za hitro premeščanje 100.000 vojakov ter opreme in orožja je bilo na voljo 70 težkih

transportnih letal tipa C-5 (galaxy), 234 srednjih transporterjev C-141 in 234 transporterjev tipa „hercules“. Tej letalski armadi se lahko pridružijo jurišno-desantni nosilci helikopterjev, večjega števila oklopnikov, saj orjaški transporter „galaxy“ lahko pelje en sam tank M-60.

Naloga ameriških sil za hitro intervencijo je bil hiter doskok na puščavsko območje. Ozemlje branijo, oziroma drže v rokah v sodelovanju s silami prijateljskih držav vse do prihoda večjih rednih enot. Na evropskem bojišču v frontnem spopadu se te enote ne bi obnesle, Američani trdijo, da so formirane za bližnjevzhodno območje, kjer da bi v prvih dneh spopada prinesle veliko strateško prednost. Pogoj je seveda hiter prihod.

Po nekaterih računih je potrebno za premešitev armade 100.000 ljudi iz ameriških oporišč v Sredozemlju okoli 60 dni. Pentagonovi strokovnjaki trdijo, da se prve jurišne enote te armade lahko pojavijo na „ogroženem območju“ že v treh do sedmih dneh. To trditev pa je bilo treba med operacijo „Žareča zvezda“ dokazati. In še marsikaj drugega.

Gledano z vojaškimi očmi, je bila „Žareča zvezda“ zelo pomembna bojna igra. Med dru-

gim so preskusili, kako se ameriški vojak, ki je vaju na zelo veliko vode, obnaša v puščavi s polovično količino te tekočine, preučevali so učinek peska na orožje in opremo, letenje nad puščavo je zaradi optičnih vragolij za pilote zelo zahtevna naloga itd. Ne nazadnje je bila ta vaja tudi velik izpit za zaledne enote. Mene... niso bili samo ameriški, pogojevala jih je naslonitev na „prijateljske oborožene sile“, preverjeno je bilo torej tudi zavezniško sodelovanje v pogojih vojne. Vsa zadeva je po neuradnih podatkih stala 100 milijonov dolarjev, kar bi vaji prineslo naziv najdražje po drugi svetovni vojni. Uradni krogi so izvajali samo, da gre za strošek „ekstravagantne višine“.

Poglejmo, kaj se je dogajalo na vaji. Ameriški in egiptovski vojaki so imeli nalogo braniti neko bazo, ki je bila (mimogrede rečeno) oborožena tudi s sovjetskimi raketami tipa „sam“. Kdo je bil sovražnik? Raketne cevi so bile naravnane proti libijski merji, iz te smeri so se pojavili tudi transporterji C-141, ki so prileteli naravnost iz oporišča v Karolini. Odvrgli so 866 padalcev in brez pristanka odleteli tja, od koder so prišli. Z gorivom so jih v zraku napolnili nad morjem. To operacijo sta nadzorovala dva „awacs“,

leteča radarja. Skupine padalcev so prihajale tudi iz evropskih baz NATO, egiptovski transporterji pa so odmetavali padala z opremo in strelivom. Pripravo za padalski desant so z več napadi opravili lovci A-10. Padalci so po pristanku skupaj z vojaki mehanizirane pehotne divizije in egiptovskimi vojaki krenili v napad, kar je pomenilo, da se je vaja, zamišljena kot desant izza sovražnikovih linij, uspešno končala. V resničnih okoliščinah je mogoče tak desant izvesti v štirih dneh(!), je bilo rečeno. V drugem delu manevrov „Žareča zvezda“ so preverili točnost zadevanja. V skorajda neverjetnih, vendar pazljivo načrtovanih spopadih letalstva, topništva, tankov in pešadije so številne cilje obstreljevali s pravo municijo. Tako na primer so se težki bombniki B-52 prileteli naravnost iz ZDA, odvrgli svoj smrtonosni tovor in se brez pristanka vrnili domov. Z gorivom so jih polnili v zraku.

O „Žareči zvezdi“ se bo še razpravljalo in pisalo. Nekateri trdijo celo, da taka operacija v primeru vojne ne bi bila mogoča, da gre torej samo za generalsko „otroško igro“. Naj bo tako ali drugače, otroško „Žareča zvezda“ zanesljivo ni žarela.

Če ste to ali preteklo jesen doma kisali zelje in repo, ste lahko povsem mirne vesti, saj vas zaradi te „popoldanske“ obrti prav gotovo ne bodo obiskali ne davčni ne tržni ne delovni inšpektorji. Kajti ti imajo dovolj in menda preveč dela že z rednimi in popoldanskimi obrtniki, da ne govorimo o celih vojskah šušmarjev. V začetku smo se namenili razkriti, koliko je resnice v posameznih pripombah občanov, češ da imajo mnogi vodilni delavci v gospodarstvu doma še prave „male tovarne“, kjer poleg kosa kruha, ki ga prislužijo z rednim delom na delovnem mestu, zamesijo še bogato nadevano potico. Že takoj na začetku akcije smo odkrili, da vsaj uradno noben izmed direktorjev na Dolenjskem in Posavju nima popoldanske obrti. Izjema je le dosedanji direktor Jugotanina iz Sevnice, ki je začel s popoldansko obrtjo konec letošnjega julija, ko je bila tovarna že pod družbenim varstvom.

Vendar naša akcija razkriva, da vprašanje redne in popoldanske obrti, še manj seveda šušmarstva, nikjer ni razrešeno. Družbeni dogovori o razvoju drobnega gospodarstva kasnijo, nihče se ne ukvarja s strukturo obrti, o tem, katere je preveč in katere premalo, kaj za delovno organizacijo pomeni, če se njihov delavec med rednim delovnim časom hrani za svoje popoldansko delo. Še manj je mogoče govoriti o nadzoru popoldanskih obrtnikov, preganjanje šušmarjev pa je dočela potisnjeno na stranski tir. Da je tako, nam kaže že popolnoma samosvoj odnos vsake občine posebej do vprašanj obrtništva, iz tega pa izvira tudi nezadovoljstvo večine manj podjetnih občanov, ki vsak v svojem okolju vidijo, da obrtniki prijavljajo smešno nizke dohodke, hkrati pa si grade razkošne hiše in se vozijo v luksuznih avtomobilih. Ravnodušno ne morejo gledati tudi na številno družčino šušmarjev, ki nekaznovano opravljajo obrtniška dela, ne da bi od tako pridobljenega dohodka plačali en sam dinar davčin.

DELEGATI TERJALI ANALIZO

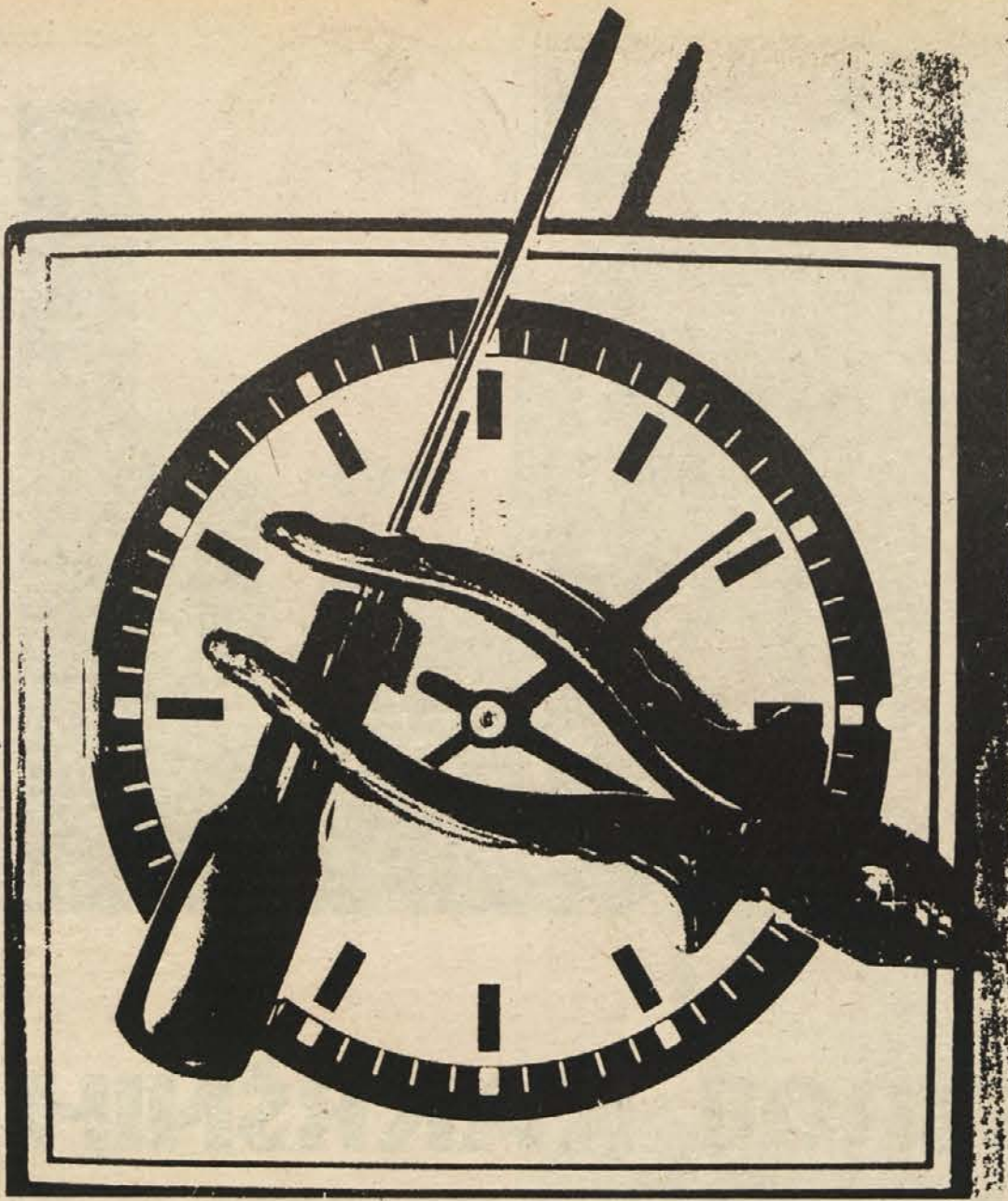
Da povsod le niso tako ravnodušni do popoldanske obrti, kaže primer krške občine, kjer so delegati občinske skupščine in konference ZK že terjali, naj se izdela analiza o popoldanski obrti. Zlasti prosvetni delavci menijo, da je popoldanske obrti veliko, s popoldanskim zaslužkarstvom pa zapirajo pota zaposlovanja mladih. Da gre za resen družbeni problem, kaže tudi odločenost medobčinskega inšpektorata za Posavje, da temu pojavu skupaj s skupnostjo za zaposlovanje pride do dna. Podobno je v novomeški občini, kjer na Upravi za družbene prihodke (bivši davkarji) trdijo, da v zadnjem času prihaja celo do odjavljanja popoldanskih obrti, a je po mnenju predsednika komisija za družbeni razvoj na tem področju le preveč stihije. Dovoljenje za opravljanje popoldanske obrti je dobil tako rekoč vsak, če je le imel delavnico in soglasje svoje delovne organizacije. Več jasnosti okoli obrti naj bi prinesel družbeni dogovor o drobnem gospodarstvu, ki ga bo komite pripravil do decembra. V njem bo analizirano sedanje stanje, s pomočjo pripomb potrošniških svetov po krajevnih skupnostih pa naj bi ugotovili, katere obrti je premalo – tej naj bi dali prednost.

Precej drugače gledajo na popoldansko obrt v metliški in črnomaljski občini. To pot ne bi govorili o tem, da je v metliški občini izmed 399 obrtnikov, ki so obdavčeni po dejanskem dohodku, kar 322 avtoprevoznikov; to, za tako majhno občino nenormalno visoko število teh obrtnikov pa že dolga leta nikogar ne vznemirja dovolj, da bi prišel do dna javni skrivnosti fiktivnih prijav „občanov avtoprevoznikov“, ki so v resnici doma iz daljnih krajev. Kot pravi avtor poročila iz metliške občine, je temu lahko vzrok nikoli dovolj polna občinska blagajna. Bolj kot veliko število avtoprevoznikov odgovorne v metliški občini moti to, da imajo veliko šušmarjev. Njih število se je menda še povečalo v zadnjem času, ko je metliški tozd Pionir vzel soglasja vsem popoldanskim obrtnikom, ki so jih dobili še v bivšem TGP Metlika. Ta ukrep je namreč naletel na različne reakcije. Od odobravanja do negodovanja in resnega opozarjanja na težave, ki jih prinaša. V metliški upravi za družbene prihodke namreč menijo, da nikakor ne pomeni rešitve za vprašanje popoldanske obrti. Večina teh popoldanskih obrtnikov z delom verjetno ni prenehala, marveč se je preselila med že tako številne šušmarje. Medtem ko so prej plačevali pavšalni davek in je bilo njihovo dejavnost mogoče kontrolirati, delujejo zdaj mimo vseh zakonskih določil.

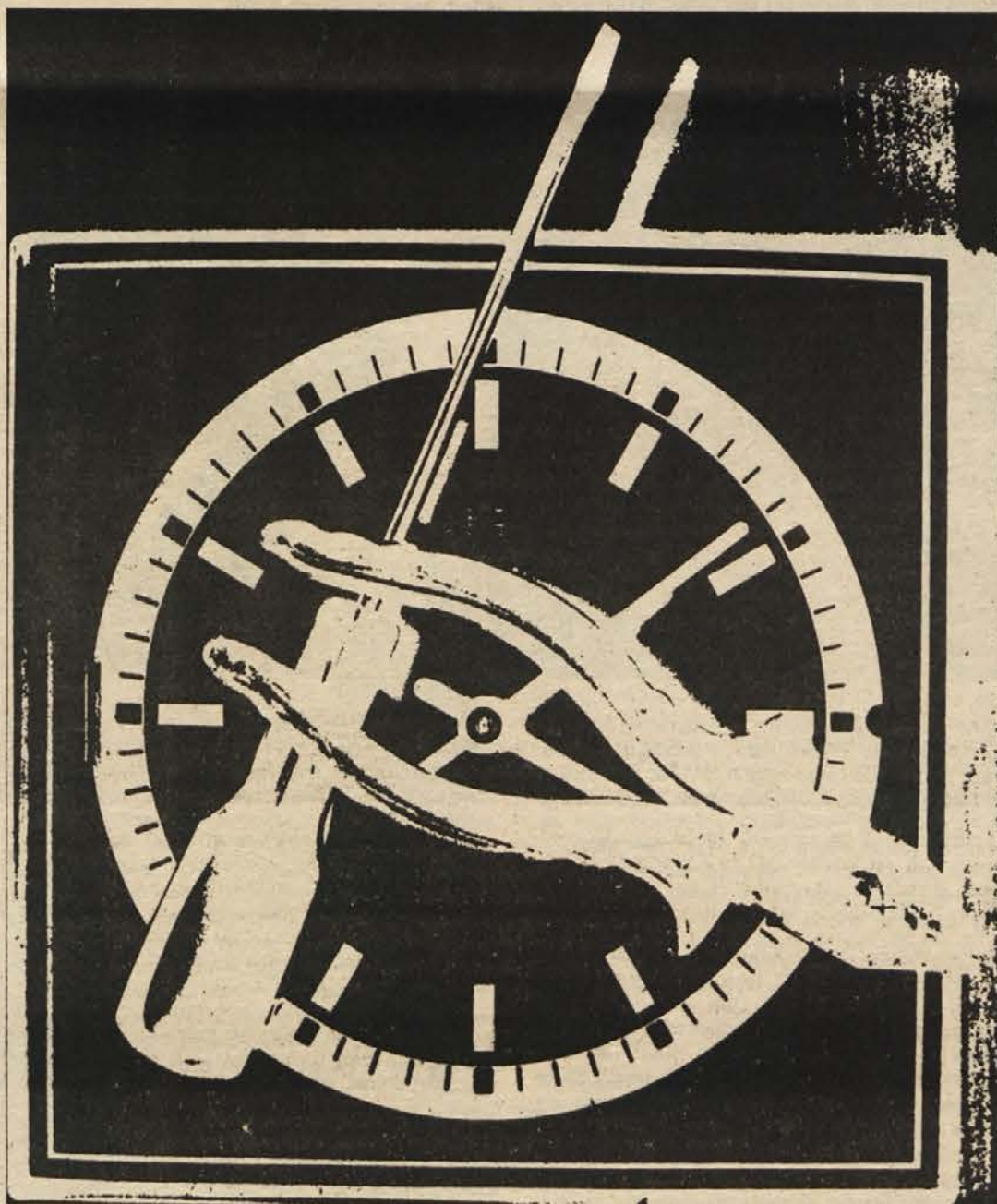
SUŠMARJE NA ZAKONITO POT!

Podobno razmišljajo v črnomaljski občini. Med popoldanske obrtnike bi radi spravili čimveč šušmarjev. Z dosedanjimi metodami in kadrovske šibkimi inšpekcijskimi službami namreč šušmarjem ne morejo priti do živega. Pred leti se je pri njih že zgodilo, da so z novim obrtnim zakonom, ki je bolj na široko odprl vrata za popoldansko obrt, legalizirali popoldansko delo stotnje šušmarjev.

Precej različno gledanje na popoldansko obrt zasledimo tudi v organizacijah združenega dela. Novoles in IMV dosledno ne dajeta soglasij za opravljanje obrtniških del v popoldanskem času, druge delovne organizacije pa. Inšpekcije utemeljujejo svoje ravnanje z bojaznijo, da bi delavci potem odnašali domov orodje in material, se med rednim delovnim časom „šparali“ za popoldansko delo. Podobno so menili v brežiškem Agrostroju, kjer delavcu niso dali soglasja za popoldansko popraviljanje traktorjev. Trije de-

uradna resnica o popoldanski pogaçi

STATISTIKA

Brežice: 65 popoldanskih obrtnikov
 Črnomelj: 195 popoldanskih obrtnikov
 Kočevje: 111 popoldanskih obrtnikov
 Krško: 44 popoldanskih obrtnikov, 70 šivilj, ki delajo za konfekcijske tovarne
 Metlika: 39 popoldanskih obrtnikov

Novo mesto: 182 popoldanskih obrtnikov
 Ribnica: 70 popoldanskih obrtnikov (število je približno)

Sevnica: 135 popoldanskih obrtnikov, od tega 40 šivilj, ki doma delajo za Jutranjko in Lisco

Trebnje: 80 popoldanskih obrtnikov
 Število šušmarjev je v vseh občinah neznan.

lavci senovske Metalne pa so ustvarili z delom za svojo in druge tovarne 236 do 570 tisočakov bruto prometa. Iskrini delavci iz črnomaljske občine doma navijajo dušilke in in kovičijo ploščice, teh je 13, hkrati pa ima še 10 Iskrinih delavcev popoldansko obrt. Poseben primer je gradbeni referent sevniške občinske uprave, ki je z gradbenim nadzorom zaslužil 620 tisoč dinarjev. V trebanjski občini pa bodo imeli delegati zbora združenega dela letos zagotovljeno oskrbo s plinom, saj se njihov predsednik popoldne ukvarja s tem poslom.

VSI LJUDJE VSE ZNAJO

Med popoldanskimi obrtniki je zaslediti vse profile. V črnomaljski občini imajo dva popoldanska obrtnika, ki se ukvarjata z mikrofilmanjem, obrtniki izdelujejo učila, odkupujejo zdravilna zelišča, trije imajo neobdavčeno domačo obrt. V Brežicah prevladujejo kovinarji in šivilje, precej je tudi avtomehaničarjev, kleparjev, strugarjev in strojnih galanteristov, v novomeški občini največ predelujejo kovine, obdelujejo tekstil, precej obrtnikov ustvarja dopolnilni zaslužek v stavbarstvu. V kočevski občini imajo med popoldanci dva dimnikarja, v ribniški občini so poleg kovinostrugarjev še suhorobarji. V krški občini poznajo tudi intelektualne popoldanske storitve. Skratka, v večini primerov skoraj ni najti med njimi storitvene obrti, tako da si v nekaterih krajih človek že z veliko težavo najde čevlarja ali podobnega obrtnika. Največ je namreč kovinskih galanteristov, ki pa ustvarjajo s svojo dejavnostjo kar precejšnje dohodke. In vprašanje, ki se zastavlja samo po sebi, je: ali se da v popoldanskem času brez truda in brez pomoči zaslužiti toliko denarja? Če pa tak obrtnik doma vraga veliko napora v delo, je vprašanje, kako zmoredelo v tovarni ali ustanovi, kjer bi pričakovali od njega v sedanji situaciji maksimalne napore.

Kot pravijo v sevniškem Združenju samostojnih obrtnikov, ki šteje 250 članov, nimajo nič proti dopolnilni obrti, če so ti obrtniki obravnavani enako kot redni. Vendar sodeč po njihovih besedah, v resnici ni tako. Nadzor inšpekcije je pomanjkljiv, zaradi plačevanja davka po pavšalu ne potrebujejo knjig, ni jim mar strokovna usposobljenost. Vendar ne gre vseh popoldancev metati v en koš. Mnogi popoldanski obrtniki so potrebni in koristni, vprašanje pa je, kaj z visoko produktivnimi obratovalnicami. Predsednik meni, da bi popoldance onemogočil že drugačen delovni čas, pa tudi bolj pravit davčni vijak.

ŠIBEK NADZOR IN DAVČNA POLITIKA

Ob tolikšnem številu popoldanskih obrtnikov je težko govoriti o ostrišem nadzoru, še posebej zaradi šibke inšpekcijske službe, ki že fizično ne more opraviti vsega dela. Inšpektorji sicer sodelujejo pri izdaji obrtnih dovoljenj, kontrolirajo cene, kvaliteto blaga in podobno. V praksi pa se dogaja, da rednega ali popoldanskega obrtnika davčni ali delovni inšpektor obišče le enkrat na leto, kar pa je premalo, da bi bil na tekočem o obsegu prometa, o tem, kdo vse dela v delavnici, kakšna je kvaliteta storitev. Resda je med popoldanskimi obrtniki velika večina pavšalistov, ki imajo dohodek le do 50.000 dinarjev, vprašanje pa je, če gre v večini primerov za tako nizek dohodek. In ker je inšpekcija nemočna že v teh primerih, je vprašanje, kako naj odkriva šušmarje. Največ jih odkrijejo na osnovi prijav, katerim botruje zavist, pa še takih prijav mora biti več, da je kršilec kaznovan. To je tudi pojasnilo, zakaj je v krški občini med popoldanskimi obrtniki prijavljen le en zidar. Zato se dopisnik iz Metlike zagrenjeno sprašuje, kakšen je naš odnos do šušmarjev.

GRENKA VPRAŠANJA

Rad bi namreč spoznal človeka, ki je gradil ali gradi ali bo gradil hišo v lastni režiji in trdi, da pri njem ni delal niti en šušmar. Razlogov, zakaj je tako je pa veliko. Prav gotovo pa se nihče ne zateka k šušmarjem iz ljubezni ali zato, da bi dražil redne obrtnike in podjetja.

Obrtnikov je dovolj in nekaterih profilov celo preveč. Vendar pa s tem pisanjem ne pozivamo na gonjo proti njim, še posebej ker si pri nas, recimo, ne moreš dati zašiti hlače, popraviti dežnika ali gospodinjstvenega stroja. Nekaterih obrtnikov je občutno premalo. Sprašujemo pa se, ali je prav, da je med njimi tolikšno število popoldancev, ki med rednim delovnim časom prav gotovo ne morejo narediti toliko, kot bi morali. In v skladu z rezultati naše akcije se sprašujemo še, kako bomo stopili na prste anonimnim šušmarjem. Potreben bo ostriši družbeni nadzor, drugačna kaznovalna politika, za vse to pa se nam že v decembru obeta nov zakon, po katerem bo inšpekcija spet prešla pod upravo za družbene prihodke. Brez samozagrnega delovanja delavcev v združenem delu in ostalih občanov pa tudi ostriši zakoni ne bodo pomagali. Pri tem namreč ne gre za zdravju in družinskemu proračunu koristno kisanje in repe, ampak po mnenju vseh, ki smo v akciji sodelovali, za resno in pereče vprašanje naše družbe.

V akciji sodelovali: Andrej Bartelj, Zdenka Lindič – Dragaš, Pavle Perc, Jože Primc, Jože Simčič, Jožica Tepepy in Alfred Železnik. Gradivo je obdelal in pripravil za objavo Jože Simčič.

Vsakdo ne more vedeti vsega, vsi ljudje pa vedo vse. Tega pregovora, se držijo v Stillesu, znanem savniškem izdelovalcu stilnega pohištva in notranje opreme. Z dr. Jožetom Kovačem v ljubljanske biotehniške fakultete so se konec oktobra dogovorili o načrtu, kako bi med delavci vzbudili interes za dopolnjevanje in izpolnjevanje programov v proizvodnji. Izpodbuditi nameravajo dodatna prizadevanja, kako bi bilo mogoče tudi poenostaviti izdelavo. Program, ki ga skušajo z dr. Kovačem prve decembrske dni še dodelati, zajema tudi anketo, ki jo bo dobil v roke sleherni od zaposlenih. Direktor inž. Jože Peternelj navaja to usmeritev kot naravno pot razvoja tovarne. Če so do leta 1976 nekako vlagali predvsem v tehnologijo in zidove, pred nedavnim odprli še tovarno z visoko standardizirano proizvodnjo za sedežno stilno pohištvo na Kladju pri Blanci, ne želijo sedaj zanemariti iskanj pri nadaljnjih tehnoloških izboljšavah. V tem gospodarskem položaju je to še toliko več vredno, ker temelji na domačem znanju.

S tehničnimi izboljšavami ali skratka inovacijami imajo v tej tovarni lepe izkušnje. Posebna komisija dela že po preizkušenem pravilniku. Ob 35-letnici tovarne in prazniku savniške občine so pred zbranimi delavci in številnimi poslovnimi partnerji podelili šestero priznanj delavcem za tehnične izboljšave. Poleg pisemenih priznanj so prejeli tudi ustrezno nagrado v denarju, ali kot temu pravijo, udeležbo na dohodku.

Do zanimivih rešitev so prišli ti Stillesovi mizarji, bodisi povsem preprosti mojstri, navadni delavci ali vzdrževalci. To so zvesti graditelji kolektiva, nekdanje Mizarske proudktivne zadruge, kot npr. Anton Novšak, ki dela tudi že 35 let, Anton Hrovat, ne dosti manj ali mlajši, kot npr. Kranjc, Bezjak, Jene... Opisi izboljšav v zajetni mapi predsednikakomisije za inovacije v Stillesu, sicer pa tehnologu v pripravi dela Draga Kršla govorijo v svoji jedrnatosti sami zase. Nadvse koristen je predlog izboljšave, sedaj že dobira preizkušene v proizvodnji, ravno tako dolgoletnega sodelavca Stillesa Alfonza Bobeka. S po njegovi zamisli izdelanim pripomočnikom na nadmiznem gornjem rezkarju je spremenil postopek pri izdelavi elementov za stole. Prejšnje tri faze izdelave je združil v eno. Letni prihranek v proizvodnji je bil ocenjen na 65.000 dinarjev. To se komu lahko zdi malo, vendar je treba pripomniti, da je ta prihranek ocenjen na lansko količino proizvodnje. Ko bo z vso zmogljivostjo stekla proizvodnja v novi tovarni, denimo 15.000 stolov letno, bo ta prihranek neprimerljivo večji.

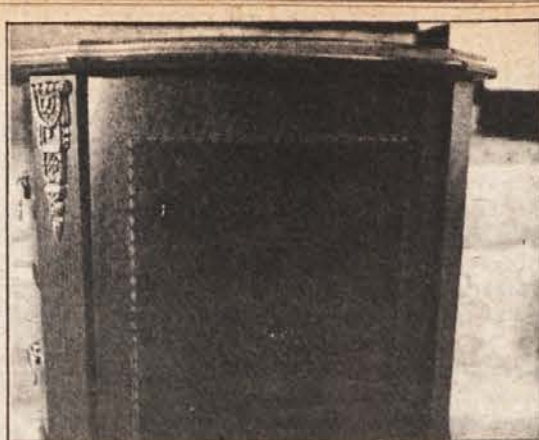
Bobek torej ni v Stillesu kar tako nastavljalet strojev. Ko sta s pomočjo brusarja izdelala posebno rezilo, polizdelek pa se še s pomočjo posebnega loka lahko varneje vodi po sicer med

STROJI, KAKRŠNIH ZAHOD NE PREMORJE

mizarji znanem nevarnem rezkarju, se je izboljšala tudi kakovost obdelave. Še več: ko so se ob gradnji nove tovarne pri Kladju zanimali tudi za tuje stroje, so uvideli, da na vsem Zahodu ne premorejo stroja za takšno specialno obdelavo, kot je nastal po Bobekovi izboljšavi. Rešitve niso

mogli ponuditi ne Nemci ne Francozi. Znan francoski izdelovalec strojev je nekaj podobnega pripeljal celo na ljubljansko gospodarsko razstavišče. Bobek ga je kajpak preizkusil kar na sejni. „Ni šlo, naša rešitev je bila boljša,“ pove predsednik komisije Drago Krošl.

Izboljšava mojstra Antona Hrovata — 30 let že dela na rezkarju — in mizarja Ivana Jeneta iz tozda Notranje opreme je tudi povezana s tem strojem. Dognala sta sistem za rezkanje okroglih plošč. Jene ima zasluge še za izboljšavo na enem stroju. Podaljšal je formatno žago za obrez plošč.

Mojster Anton Novšak iz Loga pri Boštanju je znan tudi bralcem Dolenjskega lista po svojih umetniških intarzijah. Pravzaprav se od vsega začetka v tovarni ubada s sestavo drobnih in raznobarnih koščkov furnirja v čudovite rože ali karkoli. Številne zahtevne sestave pridejo do izraza šele v do pičice enakih ponovitvah. Takšne so bile interzije za kabinet predsednika Tita. Podobno je bilo z več enakimi intarzijami za drug reprezentančni objekt. Mojster Novšak je izdelal več negativov oziroma osnov, da je bilo mogoče naenkrat odrezati več slojev furnirjev. Sicer še vedno natančno in zamudno delo je bilo opravljeno dosti prej.

Brusač Ivan Kranjc in Janez Bezjak, delavec na stroju, sta družno izdelala posebno šablono in rezila, s katerima sta poenostavila izdelavo elementov za stole. Ta šesterica je bila, kot rečeno, že nagrajena. Nabirajo se še novi predlogi. Eden prihaja s sedmimi novimi rešitvami. Dosedanje izkušnje z inovacijami v Stillesu dokazujejo, da delavci, četudi opravljajo povsem serijska dela, razmišljajo, kako bi izboljšali svoja orodja in stroje. Nihče jih navsezadnje ne pozna bolje od njih, saj delajo z njimi dan za dnem.

ALFRED ŽELEZNIK

KAR JE DOBRO ZA KMETA, JE TUDI ZA NAS

Ozka, precej vijugasta, a asfaltirana cesta se naglo spušča iz Velikega Trna in po približno treh kilometrih prispemo v gručasto vas — Ravni. Spremljajo nas, na obeh straneh ceste urejeni vinogradi, številne zidanice in kaj lahko bi to pot poimenovali kar vinska cesta, saj se ne konča na Ravneh, kamor smo se namenili k Pirčevim. Ker pa je ta priimek v vasi zelo razširjen, povejmo že na začetku, da smo se napatili k Alojzu Pirču z Ravni 3.

56-letnega gospodarja in njegovo ženo Julijano smo zalotili v še zmeraj toplem jesenskem popoldnevu za mizo pred domačijo, ko sta odbirala potaknjence za ribezov nasad. Izjemno plodna prst in zavetna lega obdarita tamkajšnje kmetovalce z dozorelimi pridelki vsaj dva tedna prej kot drugod v bližini. Zato Ravanci gojijo ob ribezu in žlahtnih trtah še sadno drevje in krmilne rastline.

„Bili smo med prvimi kooperanti krškega Agrokombinata. Pričeli smo s prodajo drv za drugi. Za hosto smo zglahali kar na čez,“ pripoveduje Alojz, Julijana pa pravi za 23-letnega sina Lojzeta, ki je končal kmetijsko šolo na Grmu, da je rad doma in da se je kratkomalo — rodil za kmeta. Za 16 hektarjev kmetije, njenih osem hektarjev obdelovalne zemlje, se torej ne obeta žalostna usoda kmetij brez naslednikov.

Letos so Pirčevi oddali 7.000 kilogramov ribeza, ki so jim ga plačali po 30 dinarjev kilogram, štirje hektarji vinogradov pa so dali letos komaj pol lanskega pridelka, čeprav neprimerno kakovostnejšega. V prostrani leskovski kleti je tako končalo 14 ton grozdja in 80 hektov vina. „Mi že malo več pridelamo in res nimamo računice, da bi take količine prodajali sami. Navezani smo na Agrokombinat, še od prve pakušnje vina, ki je bila prav pri nas pred 25 leti. Pri grozdju je plačano le 80 odstotkov cene, kupnina pa je v celoti izplačljiva šele maja. Lani so pričeli s tem načinom plačevanja in ne vem, če je prav, da naš denar takole počiva brez obresti,“ pravi Alojz.

Njegovo razmišljanje znova potrjuje, da kmetu za umno gospodarjenje nista dovolj pridno delo, temveč tudi svinčnik in papir; izračun pa pokaže, kaj se kmetu splača in ali ne bi moral kmetov poslovni partner — v tem primeru kombinat, zaradi večjega občutka poštenosti in zaupanja pristati na odnos dveh enakopravnih partnerjev. Pirčevi imajo v hlevu sedem do osem glav govedu, letos bodo oddali tri do štiri teličke, ob štirih kravah v hlevu pa mleka vendarle ne oddajajo, ker jim je živinoreja pravzaprav postranska zadeva, za vsak

primer. Spoznali pa so, kar je očitno odločilno nagnilo tehtnico v prid sadjarstvu in vinogradništvu, da ob neuravnovešenih cenah mleka in mesa od živinoreje zaenkrat ni pričakovati večjega dohodka, marveč le celodnevno garanje.

„Prvi na Dolenjskem smo imeli mi in sosed Pirc — ribez. Ljudje so zmajevali z glavami, češ robidovje sadijo. Ko pa smo mi obirali, so pričeli resno razmišljati o ribezu še drugi,“ pojasnjuje gospodar med tem, ko se skozi vinograd približujemo matičnemu nasadu ribeza. Presenečeni opazimo med brajdami trt kar bujno travo, in ko začudenje glasno izrazimo, pove Pirc, da je tudi to ena izmed novosti, ki ima pomen zaradi zadrževanja vlage, trava pa je tudi gnojilo. Tudi ta „prijem“ je že našel posnemovalce. In končno po 500 metrih sprehoda med brajdami ugledamo kak poldrugi meter visoko grmičevje. „To je Daniel September, naš matični nasad na 30 arih, sorta, ki je najbolj prilagojena našemu podnebjju. Takega grmičevja nimajo niti na Nizozemskem. Celo po 10 kilogramov ribeza je že bilo na grmu, skupaj pa šest ton. Iz ljubljanskega Kmetijskega inštituta sprašujejo, kako smo prišli do takega grmičevja. Poleti so prišli na ogled trije avtobusi kmetov in pospeševalcev iz Šmarja pri Jelšah, strokovnih ekskurzij pa je bilo še več,“ ponosno razlaga Alojz Pirc, ko se ozira po grmičevju.

Poizvedovanje za pot proti Pijani gori nas je predzadnje nedeljo v novembru znova zaneslo na Ravni in na polju kmetije Pirčevih smo opazili mlade obraze. Bodoči gospodar Lojze, njegov 20-letni brat Vid, ki se je ravno prejšnji dan vrnil od vojakov, ter domači so sadili potaknjence. „Iz enoletnega lesa se režejo potaknjenci, saj dvoletni

les je že prestar in ne požene tako lepe korenine. Pomembno je, da jih dobro opereš in zaščitiš proti sivi plesni. Bolj jih je treba tudi škropiti. Najboljši škropivi sta bajleton in karathane,“ nas pouči Lojze, ki mu je kmetovanje očitno koristno delo in konjiček. Vid, po poklicu trgovec, pa meni, da je od vzgoje nežnih, občutljivih potaknjencev precej odvisno, če bodo prihodnje jesen zrasli 50 do 100 centimetrov visoki poganjki. „V našem matičnem nasadu ribeza so tri leta selekcionirali, odbirali grme. Strokovnjaki so potem vsakemu grmu dali oceno in na osnovi tega smo dobili dovoljenje za vzgojo sadik. Letos je sadika po dvajset dinarjev, kar je v redu cena,“ pripoveduje Lojze in se ne da motiti pri delu. S potaknjencem preluknja slab meter široko tanko črno plastično folijo na tleh na treh koncih v širino. Tako nastajajo tri vrste zasajenih potaknjencev, pri slehernem pa mora skrbno paziti, da gleda iz folije le en oček. Spomladi bo iz folije prikukal poganjek, ki mu pravijo po domače kar mladička. In tako bodo zasedili na petnajstih arih njive 15 do 16 tisoč enoletnih potaknjencev iz lastnega matičnega nasada. Jeseni pa bodo na vrata kmetije spet trkali številni kupci, saj rek, da se dobro blago samo hvali, v tem primeru še posebej drži. Kdor hoče obilno letino ribeza, skuša poiskati najkrajšo pot do kmeta, čeprav pravzaprav Agrokombinat v svojih trgovinah proda večino pridelka. Pirčevi z Ravni 8, ki so letos nasadili okoli tisoč sadik jablan, pa še kar naprej skušajo iz plodnih tal „potegniti“ čim več. Če bo več cvenka v njihovem družinskem proračunu, bo to dobro še za druge, za nas, ki hočemo več hrane pridelati doma. PAVEL PERC

Začetek ene romskih pesmi, zapisane v okolici Črnomlja, je takle: Oj, romnije/ so kerav/ kaj merav, kar se v prostem prevodu glasi: Oj, žena, / kaj boš naredila, / ker bom umrl.

Zlata Kosec, žena Lada Kosca (prej se je ta družina pisala Hudorovac, a so se prepisali), je naredila, kar ji je mož naročil večer pred svojo smrtjo: šla je iz Lokve v Črnomelj, da bi se dogovorila za pogreb na pokopališču v Vojni vasi.

Lado Kosec je umrl v 33. letu starosti za posledicami srčne bolezni. Za Rome iz naselja Lokve velja, da so najbolj urejeni, da je tam največ redno zaposlenih, najmanj nepismenih, da otroci redno hodijo v šolo. K taki podobi naselja je gotovo svoje prispeval tudi Lado Kosec, saj je bil celih 15 let redno zaposlen v črnomaljskem tozdu IMV, kjer je delal kot hlodar.

„Prvič je bil na bolniški letos maja, ko so zdravniki ugotovili, da je težak srčni bolnik,“ je povedala Zlata, ki je v pismu, naslovljenem na naše uredništvo, zapisala, da je nesrečna žena, mati štirih mladoletnih otrok, na katero se je zvalilo hudo trpljenje. S tem trpljenjem pa Zlata Kosec ni mislila samo na smrt moža, skrb za štiri otroke; kako nadaljevati začeto gradnjo hiše, marveč tudi vse, kar se je dogajalo v zvezi s pogrebom pokojnega Lada.

„Tisti večer, preden je mož umrl, mi je rekel, da bi bil rad pokopan na črnomaljskem pokopališču v Vojni vasi, saj je v 15 letih službe v Črnomlju gotovo nekaj prispeval tudi za tamkajšnje pokopališče. Pa ne samo to: vsi umrli iz našega dela romskega naselja v Lokvah so pokopani v Črnomlju, iz dolnjega dela naselja pa na pokopališču v Otovcu.“ Za prostor na črnomaljskem pokopališču naj bi plačali dva tisočaka. „Ko smo nesli denar, ki so nam ga dali v IMV, ga niso hoteli vzeti, češ da moramo pokojnika pokopati na pokopališču v Otovcu,“ je pripovedovala Zlata.

Če na Otovec, pa na Otovec! Naslednji dan so šli Romi na pokopališče ob otovski cerkvi, da bi skopali jamo. Vendar tudi tokrat ni bilo nič. Vaščani jim tega niso dovolili, češ da naj ga pokopljejo v Črnomlju, kamor spada. V Črnomlju pa spet o tem niso hoteli nič slišati.

„Bilo je grozno. Mož je ležal mrtev, pa dva dni nismo vedeli, kje ga sploh lahko pokopljejo. Vsa stvar me je pripravila tako daleč, da sem hotela, da bi kar na vrtu skopali jamo in vanjo položili moža. Potem je le iz Črnomlja prišel možak, ki je povedal, da ga lahko pokopljejo na Otovcu. Kljub temu je nekaj vaščank godrnjalo, da to ni prav in da se bodo pritožile. Za Roma, čeprav je vseskozi živel od svojega poštenega dela, očitno tudi v zemlji ni prostora,“ je svojo žalostno pripoved zaključila Zlata Kosec.

Res je, Čigani že vseskozi umirajo, precej jih je pokopanih tudi na „civilnih“ pokopališčih, nekaterim so svojci postavili tudi spomenike. Otroci Zlate in Lada — v 15 letih zakona so se jima rodili štirje — si bodo hočeš nočeš za vse življenje zapomnili, da njihovega očeta niso hoteli pokopati. Kdo jim bo razlagal, da mama ne bi smela siliti, naj ga pokopljejo v Črnomlju, ampak da bi morali takoj v Otovec? Čigan je pač Čigan, tudi če je skušal živeti tako kot ostali, če je bil v službi, skrbel, da otroci hodijo v šolo. V želji, da bi se razlikoval od tistih Romov, od katerih se je hotel razlikovati, je celo spremenil priimek. Konec koncev ne gre niti za te človeške spodrsiljave ob smrti nesrečnega Kosca, marveč za naš (ne črnomaljski, kjer številne težave pri reševanju tako imenovanega romskega vprašanja zgledno rešujejo) z občutkom večvrednosti zaznamovani odnos do ljudi, ki se razlikujejo od obdajajoče jih večine.

Kaj bo Zlata dala vklesati na spomenik na grobu svojega moža?
Romsko pesem Lado, Lado, / tu mange phukaf/ te hi phaori aja kali p'uf/ so tu učarel, kar pomeni Lado, Lado, povej mi, / kako težka je črna zemlja, / ki te pokriva, ali kratice N. P. V. M. (Naj počiva v miru)?

A. BARTELJ

NEPOKOPANA NEENAKOST

po poklicu mama

Na Ratežu 44 je po zunanosti in notranosti hiša, ki bi lahko stala sredi mestnega jedra. V bivalnih navadah razlike med mestom in vasjo čedalje bolj izginjajo. Pri Mihaličevih imajo vežo vso obito z lesom, kuhinja z oranžnim pohištvom in gospodinjskimi stroji je bleščeče čista, iz nje se

gre v dnevno sobo. V družini je bil dolga leta zaposlen le mož kot uslužbenec sodišča, žena pa je doma skrbela za njivo in dva otroke.

Ustaljeno družinsko življenje se je nekega dne pred dvema letoma čez noč obrnilo. O tem pripoveduje Ana Mihalič:

„Mož je kot član socialnozdravstvene komisije v krajevni skupnosti Brusnice dobil vabilo na nujno sejo, češ, da morajo rešiti problem treh otrok v reji v Suhadolu, kjer je rejnica v tednu dni zbolela in umrla. Pri večerji je o tem pripovedoval, pa je hčerka Brigita (zdaj je že študentka na ekonomski fakulteti) rekla: „Pa vzemimo mi punčko, če nima kam!“ Dogovorili smo se, da jo bomo res vzeli, dokler ne bi uradno dobili druge rejnice za te otroke. Ampak na seji v Brusnicah niso na hitro našli nobenega rejnika za ostala dva Mavričeva rejenca, pa je privedel k nam poleg dekletca, ki je imelo 7 let, še bratca Borisa, starega 9 let. Najstarejši, Franci, je kak mesec dni še ostal v Suhadolu, potem smo dobili še njega. In ni bilo začasno, ampak so vsi trije ostali. Z našima otrokoma so se hitro spoprijateljili in tudi midva z možem sva se tako navezala na vse tri Mavriče, da jih nisva mogla več dati od hiše.“

Tako se je začelo rejništvo Ane Mavrič, ki je danes ena od edinih dveh poklicnih rejnic v novomeški občini. Vsega skupaj je v reji 51 otrok pri 35 rejnicah, Mihaličevi pa je postalo rejništvo poklic. Je zavarovana, teče ji pokojninska doba, od Centra za socialno delo pa dobiva rejnino, kakršna velja za vse rejnice v Sloveniji.

Trije Mavričevi otroci so doma iz Brezovice pri Šmarjeti. V družini so zaradi alkoholizma in ločitve staršev nastale tako hude razmere, da so morali otroke dati drugam. Kaj vse so morali v zgodnjem otroštvu doživeti, jim je v najskritejšem kotičku srca ostalo kot huda mora. Poredko snidenje z mamo jih ne vzradosti. Mihaličevo kličejo mama, obnašajo se v hiši kot v pravem domu, in če jih včasih podražijo; da bodo šli domov, nočejo o tem niti slišati. „Od tod nikomur več,“ se oglasio in oklenejo nove mame.

Gotovo pa so bila doživetja na Brezovici pri starših zelo huda, kajti oba mlajša se težko učita. Živahna sta, spretna, ampak v šoli težko uspevata. Majdico so po nasvetu kategorizacijske komisije poslali v šolo v Preddvor pri Kranju, od tam pa prihaja na Ratež le za praznike. In obiskat jo gredo. Pa večkrat jo pokličejo po telefonu, da se ne čuti osamljeno.

Boris hodi v 7. razred brusniške šole in tudi njemu gre težko, pa vendar gre, medtem ko je Franci v brežiški trgovski šoli. Fant si je izredno želel postati miličnik in hudo razočaranje je doživel, ko ga niso sprejeli samo zato, ker je bil dva centimetra premajhen. Ker mu ta želja ni bila izpolnjena, je šel za trgovca. Ob koncu tedna redno prihaja domov.

„Lani so šli vsi trije rejenci s kolonijo na letovanje v Fazan pri Portorožu. Tako smo jih pogrešali, da bi jih najraje šli iskat. Hiša je bila brez njih prazna. In samo zato, ker smo jim privoščili morje, nismo šli ponje,“ je rekla njihova rejnica.

Hudo jim je za Majdico, ker je morala po nasvetu strokovnjakov začasno z doma. Najmlajša je, najbolj občutljiva, zato ji posvečajo toliko več pozornosti, kadar ima več dni prosto in pride domov. Vedo, da je v njeno dobro, če se bo izšlo, in ker se je dekletce že privadilo spet novemu okolju, je bolečina že manjša.

Mihaličev primer, ko sami sicer skromno živijo, vajeni so delati vsi zapovrstjo, pa vendar imajo globok čut do sočloveka, je, žal, osamljen. Morda pa ljudje sploh ne vedo, da rejništvo lahko postane poklic? Lahko, če so v reji vsaj trije otroci. In marsikje, kjer lastnih otrok nimajo, pa se žena sama vrti po hiši in posestvu, bi bilo lahko živahneje, prijazneje, če bi se odločili za sprejem tujih otrok pod streho, otrok, ki v pravem domu doživljajo tako hud pekel, da je zanje bolje, če gredo od lastne matere. In takih je še nekaj, pa ni rejnic.

RIA BAČER

NEKAJ O STEZIČARJU TONETU SREBRNJAKU

V šolskem letu 1954/55 so „Stezičarji“ v številki, ki je izšla malo pred zimskimi počitnicami, na uvodnem mestu objavile članek „Z roko na srcu“, s katerim sta podpisana osmošolca Stane Pevec in France Novak napadla nezainteresiranost novomeških gimnazijcev, zlasti višješolcev, za kakršnokoli izvenšolsko udejstvovanje. Ugotavljala sta, da na gimnaziji ni krožkov, razen literarnega, akoravno bi bila potrebna vsaj še marksistični in recitacijski. Zapisala sta, da nimata nič proti plesu in zabavi, samo to pa je za mladega človeka, ki hoče postati izobraženec, odločno premalo. Življenje je realnost, zato se je treba nanj vsestransko pripraviti, ne pa mu iti naproti s kalejdoskopom na očesu. Pisca sta se čudila, da mrtvilo in tolikšna brezbržnost prav nič ne motita niti mladinske organizacije, ki je sicer prva poklicana, da kaj ukrene.

Tedanji gimnazijci se spominjajo, da je po izidu teh „Stezičarjev“ na šoli hudo završalo in da je številka, čeprav izdana v vsega trinajstih izvodih, povzročila pravi razkol med dijaštvom in profesorji. Hipotiza sta nastala dva tabora, od katerih je bil številčno in miselno močnejši tisti, ki je stopil na Pevečovo in Novakovo stran. Še več, članek „Z roko na srcu“, ki je bil za tiste čase in v razmerah, kakršne so prevladovali na šoli, zelo pogumno dejanje, je postal temu taboru celo nekakšen manifest. V njem poudarjene misli in zahteve so kmalu padle na plodna tla in doslej ovirano in pri zagovornikih mlačnosti malone žigosano dijaško udejstvovanje se je razmahnilo še pred koncem omenjenega šolskega leta. Predvsem se je povečal krog mladih literatov, ki se je zbiral v literarnem krožku in okrog „Stezičarjev“.

Jedro literarnega ustvarjanja na novomeški gimnaziji so seveda predstavljali starejši, zrelejši dijaki, ki so s svojimi, pretežno pesniškimi prispevki sodelovali v „Stezičarjih“ že od njihovega osnovanja in napolnili z verzji tudi obe številki „Brstja“, predhodnika „Stezičarjev“. Naj na tem mestu povemo, da se je pred „Brstjem“ ali sočasno z njim pojavilo še eno glasilo, ki pa dlje od ene številke, izdane v gmem samem izvodu, ni prišlo. To so bili „Zvončki“, rokopisni (šolski) zvezek s pesnimi nekate-

rih gimnazijcev, ki so bili kasneje vodilni sodelavci tudi pri „Stezičarjih“. Za izdajo te „zbirčice“, ki se je kmalu založila ali izgubila v gimnazijskem mladinskem arhivu, kamor je bila poslana, je poskrbel Stane Pevec, takrat petošolec.

Vsega tega ne omenjamo, ker bi hoteli biti dopolnjevalci tega, kar se že ve o rokopisnih dijaških listih na novomeški gimnaziji. Pač pa pišemo (tudi) o „Zvončkih“ zato, ker je v njih objavil svoje prve verzje Tone Srebrnjak, četrtošolec, doma iz Gabrja. Prav gotovo je bila to prva objava tega nadarjenega fanta izpod Gorjancev, saj druge možnosti, da bi stopil pred javnost na tak način, ni imel, če izvzamemo, da so njegove stvari v rokopisu prebirali sošolci, ki jim je zaupal. Tone je bil vrstnik tiste generacije, ki jim je usoda namesto brezskrbnega otroštva namenila vojne strahote in so prej gledali smrti v oči kot v velike začetnice osnovnošolskih abecednikov. Zato je nenavadno hitro dozorel, se zresnil in se ukvarjal s povsem moškimi zadevami že tedaj, ko je po starosti sodil med kratkohladičnike. In pisanje pesmi v času, ko so drugim rojile po glavi igrače in sploh otročarije, šteje za moško zadevo.

V pesmih, ki jih je priobčeval predvsem v „Stezičarjih“, pred maturo 1956 pa tudi v takratni mladinski reviji „Mlada pota“, in jih nekaj objavil tudi v „dolenjskem študentu“, prilogi Dolenjskega lista, je njegova močnatost še posebej poudarjena. Izpovedoval je ljubezen do dekleta, matere, narave, tožil o neuslišanih željah, se predajal hrepenenju, ob tem pa upesnjeval spoznanja o goljufivi sreči, odtujenosti sočludi, o usodi, ki človeku tako prerada pokaže neprijazen obraz. Motivno so njegove pesmi prepričljive, lepo zaokrožene, le v obdelavi mu je verz kdaj pa kdaj zašepal, zašel v nerodnost ali se sprevedel v gostobesednost. Vendar so pri človeku, ki se šele razvija in izpolnjuje, take „pregrehe“ zoper poezijo, tudi liriko, odpuščljive. Tone pa je dokazal, da bi zmožel še več, da bi se razvil v dobrega pesnika, ko bi mu to bilo omogočeno. Velik razvoj je pokazal že v pesmih, objavljenih v „Stezičarjih“, ves čas je marljivo pesnikoval in se udejstvoval, zato je bil eden od tistih, ki se ga niso prav nič tikale razmere, po katerih sta udarila njegova stezičarska kole-

ga Pevec in Novak z uvodoma omenjenim člankom. Vse Srebrnjakovo pisanje, zdaj, žal, le zapuščina, dokazuje, da se je bil že v mladosti odločil imeti poezijo za neločljivo življenjsko in duhovno sopotnico. Pesmi je pisal vseskozi, tudi v kratkotrajnih letih študija in službovanja, tako rekoč do svojega tragičnega konca, ki ga je bil — duševno ubit — storil nekega meglenega jesenskega dne pred poldrugim desetletjem v svojem rojstnem kraju pod Gorjanci.

Prof. Jože Škufca je bil eden tistih Srebrnjakovih sošolcev, ki jim je mladi poet najbolj zaupal. Takole se spominja časov, ko sta s Tonetom drugovala in preživljala skupne ure na gimnaziji in v šmihelskem internatu, kjer so stanovali dijaki iz oddaljenih krajev:

„Pesniško in človeško se je Tone bolj odpiral v internetu, kar je seveda razumljivo. Večkrat je pesmi, o katerih je menil, da so vredne javnega pretresa, tudi recitiral. Po zrelosti nas je prekašal, čeprav smo bili ista generacija in zaradi vojne nekoliko starejši. Nekoč nam je pripovedoval o svojih pesniških možnostih in tistih, ki jih je slišal na posvetu mladopotovcev. Presenetil nas je s svojo razgledanostjo po poeziji, to je bila za nas redkost. Pesnikoval je večinoma ponoči. V učilnici je često gorela luč. Včasih je meril ritem pesmi kar z udarci ob posteljno stranico. Seveda vsi v sobi niso vedeli, kaj pomeni to tolkanje, in so včasih negodovali. Mnogo je prebral Ketteja, Župančiča, Antona Vodnika, Baudelaira, Malarmeeja in druge simboliste. Nenehno se je učil ritma in izraza. Veliko je dal na ritem, rimo, sploh na pesniško disciplino. Napisal je precej sonetov. Spominjam se, da so njegove pesmi krožile v prepisih. Ne med vsemi, ampak samo med nekaterimi sošolci, ker se razred ni zmenil za to, kar dela. Nekoliko drugače je bilo, ko je postal nanj pozoren prof. Janez Kolenc, tudi sam pesnik. Mislim, da je bilo to v sedmem razredu gimnazije, ko sta pri „Stezičarjih“ prevladovala Pevec in Novak in Srebrnjak kot drugačna natura jima ni mogel biti povsem enakopraven. Dvignil se je šele po njunem odhodu, ko je postal tudi urednik „Stezičarjev“. Kasneje se s Tonetom nisem veliko videval, saj sem bil večinoma v Ljubljani na študiju.“

Do nedavnega so bili vsi, ki so Srebrnjaka poznali, prepričani, da obsega njegov pesniški opus le tisto, kar so lahko prebrali objavljenega in kar so nekateri hranili kot spomin nanj. To jesen pa je matična knjižnica v Trebnjem nenadoma dobila sveženj Srebrnjakovih pesmi, ki jih je bil še sam avtor nekoč poklonil osebi, s katero se je bil spoprijateljil. Prijateljem je to sicer nekoč omenil, nihče pa ni vedel, za kaj pravzaprav gre. Tako imamo zdaj pri roki zbirko 25 pesmi, ki jih je Tone Srebrnjak napisal v letih 1955 — 1960.

Nekakšno nostalgijo, nekakšno samoodpoved je slutiti v teh pesmih, od katerih nekatere še niso bile objavljene. To je kot mala oporoka, poslovicev od ljubelega človeka, slovo od pesnikove mladosti. Slovo od življenja. Taka je tudi „Veš, nocoj“. Mnogim se bo zdela malce staromodno ubrana, je pa zato iskrena v vsem svojem tkivu.

Preberimo:

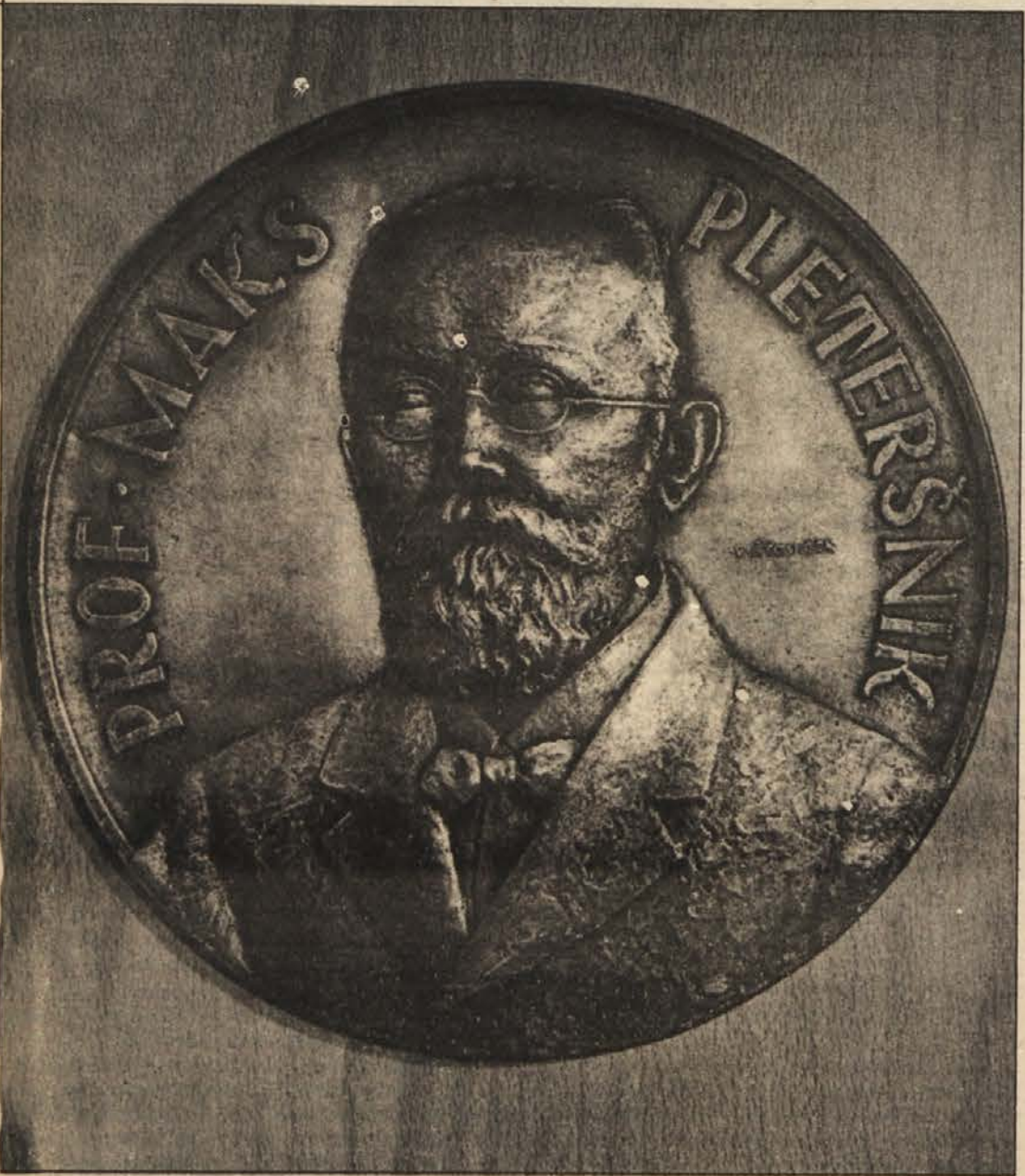
Veš, nocoj so moje dlani
v tvojih laseh sanjale,
kot da bi v teh mehkih laseh
srečo iskale.

Veš, nocoj so moje oči
v tvojih korakih vasovale,
pa se mi včasih zazdi,
kot bi nečesa se zbale.

Veš, te moje dlani
le po sreči hrepenijo,
veš, te moje oči
pa se vedno, se vedno slovesa bojijo.

In ena sama melodija je v njej, da kar sili v napev. Kot nekakšna ljubzenska Kajuhova! Tudi zato nam je žal Toneta Srebrnjaka. Sicer pa bi on na vse, kar je tu zapisano, kratko rekel: „Ja, fantje, kaj ga pa lomitel!“ Potem pa dodal: „Če mislite, da je tako prav, pa naj bo.“ Ampak to je bilo potrebno povedati.

I. ZORAN

Pričitateli gospod!
Glejte, kako poslanec Pletersnik mi je pravil
da imate lepo zbirko slovenskih
besed, ki se govore po Dolenjskem.
Nem bi pa lasi takta zbirka
zelo ustrezala za slovar, ki ga
mujam, kajti po Stajerskem je
Čef, po Notranjskem Zalehar
po večem vse pobral, iz dolenj-
skih krajev pa je v rabravnem
materijalu najmanj besed, vsaj
kolikor se da po citatih soditi.

Začetek Pletersnikovega pisma Janezu Trdimu 21. novembra 1893

Najnovejšo pridobitev krajevne skupnosti, dom s kulturno dvorano in skromno knjižnico, s pošto in zdravstveno postajo pod skupno streho, Pišečani povezujejo s spominom na jezikoslovca Maksa Pletersnika, za slovensko kulturno zgodovino zaslužnega rojaka. Pred vhomom v dom so 28. novembra odkrili plaketo (delo akademskega kiparja Vladimira Štovička), v važi pa so odstopili prostor za stalno razstavo o njegovem delu.

Maks Pletersnik je bil rojen na današnji dan, 3. decembra 1840 v Pišečah. Pridnost in nadarjenost sta ukaželjnemu fantiču po osnovni šoli v domači vasi odprli vrata celjske gimnazije. Postal je eden najboljših dijakov. Po maturi se je podal v veliki svet novemu znanju naproti. Tako je prispel na Dunaj, kjer so se tedaj stekale poti mnogih slovenskih izobražencev. Mladi Pletersnik se je vpisal na univerzo. Študiral je latinščino, grščino in slovenščino.

Z diplomom v žepu je 1863 zapustil Dunaj in zaprosil za službo na domačih tleh. Dodelili so mu jo na gimnaziji v Mariboru, ga leto dni pozneje premestili v Celje, od tam pa kmalu še v Gorico in Trst. Profesorja je bržkone ves čas mikala le Ljubljana, zato je zaprosil za službo v tem mestu. Izpolnil so mu željo in tako je Maks Pletersnik 1871 postal meščan bele Ljubljane, kjer se mu je na prelomu stoletja iztekla službena doba.

Bil je vesten profesor in dober vzgojitelj mladega rodu, vendar je bil ta delokrog zanj preozek. Pritegovalo ga je še drugo delo. O tem pričajo številni članki, zgodovinski sestavki in poljudne zgodbe iz antičnih časov, s katerimi je bralcem približal dogodke iz grške in rimske preteklosti.

Pletersnik je ves čas živo spremljal dnevne dogodke, vendar ne samo kot opazovalec. Posegal je v na vsa področja javnega življenja in se opredeljeval predvsem ob vprašanih slovenstva in slovensčine. Tako se je na primer 1868 odločno zavzel za to, da ne bi izgubili beneških Slovencev in v svojem članku nakazal rešitev v avtonomni Sloveniji.

V knjigi Slovanstvo sta vzbudila pozornost dva njegova pomembna spisa pod naslovoma „Slovenci“ ter „Hrvat in Srbi“. Tisti o Slovcnih je prvi večji poskus celovitega prikaza narodne zgodovine.

Po štiridesetem letu življenja je prof. Pletersnik večinoma svojega znanja in časa posvetil zahtevnemu in dolgotrajnemu slovarkemu delu. Zbiranja slovenskega besedišča se je lotil zares temeljito že 1880 kot Levstikov sodelavec pri sestavljanju slovensko-nemškega slovarja. Pletersnik je sčasoma prevzel nase glavno breme za pripravo tega obsežnega besednjaka, po katerem je tudi zaslovel.

Ostal je zvest želji, da bi bil slovar čim bolj veren odraz zgodovinskega razvoja slovenskega jezika, da bi vseboval vse dotlej zapisane besede in vse žive narečne izraze. Njegova velika zasluga je, da je spodbujal zbiranje živega besednega zaklada in da ni zapiral vrat sodobnemu literarnemu in znanstvenemu jeziku. Za nepotrebne izposojenke in tuške iz časnikaškega jezika pa v slovarju ni našel prostora. Med zbiralci gradiva so mu bili v največjo oporo Miklošič, Zalokar in Caf. Pletersnik je kljub prizadevnosti sodelavcev sproti spoznaval, da potrebuje širši krog ljudi, sicer ne bo mogel zapolniti vrzeli, ki jih je opažal. Pogrešal je predvsem narečne izraze, zato je ubral še drugo pot. K sodelovanju je pritegnil izobražence in dijake in jim zabičal, naj verno zapisujejo besede tako, kot jih ljudje izgovarjajo, označijo poudarjena mesta in prikažejo njihovo rabo v besednih zvezah. Na ta način je zapolnil marsikatero praznino v živem narečnem zakladu.

Prvi snopič Pletersnikovega slovarja je bil natisnjen 1893, zadnji pa je prišel na svetlo 1895. Obširnega slovarja so se veselili vsi, ki so sodelovali pri njegovem nastajanju, najbolj pa Pletersnik, saj ga je lahko štel za svoje življenjsko delo. To ni bil slovar le za znanstvenike, ampak knjiga za vsakdanjo rabo. Avtor je v njej določal izreko, glasove in naglase knjižnega jezika ter s tem uzakonjal pravopis in pravorečje.

Po izidu slovensko-nemškega slovarja si Pletersnik ni privoščil miru. Sodeloval je pri nastajanju Wiesthalerjevega latinsko-slovenskega slovarja. Značilno za tega neutrudnega jezikoslovca in zgodovinarja je, da se ni nikdar zapiral pred življenjem, da se je rad odzival vabilom za sodelovanje v prosvetnih in znanstvenih društvih. Za svoje znanstveno delo je prejel več odlikovanj in 1899 je postal tudi dopisni član Jugoslovanske akademije v Zagrebu.

Življenjska pot se mu je iztekla v Pišečah, kamor se je vedno rad vračal. Umril je v trinosemdesetem letu 13. septembra 1923 in je pokopan na pišečkem pokopališču.

Slovenski besedi postavil spomenik

obzorja

iz izložbe

prebrali smo

skrivnostna zemlja

Branko Gradišnik, ploden prevajalec znanstvenofantastičnih zgodb in vnet zagovornik tovrstne literature, je že leta 1977 izdal svoj knjižni prvenec, v katerem je pod naslovom „Čas“ zbral 9 prozskih besedil in se z njimi po mnenju številnih kritikov in poznavalcev uvrstil v sam vrh slovenske znanstvene fantastike. Vendar je že tudi v teh prvih Gradišnikovih delih opazno, da bi bil točnejši naziv za njegovo pisanje pravzaprav le fantastična literatura. Elementi znanstvene fantastike zanimajo Gradišnika le toliko, kolikor mu omogočajo, da z njimi odpira tisto, kar

ga najbolj privlači — to pa je človekova pojavnost v svetu.

Enako bi lahko zapisali tudi za izbor 13 Gradišnikovih besedil, ki so nedolgo tega izšli pri Mladinski knjigi v zbirki Nova slovenska knjiga pod naslovom „Zemljazemljazemlja“. V zbiru prozskih in pesniških besedil sta dejansko le dve zgodbi z vsemi značilnostmi znanstvene fantastike: „Odprava“ in „Na lovu, na begu“. Prva govori o vesoljski odpravi na Mars, kjer najdejo člani odprave ostanke vesoljskega plovila, ki je v zgodovini obiskovalo Zemljo in posegalo v tok zgodovine; najdejo torej boga. V drugi zgodbi pa se Gradišnik poigrava s ča-

sovnim paradoksom, ki nastane pri možnosti potovanja skozi čas; junak ubije samega sebe. Toda obe zgodbi uvajata v naslednje svet brez boga, nesmiselnega, pa vendar še vedno polnega skrivnostnega in nenavadnega.

Gradišnik v preostalih besedilih zbirke ne potrebuje več elementov znanstvene fantastike ne vesoljskega prostora. Svoje junake naseli v naš vsakdanji slovenski svet, v naše glavno mesto, v bifeje, na ulico, v vsakdanjo službo itd. Toda v tem vsakdanjem svetu vstajajo slutnje skrivnostnega, četudi včasih zabrisane z dvomom, pi-jansko blodnjo, psihično načetostjo junakove osebnosti. Med zaključnimi besedili je črtica „Spočetje“, v kateri Gradišnik literarno doživlja spočetje kot uresničevanje volje po življenju v materialni svet. Čuti-ti je, kot bi se avtorjev temeljni napon iz zagonetnega, skrivnostnega sveta selil na zemljo, v pravi dom človekov. Tako vide-na je zbirka „Zemljazemljazemlja“ zaokrožena celota, kate-re globlje vezi in povezave bi najbrž natančneje odkrila poglobljena analiza za zanimive in branja vredne knjižne novosti.

M. MARKELJ

knjige

redna zbirka

Na dan rojstva (3. decembra) pesnika, po katerem nosi ime, Prešernova družba dostavlja naročnikom redno knjižno zbirko. Letos se je to zgodilo že devetindvajsetič, pošiljka pa vsebuje pet knjig.

Koledarski del „Prešernovega koledarja“ je tokrat opremljen z barvnimi posnetki del slikarja Maksima Gasparija; slike je izbral S. Mikuž, ki je prispeval tudi zapis o umetniku. V literarnem vložku najdemo kratko prozo M. Kranjca, P. Zidarja, K. Grabeljša, M. Malenškove, V. Kavčiča, T. Svetine, F. Brenka, J. Čopa in M. Mikelna. Spomin-ne na brata Louisa obuja F. Adamič, V. Grmič piše o položaju kristjana v samoupravni socialistični družbi, J. Smole o podobi današnjega nemirnega sveta, ta sestavek pa svojevrstno

dopolnjuje A. Trstenjaka pisanje o samomoru kot grozečem zlu porabniške družbe. I. Sedej razčlenjuje posebnosti kmečke in sodobne ljudske umetnosti, zanimiv je V. Šlambergerja prikaz zgodovine Kosova, Č. Škodlarja zapis načena nekatero pojavnih oblike umetnosti, J. Gregori piše o ogroženosti živalstva na Slovenskem, J. Dolenc, ki je sestavil kroniko zadnjega leta, pa je prispeval tudi besedilo o gregorijanskem koledarju.

„Ljudje po Osojnikom“ je naslov romana, v katerem je France Bevk popisal moralni in socialni položaj svojih kmetijskih rojakov med svetovna vojna-ma. Kot že v poprejšnjem podobnem delu („Smrt pred hišo“) tudi v pričujočem ni podal literarno mogočnega kmetijskega lika, gre za prikaz usod več ljudi — in temu primerno v romanu ne najdemo z vseh plati razčlenjenih duševnih in socialnih stanj junakov pa posledic njihovih dejanj. A zato je Bevkovo besedilo vseeno vredno pozornosti, ne nazadnje iz razloga, ker kaže pisateljevo vero v „kmetijskega človeka, ki nam je ohranjal rod in zemljo na tleh, na katerih je grozilo raznarodovanje“ (I. Potrč).

Slovensko literarno tvornost zdajšnjega časa zastopa Smiljana Rozmana roman „Ta glavna Urša“. Pripoved teče o dogodiv-

ščinah naslovne junakinje, o dekletu, ki (kajpak ne brez težav) odrašča v krogu družine, v šoli, na izletih...

Zanimivo zgodovinsko delo je (s sodelovanjem Ilonke Hajnal) sestavil letos umrli Miroslav Pahor. S sodelavko sta se pogovarjala z 89 ljudmi iz 13 naselij med Planino in Razdrtim, pripovedi so podprte s številnimi zgodovinskimi viri — in tako je nastala knjiga „Po jamborni cesti... v mesto na peklu“, ki

govori o pomorskih, trgovskih in kulturnih dogodkih, povezanih s staro cesto; ta je svojsko ime dobila zato, ker so po njej domala iz vseh koncev slovenske dežele v Trst tovorili les za ladjedelništvo.

„Hitro pripravljane jedi“, tako je Andreja Grum naslovila knjigo, ki ob vrsti koristnih napotkov za hitro kuho in zdravo prehrano podaja tudi številne recepte za pripravljane jedi iz zmrzjenih in instantnih živil, ki nam jih v čedalje večjih količinah ponuja živilska industrija.

O vohunih in vojakih

Čas odpre še tako skrbno zaklenjene arhive in dostopni so postali tudi arhivi CIA, ki se našaajo na dejavnost blizu dvesto ameriških vohunov v tretjem rajhu. Josepha E. Persica ni sta-

lo malo truda, da se je prvi dokopal do tajnega gradiva in ga, odprtega na pogovore s 122 osebami, ki so bile vpletene v dogajanja, obdelal v zajetni knjigi z naslovom „Prodiranje v rajh“ (v prevod Marka Selana izšla pri založbi Borec).

Ko so Američani napovedali vojno Nemcem, je bila njihova obveščevalna služba komaj v za-metkih in je iskala oporo pri Angležih. Stvari so se sukale tako, da so ameriški vohuni doh-teli in celo prekosali britansko

likovna celota. Nedvomno je glavni namen njihove objave vzbuditi zanimanje za ustvarjalnost Tonija Vovka kot ljubiteljskega slikarja, katerega iskanja in dosežki so hkrati z njegovim pojmovanjem likovne govornice in sodobne izpovednosti kar najmanj ljubiteljsko naravnani. O vsem tem pričajo slike same, katerih vsebinski krog, kot je zapisano na hrbtnem zavihku knjige (daljši zapis o slikarstvu Tonija Vovka izpod peresa dr. Ceneta Avguščina pa je v knjigo vključen pred kazalom), ostro zarisani v kri in krik, stisko in nasilje sodobnega sveta, tujstvo in odtujenost, spremlja ustrezna, nova, samosvoja likovna uresničitvev, presenetljiva v barvah, kompoziciji in izraznosti.

I. Z.

praznične sence

Prejšnji teden se je v Ljubljani končal jubilejni 5. slovenski knjižni sejem (jubilejni zato, ker je minilo že deset let od prvega sejma slovenske knjige, ki so ga pripravili v mednarodnem letu knjige). V razstavnici dvorani Cankarjevega doma

je 22 slovenskih založnikov predstavilo knjižno bero zadnjih dveh let. Ob spominskih in tematskih razstavah, razstavi poljskega plakata, predstaviti slovenske časopisne in grafične dejavnosti ter ob ostalih spremljevalnih prireditvah je bila poglobljena pozornost usmerjena prav knjižni beri, ki šteje kar 2.700 novih izdaj in ponatisov.

Sejem, kot so pač knjižni sejmi, bi človek dejal, ko bi se seveda te prireditve ne držal tisti edinstveni pridih, ki je značilen za odnos našega malega naroda do knjige. Slovenska knjiga ima namreč poseben pomen. In četudi je naš knjižni sejem hudo boren v primerjavi z velikani v Frankfurtu, Varšavi, Moskvi, Bologni, Beogradu in še kje drugje po svetu, pa vsaka podrejenost v hipu odpade, če pomislimo, da je prikaz zanimive in dovolj bogate knjižne proizvodnje vendarle odsev kulturne moči naroda, ki ga vsega skupaj ni za eno večmilijonsko mesto. Že številka, da pri nas vsak dan izide 8 knjig, je zgovorna.

Prav zato so sence, ki visijo nad letošnjim knjižnim sejmom, toliko bolj težke in neprijetne.

Prva senca je strah založnikov, ko se ozirajo v prihodnost. Krepi ga predvsem najavljeno pomanjkanje papirja. Te surovine ne bo dovolj v prihodnjih letih. To je neizprosno dejstvo, zaradi katerega so v založbah že začeli klestiti programe: zmanjšujejo naklade, krajšajo sezname načrtovanih izdaj, hkrati pa mrzlično iščejo pot, kako bi ob galopirajočih cenah za papir ohranili knjigi takšno ceno, da bi poprečni slovenski bralec še lahko segel po nji.

Druga senca so prvi te neverjetne cene slovenskih knjig. Pestra je knjižna bera, a vprašljiva. Cene mnogim knjigam so zlezle tako visoko, da so knjige postale luksuz. Marsikdo se mora hočeš

ali nočeš odpovedati nakupu knjige, pa naj bo ljubezen do knjige še tako globoka in naj se še s takim spoštovanjem zaveda izjemnega položaja slovenske knjige v življenju našega naroda.

Tretja senca raste iz druge, zadeva pa založnike. Izdajatelj knjig namreč ugotavlja, da je prodaja precej upadla. Nekaj časa je sicer že upadala prodaja leposlovja na račun povečanega zanimanja za strokovne in poljudnoznanstvene knjige ter raznih priročnikov, zdaj pa upada prodaja nasploh. Založniki ob visokih stroških surovin in proizvodnje nikakor ne želijo sebi odrezati bistveno tanjši kos kruha, zato se morajo zanimati za odzive tržišča. In tako jim škarje kar same lezejo v tiste programe, ki ne gredo dobro v prodajo (žal je to tudi domača ustvarjalnost). Ali s tem slovenska knjiga ne izgublja pomembnega položaja? Je sploh mogoče pristajati na tržne zakonitosti? Vse to so vprašanja, ki so hudo zapletena, pa tudi še ne povsem rešena, zato mečejo senco na praznik slovenske knjige.

Na srečo je mogoče knjigotroško senco malce presvetliti s podatki, ki so jih posredovali knjižničarji. Sposoja knjig se je v knjižnicah povečala tudi za 30 odst. Zanimanje za knjigo in branje torej je, le da se za nakup knjige precejšen del Slovencev vse težje odloči in raje zavije v knjižnico.

M. MARKELJ

obveščevalno službo in se dokaj samostojno spustili v neizprosno boj z do popolnosti razpredeno nemško vohunsko mrežo. Persico piše, kakšne ljudi so Američani izbirali za vohunje-nje, kako so jih usposabljali in vtihotapljali v rajh, tamkaj pa so ali izpolnili težke naloge ali pa padli, pri čemer je bila usoda posameznika odvisna tudi od naključij in ne samo od njihovih lastnih ali sovražnikovih sposobnosti.

Da zavezniška obveščevalna služba ni bila vselej uspešna, pač pa je, denimo, prepozno odkrila nemške priprave za silovito protiofenzivo na zahodni fronti konec 1944, o tem po-sredno govori roman „Vojaki leta 44“.

William P. McGivern je delo v petdesetih letih zamen ponujal ameriškim založnikom, ko pa mu je roman pred dvema letoma vendarle uspelo izdati, so poznavalci tovrstne literature brž ugotovili, da gre za pripo-ved, ki jo je moč primerjati z najbolj dognanimi literarnimi stvaritvami o zadnji vojni.

Pisatelj je sam poveljeval oddelku vojakov, ki so se med ardensko ofenzivo bojevali zoper zvitost in krutost nemških elitnih enot, zato mu ni bilo težko prepričljivo izrisati postave vojakov, ki se po hudem trpljenju in izgubah končno le dokopljejo do zmage. McGivernu pa ni šlo samo za akcijo, temveč je podrobneje prikazal zlasti značajske posebnosti in usode vojakov (tudi nemških). Tako so nekateri vojaško preka-ljeni, drugi še zelenci, so brez-božci ali verski fanatiki, dobro-srčni ali preračunljivi, nasploh pa vseh mogočih narodnosti. A ko gre zares, se ne žrejo med se-boj, ampak z združenimi silami skušajo doseči skupni cilj. — Za Pomursko založbo je roman po-slovenil Andrej Novak.

ALOJZ IZ TREH VOJN

V Orehovcu pri Kostanjevici je tak mir, da bi ga človek lahko z rokami otipal. Zvijne se v klobčič nad mračno dolino kot zadovoljen polh in le kdaj pa kdaj ga z gorjanskih pobočij dregne v hrbet zavijanje motornih žag, teh modernih volkov, ki v jesenskem času neustavljivo tulijo skozi dolenske hoste.

Pri Alojzu Pisku na Orehovcu nič ne kali večernega miru, ne mukanje krav ne kruljenje prašičev ali blebetanje ovac, niti se iz hiše ne oglašajo zvoki radijskih in televizijskih aparatov ter vreščanje žensk in otrok. Ko grem mimo, je prijazna lesena hišica na hribu prazna in njena mala okenca začudeno strmijo na samotnega večernega gosta. Odkar so vikendarji z nasprotnega brega za letos zaprli vrata, tod le poredko pride kdo mimo. Za hišo zлага Alojz Pisek drva, ki jih je danes nasekal. Nekoliko sključen je pod težo osmih križev in pol, njegov šegavi pogled in prožni gibi pa izdajajo, da je v starčku še obilo življenjskih moči in predvsem dobre volje.

Ko me je povabil v izbo, natočil zame šilce, zase pa stari „ohtec“, sem kmalu gotovil, da se v Alojzu skriva še marsikaj. Prižgal je petrolejko, da je njena rumenkasta svetloba zaplesala po stenah in odkrila številne spomine na pretekle dni, on pa je razgrnil pred mano zgodovino tega stoletja, kot jo je doživljal podgorski fant, ki ga je prva svetovna vojna butnila v svet, iz katerega je le stežka našel zopet domov. V tiho podgorsko kočico so prodirali spomini na gromke dni, polne topovskega grmenja, strojničnega regljanja, jurišev, zmag, umikov, krvi in smrti. Takole v polmraku, ob petrolejki in ohtelcu, postanejo taki spomini še bolj živi.

Ko je cesar poklical Alojza Piska na obrambo „domovine“ je bil ta star komaj dobrih osemnajst let. V Ptujju so iz njega izgnali kmeta, kot je rekel avstrijski oficir, in ga kot pešadijca poslali v Galicijo, kjer se je v strelskih jarkih spopadal z Rusi.

Že takrat je bil Alojz dober strelec, oficirji pa so odkrili tudi njegovo izredno nadarjenost za lov, zato so ga večkrat poslali v poljske gozdove, da jim je uplenil divje prašiče za na oficirsko mizo. Tudi njemu je teknila pečenka, še bolj pa je bil vesel, da se je iz frontnega kotla kdaj pa kdaj umaknil v naravo in namesto na ljudi meril na divjad. Lovska strast ga potem ni več zapustila.

Leto pozneje so ga poslali v oficirsko šolo v Ptuj, od tam pa na fronto na Tirolsko, kjer se je v alpskih dolinah pehal z Italijani, za spremembo

pa kdaj pa kdaj položil tudi kakega gamsa. V Tirolskih hribih je dočakal razpad stare Avstrije in pričela se je dolga pot domov. Za las je manjkalo, da ga niso ujeli Italijani, ki so že zajeli dva njegova spremljevalca, slovenska fanta, s katerima se je skupaj napotil domov. Z odločno akcijo se je rešil zasledovalcev in se pridružil neki Madžarski in nato hrvaški skupini in tako počasi prišel do Gradca, od koder se je z vlakom pripeljal v Maribor.

V Mariboru je izstopil ves sajast, saj je potoval kar na stopnicah, ker zanj v vagonu ni bilo prostora. Na vojaški uniformi je imel še vedno avstrijske oznake. To ni bilo najbolj všeč slovenski vojaški patrulji, ki ga je ustavila na ulici. Vzeli so ga s sabo in mu jih zamenjali. Tako je Lojze postal vojak generala Maistra in z njim dvakrat prodrl na Koroško. To je bila že druga Alojzova vojna, na katero pa je ponosen bolj kot na prvo, saj se je boril za slovenske severne meje. Tu jo je v zagrizenem boju z avstrijskim strojničnim gnezdom dobro skupil. O tem priča globoka brazgotina v lobanji. To je bilo 28. maja 1919. Tega datuma, kot tudi mnogih drugih datumov in imen, se Alojz dobro spominja.

Tudi po končani vojni je Alojz Pisek ostal na slovenski Koroški in se kot gozdni čuvaj udinjal pri visoki gospodi. Tukaj se je naužil narave, s posebnim užitekoma pa se je posvečal lovu. O tem še sedaj pričajo številne trofeje, ki krasijo stene v izbi. Na steni pa niso samo lovske trofeje, ampak tudi več priznanj, ki si jih je Alojz v svojem življenju pridobil. To so priznanja lovske družine, združenja borcev za severne meje, priznanje OF in Zveze borcev NOV. Kajti tudi v tretji vojni Alojz Pisek ni miroval, saj je dobro vedel, kdo so sovražniki slovenskega naroda in delovnega človeka.

Druga svetovna vojna ga je zatekla že spet doma na Orehovcu, kamor se je preselil po službovanju na Koroškem, v Beli krajini in na Bizeljskem. Da bi onemogočili njegovo sodelovanje z Osvobodilno fronto so ga Italijani poslali v taborišče. Po razpadu Italije pa Alojz ni odšel domov, ampak se je pridružil 5. prekomorski brigadi, s katero je za Nemci prodiral navzgor po Apeninskem polotoku. Tako je tudi konec tretje vojne dočakal s puško v roki, samo da je bil sedaj zmagovalec in jo je lahko brez skrbi odložil. Vedel je namreč, da bo sedaj, ko je zmagal narod, lahko uporabljal samo še lovske šibre.

Te pa s pridom uporablja še danes, saj se v njegovi lovski družini komaj najde mlad lovec, ki bi ga v streljanju na glinaste golobe prekosil. Njegovo oko je namreč še vedno ostro, prav tako njegov spomin. Pa tudi življenja se še vedno veseli, le nekoliko samotno je tukaj na hribu, zlasti pozimi. „Saj bi se ženil,“ pravi Alojz hudomušno, „saj vdov ne manjka, pa kaj, ko hoče vsaka pred oltar! Mene pa tja ne bodo spravile!“ Zato sem ga tudi zalotil pri skladanju drv, ko sem prišel. Čez to zimo ga bodo, kot kaže, grela samo drva.

STONE JAKŠE

NAŠI ZAKLADI

NOVOMEŠKI MESTNI PEČATI

Med ohranjenimi starejšimi pečati mest na Slovenskem zavzemajo pečati Novega mesta prav posebno in zanimivo mesto. Spadajo namreč med redke mestne pečate v Evropi, ki imajo podobo ustanovitelja mesta, torej v našem primeru lik avstrijskega vojvode Rudolfa IV. Nobenega dvoma ne bi smelo biti, da podoba na novomeških pečatih predstavlja koga drugega. O tem so si edini vsi zgodovinarji. Že samo ime mesta Rudolfswerd, ki so ga uporabljali za Novo mesto v srednjem veku, je pričalo o tem. Podoba Rudolfa IV. na pečatu je bila tako neke vrste „govoreča“, saj je sama predstavljala delno že ime mesta. Pri tem je treba opozoriti, da je Novo mesto, enako kot druga mesta, imelo sicer že kmalu svoj mestni pečat s podobo vojvode, grba pa še dolgo časa ne. Ločiti je namreč treba med podobo na mestnem pečatu, upodobljeno na pečatu v starejši dobi, in grbom, ki nastane šele takrat, ko je prvotna podoba s pečata prešla na ščit, kar šele predstavlja pravi mestni grb. Na Slovenskem je do tega prišlo pri večini mest šele v 15. stoletju, pri Novem mestu pa je dal podobo Rudolfa IV. s pečata v ščit oziroma grb šele Valvasor. Samo mesto tega v starejši dobi ni niko li storilo in tako tudi tja do 19. stoletja pravno ni imelo svojega grba.

Oglejmo si torej, kako je bilo z mestnim pečatom Novega mesta v prvi dobi njegove zgodovine. Dejstvo je, da v tako imenovani ustanovni listini Novega mesta z dne 7. aprila 1365 ni o pravici do pečata in grba niti besede. To ni nič nenavadnega, saj so prve podelitve grbov ob ustanovitvi mesta znane šele od začetka 15. stoletja, na Slovenskem pa šele od druge polovice omenjenega stoletja — tako Krško leta 1477. Kdaj je začelo Novo mesto uporabljati svoj mestni pečat, zaradi pomanjkanja listin iz prvega obdobja mestnega življenja, ki bi bile pečatene s takim pečatom, žal ne vemo. Ker pa so takratna mesta na Slovenskem v času, ko je bilo ustanovljeno Novo mesto, že vsa imela svoje pečate, smemo domnevati, da si je tudi Novo mesto kmalu po ustanovitvi omislilo pečat, v zahvalo ustanovitelju Rudolfu IV. pa dalo vanj njegovo podobo.

Prva danes znana omemba novomeškega mestnega pečata, s katerim je bila pečatena kaka listina, je šele iz leta 1400. Takrat so sodnik, 12 zapriseženih članov sveta in občina meščanov obesili mestni pečat na listino, s katero je duhovnik Pavel iz Novega mesta zastavil svojo pristavo in 5 juter njiv pri griču, kjer so stale vislice, novomeškemu meščanu in učitelju Štefanu. Žal se je pečat v teku stoletij izgubil z listine. Enako se je zgodilo z nekaterimi drugimi pečati, za katere se omenja, da so bili pritrjeni na listine. V dveh od teh listin se mestni pečat označuje kot „sekreth“, od latinske besede secretum, ki je v srednjem veku rabila za označbo „tajnega“, po navadi manjšega mestnega pečata, ki so ga uporabljali za pečatenje raznih aktov in ga tako že v

nazivu razločevali od večjega, slavnostnega pečata. Smeli bi torej domnevati, da je imelo Novo mesto vsaj od 1491 dalje dva mestna pečata, enega večjega in enega manjšega, označevanega kot tajni pečat.

Iz 15. stoletja je ohranjena še ena vest o pečatenju Novega mesta. Valvasor namreč trdi, da je Novo mesto zaradi hrabrega odpora proti Celjanom leta 1442 dobilo poleg drugih privilegijev od kralja Friderika pravico pečatiti z rdečim voskom. To po virih nepreverjeno trditev je povzel tudi Vrhovec v svoji zgodovini. Nobena ohranjena listina namreč ne govori o taki podelitvi. V resnici je tak privilegij isto leto in za iste zasluge dobila Ljubljana, ki je od tedaj redno pečatila z rdečim voskom. Novo mesto pa v 16. stoletju, iz katerega so ohranjeni najstarejši odtisi mestnih pečatov, redno pečati z zelenim ali temnorjavim voskom. Na listini iz 1534, na kateri je ohranjen poleg pečatov Ljubljane, Kamnika, Kranja, Višnje gore in Radviljice danes eden najstarejših znanih odtisov novomeškega „tajnega pečata“, je le pečat Ljubljane odtisnjen v rdeči vosek, vsi drugi v temno zelenega. Šele od 17. stoletja, ko je postalo pečatenje z rdečim voskom splošna navada in ni bilo več odvisno do posebnega vladarjevega privilegija, pečati tudi Novo mesto z rdečim voskom.

Najbolj zanimiv del vseh novomeških pečatov so nedvomno podobe deželnega kneza oziroma vladarja na njih. Pri najstarejšem medtem pečatu je bila to gotovo podoba Rudolfa IV., ustanovitelja mesta. Pri kasnejših pečatih od 15. stoletja naprej pa je vprašanje, ali so skušali upodobiti tudi tedaj Rudolfa, pač v obliki, kot so si ga v posamezni dobi nastanka pečata predstavljali, ali pa so hoteli upodobiti na pečatu vsakokratnega deželnega kneza ali mestnega gospoda. Na novomeških pečatih so zanimive zlasti upodobitve oblačil, pokrival, insignij ter sedežev oziroma prestolov. Na vseh starejših pečatih je knez upodobljen sede, stoji šele na pečatih iz novejši dobe. o noži zaradi velike verjetnosti kopij starejših pečatov ne moremo vedno zagotovo sklepati na dobro nastanka posameznega pečata. Edina resnična pomoč bi bile jasno vidne letnice. To delo pa je nezanesljivo, ker so skoraj vsi novomeški pečati ohranjeni v zelo slabih odtisih, na katerih razne podrobnosti niso vidne. Zanimive so nekatere nelogičnosti. Državno jabolko drži oseba na skoraj vseh pečatih v desni roki, čeprav je jabolko izključno znamenje kralja ali cesarja, ta pa ga vedno drži v levi roki. Na enem od pečatov je žezlo, simbol kraljevske oblasti, vojvoda ga ni imel. Morda bi lahko tem nedoslednostim rekli tudi neznanje. To priča, da so pečate izdelali ljudje, ki niso dobro poznali razlik med upodobitvijo vojvode in upodobitvijo kralja. Tudi izdelava je zelo preprosta, zlasti zanimive pa so čudno prekrizane vojvodove noge, katerih drža je na nekaterih pečatih skoraj nenaravna.

TELEVIZIJSKI SPORED

4. XII. petek

1
8.50 TV V ŠOLI: Koledar, Francoščina, TV gledališče
10.00 TV V ŠOLI: Angleščina, Kocka, kockica, Risanka, Zgodovina, Mali program, Risanka, Izobraževalna reportaža, Zadnje minute
16.20 SMUK ZA MOŠKE, posnetek iz Val d'Isere
17.10 POROČILA

17.15 PADLA Z NEBA, češka oddaja za otroke
17.45 ARTICE 81
18.15 OBZORNIK
18.25 V SENC I ENERGETSKE KRIZE: SONČNA ENERGIJA
18.55 NE PREZRITE
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 J. London: MARTIN EDEN
21.05 TI DNEVI, TA LETA
21.50 V ZNAMENJU

22.05 NOČNI KINO: CEDDO
Zadnje čase smo imeli priložnost na malih zaslonih videti več afriških filmov. Drevi bo na sporedu senegalska stvaritev, ki jo je 1977 zrealiziral Sembene Ousmane.
Režiser je o filmu dejal: „Razmišljanja o izkoriščanju oblasti so namenjena tudi današnjim državnim prevratom.“
Glavne vloge igrajo Mamadou Ndiaye Diagne, Ousmane Camara, Tabara Ndiaye, Mamadou Dioum in Mustapha Yade.

Pojasnilo: Pred prazniki se zmeraj zaplete pri dostavi obvestil o televizijskem sporedu. Tudi tokrat ni nič drugače, kakor je prav, so nam televizijski pravčasno poslali le napovedi oddaj za 4. december, od 5. do 10. decembra pa vam, dragi bralci, lahko posredujemo le shematičen prikaz sporeda za posamezne dneve. Storitvi kaj več, ni v naši moči, saj si ne moremo izmisljati, o čem bodo govorile oddaje, filmi itd.

5. XII. sobota

1
9.00 POROČILA
9.05 GLASBA ZA CICIBANE: BRUNDO NA GUGALNICI

9.25 POTOVANJE ŠKRATA SPANCKULINA, češka oddaja za otroke
9.35 JELENČEK, otroška oddaja
10.05 PISANI SVET: NEZASLIŠANI VIDEZ STVARI
10.25 JEDRSKA REVOLUCIJA: SKRIVNOST ATOMA, ponovitev 2. oddaje
10.55 VELESALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Val d'Isere
12.30 SINDIKAT ALI STRANKA, aktualna oddaja o poljski Solidarnosti
13.15 P. Yeldham: SREČNO, TUJKA, oddaja za avstralske nadaljevanke
14.10 POROČILA
14.25 VELESALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Val d'Isere
17.05 POROČILA
17.10 KAJ JE VIDEL VETER, kanadski film za mladino
18.50 NAŠ KRAJ

19.05 ZLATA PTICA: ZAKLETA KRALJICNA
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 ROPARJI VLAKA, ameriški film
21.35 PRVA SOBOTA
22.20 KAŽIPOT
22.40 POROČILA

2
15.30 Jugoslavija: NDR (prenos hokejske tekme) – 18.00 Narodna glasba – 18.30 Glasbeni album – 18.45 B. Papandopulo: Varaždinska rapsodija (glasbena oddaja) – 19.30 Dnevnik – 20.00 Gore sveta: Etna – 20.50 Poročila – 21.00 Podvoz (feljton) – 21.25 Športna sobota – 21.45 Ashkenazy igra Mozarta

6. XII. nedelja

1
9.20 POROČILA
9.25 ŽIVŽAV, oddaja za otroke
10.20 V. Mimica: ANNO DOMINI 1573, oddaja iz zagrebške nadaljevanke
11.10 KAŽIPOT
11.30 NARODNA GLASBA
12.00 KMETIJSKA ODDAJA
13.00 POROČILA
15.05 FESTIVAL REVOLUCIONARNE IN RODOLJUBNE PESMI
16.45 POROČILA
16.50 CARIGRAD, dokumentarna oddaja prištinske televizije
17.10 ŠPORTNA POROČILA

17.20 POLICIJSKI PES, španski film
19.10 RISANKA
19.24 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 A. Gala-Peter in D. Rupel: MANJ STRAŠNA NOČ, oddaja iz ljubljanske nadaljevanke

21.00 TABU, MOC NAVADE, dokumentarna oddaja
21.25 ŠPORTNI PREGLED
21.55 V ZNAMENJU

2
9.00 Oddaje za JLA – 16.00 Nedeljsko popoldne – 17.30 Mortadela (italijanski film) – 19.00 Risanke – 19.30 Dnevnik – 20.00 Večer z udeleženci Svema – 21.00 Včeraj, danes, jutri – 21.25 Hvala za pozornost (ponovitev zabavnoglasbene oddaje)

7. XII. ponedeljek

1
8.45 TV V ŠOLI: Koledar, Vesolje, Arheološki muzej v Zadru, Starohrvatska arhitektura v Dalmaciji
10.00 TV V ŠOLI: Materinščina, Kocka, kockica, Risanka, Zemljepis, Mali program, Risanka, Iz arhiva šolske TV, Zadnje minute
15.30 TV V ŠOLI: Hiša brez številke, Vesolje, Načrt mojega rojstnega kraja, Kako nastane ladja
17.15 POROČILA
17.20 CICIBAN, DOBER DAN: LI-ZIKA

17.35 KRATEK FILM
18.00 ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE, izobraževalna oddaja
18.10 USTVARJALNA IGRA VO-DI K USTVARJALNEMU DELU, oddaja iz poučne nanizanke z naslovom Otrok in igra
18.35 OBZORNIK
18.45 POP GODBA: ANSAMBEL POMARANČA
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 Dane Zajc: VORANC, predstava Drame SNG Ljubljana

21.50 35 MM, oddaja o filmski umetnosti
22.50 POROČILA

2
17.10 Dnevnik v madžarščini – 17.30 Dnevnik – 17.45 Potovanje Dejana Vesolja – 18.00 Ljudske pripovedke – 18.15 Izobraževalna oddaja – 18.45 Športni grafikon – 19.30 Dnevnik – 20.00 Po poteh spoznanj – 20.50 Zagrebška panorama – 21.10 Mestna ura – 21.35 H. Fallada: Človek hoče navzgor (oddaja iz vzhodnonemške nadaljevanke)

8. XII. torek

1
9.25 VELESALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Aprice
13.25 VELESALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Aprice
14.35 ŠOLSKA TV: Titova država, Življenjska združba, Valovanje in energija
16.15 VELESALOM ZA MOŠKE, posnetek iz Aprice
17.25 POROČILA
17.35 POPOTOVANJA ŠKRATA

HAJŠKA, češka oddaja za otroke
17.40 NIHČE KAKOR JAZ, mladinska oddaja
18.10 ŠKOTSKI ANSAMBEL DUD, 3. oddaja
18.30 OBZORNIK
18.40 MOSTOVI – HIDAK, oddaja za madžarsko narodnostno skupnost
18.55 KNJIGA
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 SKUPNO, aktualna oddaja jugoslovanskih studiov
21.05 N. Compанееz: ŽENSKÉ Z

OBALÉ, oddaja iz francoske nadaljevanke
22.35 POROČILA

2
17.10 Dnevnik v madžarščini – 17.30 Dnevnik – 17.45 Pački nimajo pojma – 18.15 Knjige in misli – 18.45 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Stare uspešnice – 20.55 Človek in čas (dokumentarna oddaja) – 21.25 Zagrebška panorama – 21.50 Dokumentarna oddaja

9. XII. sreda

1
9.25 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Madonne di Campiglio
12.25 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Madonne di Campiglio
16.05 SLALOM ZA MOŠKE, posnetek iz Madonne di Campiglio
17.15 POROČILA
17.20 CIRKUS

17.45 ROMANIKA PROTI KLASICI ZMU, angleška dokumentarna oddaja
18.15 OKROGLI SVET
18.25 OBZORNIK
18.40 SKORAJ SAMO DEKLETA, posnetek nastopa mladinskih pevskih zborov v Celju
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 FILM TEDNA: POLETNA

SVETLOBA, švicarsko-francoski film
21.50 MINIATURE: JIRI ANDERLE
22.00 V ZNAMENJU

2
17.10 Dnevnik v madžarščini – 18.30 Dnevnik – 17.45 Neven – 18.15 Pod zastavo – 18.45 Glasbeni amaterji – 19.30 Dnevnik – 20.00 Športna sreda – 22.30 Dnevnik

10. XII. četrtek

1
8.55 TV V ŠOLI: Koledar, Kal življenja, Pitagorov izrek, Celinski zimzeleni gozd
10.00 TV V ŠOLI: Kemija, Kraji in ljudje, Risanka, Organizacija združenih narodov, Risanka, Pravljica, Zadnje minute
14.50 ŠOLSKA TV: Titova država, Življenjska združba, Valovanje in energija

16.30 SUPERVELESALOM ZA MOŠKE, posnetek iz Madonne di Campiglio
17.30 POROČILA
17.35 JELENČEK, oddaja za otroke
18.05 MOZAIK KRATKEGA FILMA: TURIZEM IN GOSPODARSTVO ARGENTINE, argentinski film
18.30 OBZORNIK
18.40 JOŽE MEDIC, dokumentarna oddaja
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA

19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 POGOROV O RESOLUCIJI SR SLOVENIJE ZA 1982
20.50 625
22.30 POROČILA

2
17.10 Dnevnik v madžarščini – 17.30 Dnevnik – 17.45 Mi smo smešna družina – 18.15 Znanost – 18.45 Tikvarium (satirični kabaret) – 19.30 Dnevnik – 20.00 3-2-1... gremo! – 22.30 Poročila

PRIHRANITE ČAS IN DENAR

CENIK INDUSTRIJSKO OBNOVLJENIH MOTORJEV

Model avtomobila	Tip motorja	Cena motorja
ZASTAVA 750	100 D 000	11.079,50
ZASTAVA 430 TK	100 DF 018	12.637,10
ZASTAVA 1300	116 C 000	19.501,95
ZASTAVA 130 TF	116 003	20.464,50
ZASTAVA 1500	115 C 064	21.314,85
ZASTAVA 620	105 BJ 005	32.322,30
ZASTAVA AR – 55	105 B 007	32.322,30
ZASTAVA 101	128 A 064	19.825,50

PRODAJA NA KREDIT

- V ceni je vračunana vrednost starega motorja.
- Prevozní stroški za motor 350,00 din.
- prodajalec odobri kredit za vrednost motorja po ceniku
- polog 40 %
- rok odplačila 12 mesecev
- obresti 12 %
- prodajalec izroči ustrezne kreditne pole kupcu in ta jih izpolni in potrdi v svoji delovni organizaciji
- po predložitvi izpolnjenih obrazcev prodajalec takoj odobri kredit
- kupec vplača polog in prejme vso dokumentacijo za zamenjavo motorja

1–LETNA GARANCIJA
možnost nakupa na kredit
trajnost in kvaliteta enaka novemu
vračunani stari motor za ceno generalnega popravila
kompletan motor z jamstvom
originalen motor z originalnimi deli Zastava
hitra zamenjava
gosta servisna mreža

ZAMENJAJTE DOTRAJAN MOTOR

PRODAJNO SERVISNA MREŽA

PODROČJE	VGRADNJA PRODAJA	RAVNE NA KOROŠKEM
LJUBLJANA ZASTAVA Avto – TOZD Zastava AVTOMERKUR Servis Bežigrad, Samova 14	X X	ZASTAVA AVTO – TOZD Avtomotor P-712, Dobja vas 33
ZASTAVA avto TOZD Zastava Servis Vič, Tržaška 133	X X	PTUJ AGIS – Servis Zastava, Rajšpova 13
ZASTAVA avto – TOZD Zastava Vilharjeva 33 – Jama	X X	AVTOMERKUR – TOZD CKM Prodajalna, Nova cesta 2
Kadunc Matevž, Knezova 16	X X	MURSKA SOBOTA ABC Pomurka – TOZD Agroservis Servis Zastava
VRHNIKA AVTOMERKUR – TOZD Servis Vrhnika	X X	LJUTOMER TEHNOSTROJ – Servis Zastava
LOGATEC AVTOMERKUR – TOZD Servis Logatec	X X	LAŠKO KOMUNALNO PODJETJE
TRBOVLJE VOLAN – Servis Zastava	X X	ROGAŠKA SLATINA AVTOMERKUR – TOZD CKM Prodajalna, Ratanska vas 13 Komunalno podjetje
KRANJ ZASTAVA avto – TOZD Zastava JLA 10	X	NOVO MESTO NOVOTEHNA – Servis Zastava SGP Pionir – Servis Zastava
ALPETOUR – Servis Labore Ljubljanska c.	X	TREBNJE NOVOTEHNA – Servis Zastava
RADOVLJICA MERKUR Kranj – Posl. Elektromoto	X	KRŠKO ZASTAVA avto – Servis Zastava, Krških žrtev 53
JESENICE AVTOMERKUR – TOZD KEG Prodajalna 512, M. Tita 28	X	METLIKA NOVOTEHNA – Servis Zastava
CELJE ZASTAVA avto – TOZD Avtomotor P-701, Miklošičeva 5	X	KOČEVJE AVTO KOČEVJE – Servis Zastava
Avto Celje – Servis Zastava Ipavčeva 21 – Motel Celje, Ljubljanska 37 P-713	X X	KOPER ZASTAVA avto – TOZD Zastava servis, Istarska 55
VELENJE ZASTAVA avto – TOZD Avtomotor P-705, Šaleška 18	X	Trgoavto – TOZD Maloprodaja JNA 25
Komunalni obrtni center – TOZD Komunala	X	PORTOROŽ Trgoavto – Servis Zastava
SLOVENJ GRADEC ZASTAVA avto – TOZD Avtomotor P-710, Glavni trg 44	X	RIJEKA AVTOMERKUR – TOZD KEG Prodajalna 507, Potok 22
P-720, Francetova 11 VIATOR – Servis Zastava	X	IDRIJA AVTOPREVOZ Tolmin – TOZD Promet Servis Zastava
ŠEMPETER V SAV. DOLINI AVTOMERKUR – TOZD CKM Prodajalna, Dobrteša vas 3	X	TOLMIN AVTOPREVOZ – Servis Zastava TRGOAVTO Koper, Posl. 17
MOZIRJE AVTOMERKUR – TOZD CKM Prodajalna, Mozirje 27	X	NOVA GORICA Vozila Gorica – TOZD MOTOREMONT Servis Zastava
SLOVENSKE KONJICE AVTOMERKUR – TOZD CKM Prodajalna, Prevrat 7	X	POSTOJNA TRGOAVTO Koper – Poslovalnica Tržaška 41
ADM – Avto-moto društvo	X	AVTO-MOTO DRUŠTVO, Ljubljanska c.
MARIBOR ZASTAVA avto – TOZD Avtomotor P-725, Valvasorjeva 10	X	
FERROMOTO – Servis Zastava Mlinska 13	X X	
AVTO-MOTO DRUŠTVO	X	
SLOV. BISTRICA FERROMOTO – Servis Zastava Čopova	X X	

INDUSTRIJSKO OBNOVLJENI MOTORJI ZA AVTOMOBILE ZASTAVA

primerno darilo ob vsaki priliki

ZMAJ

Iskra, baterije Zmaj
Ljubljana, Stegne 23

SGP „ZIDAR“ KOČEVJE, n. sol. o.
TOZD Strojni obrati, n. sub. o.
Kolodvorska 16
61330 KOČEVJE

RAZPISUJE
JAVNO LICITACIJO
za prodajo naslednjih osnovnih sredstev:

	Izključna cena:
1. TAM 5000 KIPER, letnik 65	30.000,00
2. TAM 5000 KIPER, letnik 66	30.000,00
3. PRIKOLICA PK-8 „ITAS“, letnik 71	20.000,00
4. ŽERJAV POHORC	20.000,00
5. ŽERJAV Atmo	50.000,00
6. BETONARNA PROGRES	150.000,00
7. STROJ ZA SUŠENJE BET. IZDELKOV	10.000,00
8. 2 SILOSA SC - 30	20.000,00
9. 2 BETONSKA MEŠALCA 250 l	20.000,00
10. BETONSKI MEŠALEC 250 l brez motorja	800,00

Licitacija bo v četrtek, 10. 12. 1981, ob 10.00 uri na sedežu TOZD Strojni obrati Kočevje. Prednost licitacije imajo delovne organizacije oziroma TOZD. Vse dajatve v zvezi s prenosom lastništva poravna kupec. Pred začetkom licitacije morajo zasebniki predložiti 10 % varščine, družbene organizacije pa instrument zavarovanja plačila. Oglede objavljenih osnovnih sredstev je možen vsak dan od 7.00 do 14.00 ure.

RAZPISNA KOMISIJA OSNOVNE ŠOLE NOVO MESTO - TOZD MILKA ŠOBAR-NATAŠA

RAZPISUJE PROSTA DELA IN NALOGE

POMOČNIKA RAVNATELJA (REELEKCIJA).

Pogoji:
- najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu s strokovnim izpitom
- ustrezne družbenopolitične in moralne vrline
- strokovne in organizacijske sposobnosti

Kandidati naj pošljejo prijavo z dokazili o izpolnjenih pogojih na naslov: Osnovne šole Novo mesto - TOZD Milka Šobar-Nataša, Šmihel 2, Novo mesto (za razpisno komisijo). Rok za prijavo je 15 dni po razpisu.

881/48-81

KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT

NATEČAJ

Krajevna skupnost Šentrupert zbira ponudbe za strojni izkop jarkov v zemljišču III. in delno IV. kategorije za položitev telefonskih kablov v dolžini okrog 15.000 m. Globina pribl. 80 cm. Vse informacije dobite pri tov. Jožetu Govedniku, Mirna 147, tel. 82-353. Pismene ponudbe pošljite KS Šentrupert, 68232 Šentrupert, do 21. decembra.

891/49-81

IGM „SAVA“ KRŠKO

KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA

sprejme v delovno razmerje

KV STROJNEGA KLJUČAVNIČARJA ZA OPRAVLJANJE NALOG ZAHTEVNEGA VZDRŽEVANJA V DE GRAMOZNICA IN CEMENTNINE DRNOVO.

Pogoj: 1 leto ustreznih delovnih izkušenj, poskusno delo dva meseca

Kandidati naj pošljejo pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na naslov: IGM „Sava“, Krško, CKŽ 59.

Prijavljene kandidate bomo o izidu izbire obvestili v 30 dneh po poteku roka za prijavo.

890/49-81

kemijska industrija
KAMNIK n.s.o.
K A M N I K - JUGOSLAVIJA
Fužine 9

vabi k sodelovanju

VEČJE ŠTEVILO DELAVCEV

za opravljanje del
in nalog v obratu Skopice.

Pogoji za sprejem:
- starost nad 20 let
- končana osnovna šola

Kandidati naj predložijo svoje vloge najkasneje v 15 dneh po objavi na naslov:

Kemijska industrija „Kamnik“, Kamnik, Fužine 9, o izbiri pa bodo obveščeni najkasneje v 30 dneh po sklepu komisije za delovna razmerja.

Vse podrobnejše informacije o objavljenih prostih delih in nalogah lahko dobite v obratu Skopice v Skopicah.

„NOVOTEHNA“, trg. podjetje na debelo in drobno, p. o.

Novo mesto, Glavni trg 11
Komisija za delovna razmerja

objavlja
proste naloge in opravila

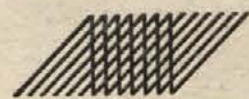
ARANŽERJA

POGOJI:
- aranžerski tehnik in 2 leti delovnih izkušenj pri enakih delih
- poskusno delo 3 mesece

Delovno razmerje sklenemo za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo pismene vloge na naslov delovne organizacije v 15 dneh po objavi.

894/49-81

tekstilna tovarna n. sol. o.
Novo mesto, Jugoslavija
68000 Novo mesto
Fosterterjava 10
telefon: 068/23-030
telex: 35716 yu novtex

OBJAVLJAMO
**LICITACIJSKO
PRODAJO**

za KOMPRESORJE,
ČRPALKE IN ELEK-
TRIČNO ROČNO ORO-
DJE

Licitacija bo 15. decembra 1981 ob 9. uri v tekstilni tovarni Novoteks v Novem mestu.

892/49-81,

OBSERVATORIJ
JE BIL ZAPRT

Prejšnji četrtek smo se učenci šestih razredov brežiške osnovne šole odpejali na izlet v Ljubljano. Ogledali smo si naravoslovni muzej, smučarski sejem in razstavo ilustracij „Martina Krpana“. Najbolj smo se veselili načrtovanega obiska v observatoriju, a je bila ta ustanova, žal, zaprta.

SAMO PETELINC

AVTO-MOTO
DRUŠTVO
NOVO MESTO
RAZPISUJE

JAVNO LICITACIJO

za prodajo osebnega
avtomobila

ZASTAVA 750

letnik 1979.
Licitacija bo dne 6. 12. 1981 ob 9. uri na Ljubljanski cesti 8/b.
Interesenti morajo pred licitacijo položiti 10 % varščine.

893/49-81

KAKOR KOMU

V črnomaljski občini ima privoljenje za opravljanje popoldanske obrti največ delavcev semiške Iskre. Med 23, ki opravljajo popoldansko obrt, jih ima 13 tovarniško delo na domu, deset pa pravo popoldansko obrt. Pred kratkim pa Iskra ni hotela dati soglasja delavcu, ki bi v popoldanskem času popravil tako imenovano belo tehniko. Tukaj se interesa Iskre in številnih občanov očitno razhajata, saj je v Črnomlju en sam obrtnik, ki popravlja te stroje.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 3. decembra – Franc Petek, 4. decembra – Barbara Sobota, 5. decembra – Savo Nedelja, 6. decembra – Miklavž Ponedeljek, 7. decembra – Ambroz Turek, 8. decembra – Marija Sreda, 9. decembra – Valerija Četrtek, 10. decembra – Smiljan

LUNINE MENE

4. decembra ob 17.22 – prvi krajec

KINIO

BREŽICE: 4. in 5. 12. ameriški barvni film Sen o slavi. 6. in 7. 12.

ameriški barvni film Surovo maščevanje. 8. in 9. 12. nemški barvni film Avanture barona Muenhausna.

KOSTANJEVICA: 5. 12. ameriški film Pot k slavi. 6. 12. ameriški film Vojna zvezd. 9. 12. francoski film Zbogom, Emanuela.

KRŠKO: 5. in 6. 12. ameriški film Ko se bliža konec. 9. 12. ameriški film Navijačice. 10. 12. italijanski film Safari Leili.

NOVO MESTO: – KINO KRKA: Od 4. do 6. 12. brazilski barvni film Dama v avtobusu. 7. in 8. 12. gledališče. 9. in 10. 12. ameriški barvni film Tudi to je Amerika – II. del.

dujem sekanje in delanje kakršne-koli škode v mojih gozdovih na Potovem vrhu (bivši Mavsarjev gozd) in Velikem Slatniku (bivši Judežev gozd). Zoper vsakogar, ki ga bom zasledil, bom sprožil sodni postopek.

ODDALJENI SINJI VRH

Na nedavnem sestanku krajevne konference Sinji vrh je beseda tekla tudi o delu v zadnjem obdobju in načrtih oziroma željah ljudi iz teh oddaljenih krajev, kjer živi okoli 230 prebivalcev. V zadnjem času je bilo precej narejenega: popravili so več vaških poti, obnovili lovski dom, ki ga uporablja tudi Socialistična zveza in mladina, letos so dobili trifazni tok. Največji problem, ki tare te ljudi, pa je zelo slaba cestna povezava tako z Vinico kot tudi na drugi strani do Starega trga in naprej do Kočevja.

OBVESTILA

NOVOST! V eni minuti izdelam štiri črno-bele ali barvne slike za osebnostno ali poslovno, voziško dovoljenje ali potni list. Slike dobite takoj! Delovni čas amo ob ponedeljkih, neprekinjeno od 7. do 20. ure. CVETKO TRAMTE, Breška vas 3, Bela cerkev.

malio glasi

STANOVANJA

MLADA DRUŽINA išče stanovanje ali garsonjero v Novem mestu. Možnost predplačila za eno leto. RADO ŠIBAREVIČ, restavracija „Pri vodnjaku“, Novo mesto.

STANOVANJE z možnostjo kuhanja v Novem mestu, Trebnjem ali Mirni išče žena z otrokom (dve leti starosti). Naslov v upravi lista (5035/81).

Motorna vozila

ZASTAVO 750, dobro ohranjeno, prodam. Telefon 23-509 (popoldne).

R 15 TL prodam. Alapovič, Zagrebška 18, Novo mesto.

KOMBI IMV, letnik 1976, zaprt, nova registracija, v dobrem stanju, poceni prodam. Telefon (068) 69-790.

TOMOS 14 TLS, letnik 1974, registriran do julija 1982, ohranjen, prodam. Stefan Pungertšič, Dule 11, Bučka, Skočan.

TAM 4500 kiper in ZASTAVO 750 LC, letnik 1980, prodam. Telefon 84-009 (popoldne).

ZASTAVO 750 LC, letnik 1979, prodam. Joži Vintar, Loka 13, Šentjernej.

R 8, dobro ohranjeno, prodam. Zalog 24, Novo mesto.

PRODAM

SINGER PLETILNI STROJ model 2200 – nov, dvoredni, s programatorjem, prodam. Dam tudi na kredit. Informacije na telefon (068) 23-166.

KOPALNO KAD, nevzdržljivo, ugodno prodam. Informacije na telefon 23-975.

KANARČKE, barvaste samce in samice, prodam. Jože Turk, Tovarniška 3, Krško.

LESENO GARAŽO v Jerebovi ulici prodam. Informacije po telefonu 21-869 od 14.00 do 15.30. Rajko Henigman, C. kom. Staneta 32, Novo mesto.

STEDIŠNIK (dva plinska, štirijske električni grelci) prodam. Milič, Ragovska 8, Novo mesto.

SMREKOVE PODPORNIKE (punte), dolžine 255 cm, prodam. Naslov v upravi lista (5034/81).

POSEST

SLAŠČIČARNO v Bršljinu prodam. Interesenti naj se oglasijo na telefon (068) 23-728.

ENOSTANOVANJSKO HIŠO v Krškem z garažo in vrtno ugodno prodam. Ponudbe pod šifro: „UGODNA LOKACIJA“ pošljite v glasni oddelek.

KUPIM

HIŠO v krški občini kupim. Cena 30 M. Naslov v upravi lista (5033/81).

RAZNO

POGREŠAM PSA, starega šest mesecev, brok jazbečarja, jelenje rdeče barve, od 6. 10. 1981. Prosim tistega, ki kaj ve o njem, naj to sporoči na naslov: JOŽE BUČAR, Bušinec 5, 68350 Dolenjske Toplice. Najditelju nudim 2.000 dinarjev nagrade.

CESTITKE

DRAGEMU BRATU TONETU KEBELJU iz Trške gore vse najlepše za njegov 40. rojstni dan želijo bratje in sestre.

DRAGI SESTRI MARIJI GRLICA iz Bitne vasi vse najlepše za njen 31. rojstni dan želi sestra Milka.

PREKLIČI

ANTON SIŠKO, Mali Slatnik 4, Novo mesto, strogo prepovedano.

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: DITC, tozd Časopis Dolenjski list, Novo mesto – USTANOVITELJ LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Niko Rihar.

UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Ria Bačar, Andrej Bartelj, Marjan Bauer (urednik Priloge), Bojan Budja, Zdenka Lindič–Dragaš, Milan Markelj, Pavel Perc, Jože Primec, Drago Rustja, Jože Simčič, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Tehnični urednik Priloge: Dušan Lazar. Ekonomska propaganda: Janko Saje in Marko Klinc.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 10 din. Letna naročnina 380 din, plačljiva vnaprej – Za delovne in družbene organizacije 760 din – Za inozemstvo 760 din ali 26 ameriških dolarjev oz. 50 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun 52100.-620-170-32000-009-8-9 (Ljubljanska banka, Temeljna dolenska banka Novo mesto).

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu za komercialne oglase 220 din, za razpise, licitacije ipd. 300 din, 1 cm na določeni, srednji ali zadnji strani 330 din, 1 cm na prvi strani 440 din. Vsak mali oglas do 10 besed 100 din, vsaka nadaljnja beseda 10 din. Za vse druge oglase velja do preklica cenik št. 13 od 1. 11. 1981 dalje. Na podlagi mnenja sekretariata za informacije IS skupščine SRS (št. 421-1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RACUN pri podružnici SDK v Novem mestu: 52100-603-30624 – Naslov uredništva 68001 Novo mesto, Glavni trg 7, p. p. 33, telefon (068) 23-606 – Naslov uprave: Jenkova 1, p. p. 33, tel. (068) 22-365 – Naslov ekonomske propagande in malih oglasov: Glavni trg 3, p. p. 33, telefon (068) 23-611 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in preložen DITC, tozd Časopis Dolenjski list, Novo mesto – Barvni film in tisk: Ljudska pravica, Ljubljana.

DOLENJSKI PROJEKTIVNI BIRO

NOVO MESTO, SOKOLSKA 1
URBANIZEM, PROJEKTIRANJE, INŽENIRING

70 let Ivana Vovka

Krojač Ivan Vovk s Potovega vrha bo letos praznoval 70. rojstni dan. Se vedno aktivno dela v Rdečem križu in v gasilskem društvu Potov vrh–Slatnik, kjer je med ustanovnimi člani. Polnih 27 let je bil tudi blagajnik gasilskega društva. Velik je bil delež Vovkovih pri gradnji gasilskega doma na Križu, ki je zahtevala veliko delovnih ur. Veliko let pa je Ivan tudi krojač, ki ga poznajo po vseh bližnjih vaseh.

Delo pozna Ivan od mladih let. V šolo je hodil v Šmihel, vsak dan pa ga je po dolgi poti domov čakalo še delo na kmetiji. Kljub vsemu je Ivan Vovk vesel človek. Sedaj v prostem času rad bere Dolenjski list, na katerega je naročen že vrsto let. Svoj življenjski jubilej bo praznoval v družbi svojcev in prijateljev. Člani gasilskega društva Potov vrh–Slatnik pa mu ob tem iskreno čestitajo.

STANKO MAVSAR
Potov vrh 41

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V času od 19. do 25. 11. 1981 so v novomeški porodnišnici rodile: Terezija Kerin iz Mikot – Jožico, Vincencija Šulc iz Prečne – Jerneja, Franciška Slak iz Loga – Barbaro, Olga Božičnik z Velikega Kamna – Tadejo, Rozina Čelič z Uršnih sel – Katjo, Jožica Junc z Dahnjega vrha – Mateja, Ana Kuzma iz Butoraja – Andreja, Anica Zorič iz Ljubljane – Jožeta, Jožefa Dvornik iz Kostanjevice – Jožeta, Vesna Ribarič iz Orjakovega – Igorja, Marija Novak iz Lopate – Katjo, Zdenka Weiss iz Dolnje Radovlje – Majo, Marina Banič iz Brezji – Anico, Jožica Adam iz Jerneje vasi – Dušana, Nada Malenšek iz Malin – Uroša, Milena Logar iz Brune vasi – Martino, Antonija Matkovič iz Kvasice – Simono, Marija Stariha iz Brstovca – Simono, Milena Zagar iz Grobelj – Natašo, Dragica Hočvar iz Brezovice – Toneta, Marica Maver z Vrha pri Križu – Tutjano, Džehva Cepalovič iz Klevevža – Dragana, Antonija Pečaver iz Podhoste – Jano, Jožica Mulh iz Trebnjega – Anko, Anica Malerič iz Črnomlja – Darjo, Antonija Razpet iz Srednika – Andreja, Karolina Končar iz Metlike – Majo, Slavka Strmec iz Sentlovrca – Tomaža, Marina Škrak iz Vrhovca – Darka, Zdenka Penca z Malega Slatnika – Petra, Ljubljana Jakljevič iz Zaluke – Sanjo, Marija Grmšek iz Anž – dečka, Biserka Majerle iz Dol – dečka, Alojzija Staniša z Vinjega vrha – deklico, Marija Žagar iz Doblič – dečka, Olga Bajt iz Velike Loke – dečka, Milena Šmekar iz Stare Bučke – dečka, Antonija Štrbenc iz Gornje Stare vasi – deklico in Marija Movrin iz Črnomlja – dečka. – CESTITAMO!

MLADI DOPIŠNIK

OČE V TOVARNI

Moj oče dela v Jugotaninu. Ker tovarna ne deluje tako, kot bi bilo treba, zasluži malo. Oče dela v treh izmenah, tudi ponoči. Med izmenama ima prost dan. Izme ne ne ločujejo praznikov in nedelj. V tovarni izdelujejo predvsem tanin, ki služi za predelavo usnja. Oče opravlja dela izluževalca lesa, kjer je hudo vroče. Vseeno je njegovo delo bolj zanimivo kot enolično mamino delo v konfekciji.

NEVENKA MAJČEN, 7. a
OŠ Savo Kladnik
Sevnica

GRADILI SMO SEVNIŠKI VODOVOD

Pred nedavnim je v Sevnico izpod Lisce pritekla voda po novem vodovodu. Šolarji smo se na to delovno zmago tembolj ponosni, ker smo pri gradnji tudi mi pomagali. Vsak dan sta na delo odšla po dva višja razreda. Za Sevnico smo zagrebali velike jarke, v katerih so bile položene debele cevi. Delali smo od osmih do dvanajstih. Ni manjkalo navdušenja, saj smo vedeli, da bomo končno le pripeljali v mesto zdravo pitno vodo s planine.

META KOŠOROK, 8. d
OŠ Sava Kladnika,
Sevnica

O DELU ŠOLSKIH ŠPORTNIH DRUŠTEV

Pred kratkim smo se v krški osnovni šoli sestali predsedniki, tajniki in mentorji šolskih športnih društev. Pogovarjali smo se o težavah pri delovanju in tekmovalnih, ki jih prirejuje tovrstna društva. Naj ob tej priložnosti zapisem, da je naša šola edina v brežiški občini, ki je lani prejela republiško bronasto plaketo za delo na športnem področju.

METKA CIZL
OŠ Artiče

KROZEK IMA NOVINARSKO RAZSODIŠČE

Na zadnjem sestanku našega novinarskega krožka smo sprejeli 30 pravil, ki se jih moramo držati vsi redni in zunanji člani. Kdor bo pravila kršil, ga bomo obravnavali na novinarskem razsodišču. Tega sestavljajo štirje člani krožka.

RAJKO PETAN
OŠ Artiče

OBRAMBNI DAN

V soboto, 7. novembra, smo imeli na osnovni šoli Sava Kladnika iz Sevnice obrambni dan. Do Zavrata smo se pripeljali z avtobusi, proti Bučki smo nadaljevali pot peš. Dan ni bil sončen, bilo je precej hladno. Po enourni hoji smo prispeli na Bučko nekoliko blatni in utrujeni. Udeležili smo se proslave v spomin na 40-letnico partizanskega napada na nemško mejno postojanko.

JASMINA MAROLT, 7. d
OŠ Savo Kladnik
Sevnica

RAZSTAVA O LEVSTIKOVI BRIGADI

Zavod za kulturo in prosveto Sevnica je v galeriji na sevniškem gradu pripravil razstavo o Levstikovi brigadi. Razstavni predmeti, ki kažejo nastanek in zmagovito bojno pot te slovenske udarne brigade, so bili na ogled tudi v tovarni Liska.

A. FELICJAN

TABORNIKI PRIKAZALI POTEK SESTANKA

Na prireditvi „Mladost v pesmi, besedi in spretnosti“, ki je bila 19. novembra v novomeškem Domu JLA, smo sodelovali tudi šentjernejski taborniki iz odreda Samotni hrast. Dvajset nas je prikazalo potek vodovega sestanka.

BARBARA KUKMAN

TRGALI SMO FIŽOL

Na družbenem posestvu v Draškovicu so zaradi pozebe hmelja pozno posadili fižol, zato je fižol tudi kasneje dozrel. Pred kratkim smo ga pomagali trgati tudi učenci šestih razredov šentjernejske osnovne šole. Bilo je mizlo, zato smo hiteli z delom, da smo se ogreli. Velike košare so bile hitro polne.

Člani novin. krožka
OŠ Šentjernej

PET DESETTLETIJ SKUPAJ – Justina in Janez Opara iz Briške vasi 5 pri Mirni peči sta se poročila 18. novembra 1931 v Ljubljani, zlato poroko pa sta slavila 21. novembra letos v Novem mestu. Od njunih šestih otrok je živih še pet, imata enajst vnukov in pet pravnukov. Žena je gospodinja, mož pa kmečki starostni upokojenec. Pred vojno je bil Janez Opara najmlajši župan na Slovenskem, za takratno delo je prejel tudi red sv. Save in dvoje gasilskih odlikovanj. (Foto: Tone Pungčar)

NAJSTAREJŠI DOBILI ŠOPEK – Center za socialno skrbstvo iz Novega mesta je v sodelovanju s KS Majda Šilc in Kandija–Grm ter njunima odboroma RK 20. novembra pripravil srečanje starostnikov iz teh dveh krajevnih skupnosti. Za blizu 120 udeležencev srečanja so kulturni program v OŠ Grm pripravili pionirji in mešani pevski zbor upokojencev, za razvedrilo pa je poskrbel harmonikar. Najstarejši udeleženci sta bili Rozalija Smole (na posnetku levo) in Karolina Zupančič; prvi je 94, drugi pa 93 let. (Foto: Stanko Avguštin)

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, stare mame in sestre

MARIJE UDOVIČ

iz Česnjevka

se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, sorodnikom in znancem, ki ste nam izrekli sožalje in pokojni darovali vence in cvetje ter jo spremili na zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo dr. Darovcu in strežnemu osebju psihiatrične bolnišnice Ljubljana – Polje za dolgoletno zdravljenje. Zahvaljujemo se tudi DO Trimo Trebnje, IGK Račje selo, Novomontaži Novo mesto za podarjene vence, pevcem in duhovniku za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: sinovi in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Mnogo prezgodaj je odšel od nas naš najdražji mož, ati, brat in stric

STANE LAJKOVIČ

Ragovska 6 a, Novo mesto

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste ga spremili na zadnji poti, darovali cvetje in nam izrazili sožalje. Iskrena hvala vsem prijateljem, sorodnikom, sosedom in znancem, delavcem podjetja za PTT promet, delavcem Tovarne zdravih Krka, pevcem in patru. Vsem, ki ste nam kakorkoli stali ob strani, še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: žena Zinka, otroci Stanka, Minka in Miro, sestre, brat in ostalo sorodstvo

Novo mesto, dne 23. 11. 1981

ZAHVALA

Ob smrti naše drage tete

NEŽKE TRDAN- BRONISLAVE

se zahvaljujemo vsem, ki so nam ustno ali pismeno izrazili sožalje, jo v velikem številu spremili na njeni zadnji poti in zasuli njen grob z lepim cvetjem. Posebno se zahvaljujemo zdravniškemu osebju nevro-psihiatričnega oddelka bolnice v Novem mestu, proštu Jožetu Lapu za opravljeni obred in sestram iz Doma onemoglih sester na Raki.

Branka in vsi njeni

Solza se bo posušila,
rana nikdar zacelila.

ZAHVALA

Po dolgi in težki bolezni nas je v 52. letu za vedno zapustil naš dragi ljubljeni mož, oče in ded

DRAGO GORUP

Zagrebska 8 a, Novo mesto

Iskreno se zahvaljujemo sosedom Magniku in Arsiču za nesebično pomoč v zadnjih trenutkih njegovega življenja in vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so nam v teh težkih trenutkih kakorkoli pomagali, izrekli sožalje, počastili pokojnikov spomin, mu poklonili vence in cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo vojaškemu garnizonu Milana Majcna za vso pomoč in organizacijo pogreba ter za poslovlilne besede ob odprtem grobu.

Žalujoči: žena Milka, hčerki Nevenka in Dragica, zeta Nine in Jože ter vnučka Aleš in Ivo

ZAHVALA

Ob nenadni, boleči in tragični izgubi našega dragega 32-letnega sina, brata in strica

LOJZETA KOZJANA

iz Želebeja 12 pri Metliki

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, Gasilskemu društvu Božakovo in Lovski družini Metlika, ki so v težkih trenutkih sočustvovali z nami, nam izrekli sožalje, podarili pokojniku vence in ga v tako velikem številu spremili na zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi tov. Nemaniču in predsedniku Lovske družine Metlika za ganljive poslovlilne besede in župniku za lepo opravljeni obred. Še enkrat vsem iskrena hvala!

Žalujoči: mama, bratje Jože, Tone, Martin in Milan, sestre Martina, Marija, Rezka, Milena, Karolina in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

V 48. letu življenja nas je nenadoma zapustil mož, brat in stric

SLAVKO JUREJEVČIČ

Primostek 14

Iskreno se zahvaljujemo vsem sosedom, prijateljem in znancem, ki so z nami sočustvovali, darovali vence in cvetje ter pokojnika spremili na zadnji poti. Posebna zahvala gre gasilskemu društvu njegove in sosednjih vasi.

Žalujoči: žena Anica, bratje Tonček in Jože, sestre Vida, Malka, Anica, Pepca, Mimica, Rezka, Milena in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi dragega moža in očeta

LOJZETA UDOVČA

iz Boštanja

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste se poslovlili od pokojnega na njegovem domu, mu poklonili cvetje in vence ter ga spremili na zadnji poti.

Žalujoči: žena in otroci z družinami

V SPOMIN

9. decembra bo minilo žalostno leto, odkar nas je zapustil naš dragi mož, ata in stari ata

IVAN ŽABKAR

iz Kržišča pri Raki

Hvala vsem, ki se ga spominjate!

Vsi njegovi

ZAHVALA

V 80. letu nas je zapustila draga mama, babica, prababica, sestra in teta

MARIJA KAMBIČ

iz Črešnjevca pri Semiču

Zahvaljujemo se vsem sorodnikom, znancem in sosedom za pomoč med boleznijo, izrečeno sožalje, darovano cvetje in spremstvo na zadnji poti. Zahvalo smo dolžni dekanu za opravljeni obred, organizaciji ZZB iz Črešnjevca za vence in poslovlilne besede pred domačo hišo.

Žalujoči: hčerki Ivanka, Mici in sin Ivan z družinami ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

V 75. letu nas je za vedno zapustil dragi mož, oče, dedek in pradedek

FRANC ZAJC

Željne 26, Kočevje

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so sočustvovali z nami, darovali vence in cvetje ter pokojnika spremili na zadnji poti. Zahvaljujemo se pevkam noneta, duhovniku za opravljeni obred in godbi iz Kočevja.

Žalujoči: žena, hčerke in sin z družinami, snaha Rezka z družino ter ostalo sorodstvo

Solza se bo posušila,
rana nikdar zacelila.

V SPOMIN

2. decembra je minilo leto, odkar nas je za vedno zapustila navdse ljubljena žena in mamica

MARIJA JUDEŽ

iz Vel. Oreška 29

Spomin nate nam bo ostal vedno živ. Čas beži, ne izbriše pa bolečin. Hvala vsem, ki obiskujete njen grob, ji prinašate cvetje ter prižigate svečke.

Vsi tvoji najdražji

ZAHVALA

Po dolgi bolezni nas je zapustil naš dragi oče, stari oče, stric in brat

ALOJZ LOKAR

Gor. Karteljevo

Iskreno se zahvaljujemo sosedom, vaščanom, sorodnikom in znancem, ki so nam pomagali v najtežjih trenutkih, nam izrekli sožalje, pokojnemu poklonili vence in cvetje ter ga spremili k večnemu počitku. Hvala Krki, tovarni zdravil ter sodelavkam družbene prehrane za podarjene vence in cvetje. Zahvala velja tudi OO ZB za podarjeni venec ter župniku za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: hčerka Stanka z družino, sin Karlo z družino, Micka, brat Rudi, sestri Fani in Geli

MLADI DOPIŠNIK

USPEH NI NAJBOLJŠI

Ob prvi redovni konferenci v tem šolskem letu smo sestavili poročilo o učnem uspehu naše oddelčne skupnosti. Uspeh ni najboljši, zato smo se domenili, da bodo boljše učenci pomagali slabšim pri utrjevanju učne snovi. Vsi pa se bomo morali potruditi za izboljšanje discipline med poukom in odmori.

MELITA BREZNIKAR
7. b OŠ Sentrupert

IZLET PO GORENJSKI

Učenci 8. razreda smo se pred kratkim odpravili na poučen izlet po Gorenjski. V Kranju smo si ogledali Prešernov gaj, obiskali smo Vrbo, železarsko Kropo, partizanske Dražgoše, nazaj grede pa smo si v Ljubljani ogledali Navje, kjer je pokopanih več znamenitih Slovencev.

ANICA KOS
OŠ Sentrupert

OBISKUJEMO NOVINARSKO ŠOLO

Štirje člani našega literarno-novinarskega krožka obiskujemo novinarsko šolo, ki jo je pripravil COP pri občinski konferenci ZSMS Novo mesto. Predavanja so ob torkih in četrkih v novomeškem Domu JLA. Že prva so nas navdušila, s pridobljenim znanjem pa

bomo izboljšali naše novinarsko delo.

VESNA ERJAVEC
OŠ Žužemberk

SEM ZA „PEGEČANJE“ SLIV

Pred kratkim mi je po naključju prišel v roke vaš časopis in z zanimanjem sem prebrala sestavek „Obnovljena slava bizeljskih princl“. Po rodu sem iz Brd, in tako pripravljane sliv poznam, iz vašega sestavka pa sem razbrala, da na Bizeljskem drugače imenujejo posamezna opravila in stvari. Tudi v Brdih sliv več ne „pegečajo“, zato je vsak poskus, da bi spet obudili to opravilo, dobrodošel.

DARINKA KRAVANJA
Bovec 177

KONCERT V KRMELJU

Pred dobrim tednom je ljubljanski radio že drugič pripravil koncert v Krmelju. Domačini so poskrbeli za polnoštevilni obisk prireditve, ki jih je navdušila. Nastopili so orkester pod vodstvom Bojana Adamiča, pevca Zorica Fingušt in Franci Pirš, gledališki igralci, Tone Fornezzi-Tof, Vili Vodopivec, zapel pa je tudi otroški pevski zbor, ki ga sestavljajo pevci iz Krmelja in Sentjanža.

SUZANA HOTKO
OŠ Krmelj

NA JAVOROVICI BO VLEČNICA

Učenci osmih razredov OŠ Sentjerneje smo se 17. novembra udeležili delovne akcije na Javorovici. Pripravljali smo teren za smučarsko vlečnico, ki naj bi začela obra-

tovat že to zimo. V izkopane jarke smo polagali električni kabel in jarke zasipali. Z opravljenim delom smo bili zadovoljni, saj vemo, da smo tako pripomogli k večji dostopnosti partizanske Javorovice.

MARINKA GRGOVIČ

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V času od 12. do 18. novembra so v novomeški porodnišnici rodile: Klara Dražetič iz Kanižarice - Gorana, Jožica Božič iz Selc - Majo, Anica Rifelj iz Gornjih Kamenc - Ivana, Nada Pezdirc iz Metlike - Marjetko, Refica Hozič iz Crnomlja - Elviro, Zdenka Virc s Hudega - Mojco, Martina Gradišar iz Dolenjskih Toplic - Judito, Jožefa Vrhovca iz Velike Loke - Stanka, Marja-

na Petaros iz Jedinščice - Majo, Milena Ambrožič iz Gabrja - Vesno, Anica Povše iz Klenovika - Marka, Mojca Ratajc iz Rovišč - Majo, Marija Zupančič iz Dolge Reke - Martino, Esmana Taraniš iz Uršnih sel - Elvira, Cvijeta Velagič iz Metlike - Dženana, Milena Iralj iz Telčic - Marka, Marta Runovec iz Krškega - Barbaro, Marija Novak z Vrha pri Pahi - Andreja, Jožica Avguštin iz Podturna - dečka, Jožica Savor iz Kanižarice - deklco, Slavka Lalič z Broda - dečka, Olga Lihtenegar iz Bršljina - dečka in deklco, Fani Matko iz Malih Poljan - deklco in Vera Golob iz Gornje Težke vode - deklco. Čestitamo!

OGLAŠUJTE V DL!

